

Poštnina plačana v gotovini



PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK IX



LIII

9

SEPTEMBER



1953

VSEBINA:

Uvodna beseda	481
Fedor Košir: Planinstvo — slovenski narodni šport	482
Janko Mlakar: 60 let slovenskega planinstva	486
Albert Štupar: Kamničani v tujih Alpah	495
Prof. dr. Vladimir Murko: Čehi in naše planine	501
Dr. Ivan Grašič: Dva gorska ptička	513
Ciril Debeljak: V zasneženih stenah Savinjskih Alp	518
Branko Zemljič: Iz mojih spominov na Kocbeka	522
Maja Jakše: Prvi poskusi s steno	532
Pavle Kemperle: Nekaj ugotovitev o razvoju planinstva in alpinistike v Kamniku	534
Adolf Čebulj: Prispevek h kroniki Rzenika	541
Društvene novice	545
Iz planinske literature	565
Razgled po svetu	572

Ferdo Premru: Kamniške planine z Jezerskega vrha
Ivan Tavčar: Jermanova vrata z Brane
Prilogi natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopiščih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 22-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 350.—, ki jo morete plačati tudi v treh obrokih po din 90.—, četrti obrok pa din 80.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.



TOVARNA ŠPORTNEGA ORODJA BEGUNJE pri Lescah (SLOVENIJA)

s svojo stalno razslavo izdelkov
v Ljubljani, Titova cesta 34, je
eno največjih podjetij te vrste
o Jugoslaviji, ki proizvajajo pri-
znanu kvalitetno orodje za vse
vrste športa

Za telovadbo, težko in lahko atletiko, vodni šport, zimski šport, razne športne igre itd.

Opremlja sodobno telovadnice in otroška igrišča s priznanimi orodji!

Izdeluje razne reševalne naprave za gasilce, gorsko reševalno službo, PLZ-e kot n. pr. reševalne gasilsko pasove, paradne pasove, gasilske lestve, razna nosila, Mariner naprave, Graminger sedeže, reševalne vreče itd.

Nadalje izdeluje naprave za bolnišnice in za veterinarsko službo.

Sportnike opozarja na priznane športne jopiče iz kože in volne, ki so uporabni za vse vrste športa! Dalje na torbice, nahrbtnike itd.

Oglejte si našo stalno izložbo v Ljubljani, Titova cesta 34, kjer dobite vse potrebne podatke o cenah itd.

Zahtevajte specialne ponudbe!



Uvodna beseda

To številko posvečamo 60-letnici kamniškega planinskega društva. Kamnik, idilično mestece pod »Kamelshko planino« (Hacquet), stisnjeno na bregovih Bistrice, je bilo obenem z Ljubljano in Mozirjem rojstno mesto najstarejše planinske organizacije pri nas. Bilo je dolgo časa glavno izhodišče za ture v Grintovce, upoštevano klimatsko letovišče s precejšnjim tujskim prometom, posebno odkar je stekla kamniška železnica, ki je pred dvema letoma praznovala svojo 50-letnico. Koliko slovenskih planinskih generacij je potovalo iz slovenskega središča s »famoznim« kamničanom v osrčje Grintovcev!

Iz člankov v tej številki je razvidno, kako se je planinska organizacija v Kamniku razvijala, s kakšnimi težavami se je borila, omagovala pa spet vstala in obstala. Danes skrbi za dve prelepi in važni postojanki, za Cojzovo kočo na Kokrskem sedlu in Kamniško kočo na Jermanovih vratih, pa tudi za nedeljsko izletniško točko na Starem gradu, tik nad starodavnim mestom. Po vojni je zrasel tu nadobuden in uspešen alpinistični rod. V Kamniku živi Maks Koželj, planinski slikar. To je treba posebej omeniti, saj je pri nas le malo slikarjev, ki so se poskusili z gorsko pokrajino, a še manj takih, ki so se ji popolnoma posvetili.

Kamniškemu planinskemu društvu iskreno čestitamo in mu želimo vedno novih uspehov!

Maršal Tito Planinski zvezi Slovenije

Potrjujem po naročilu tovariša Predsednika prejem Vašega pisma, ki ste mu ga poslali 16. t. m. Tovariš Predsednik se Vam zahvaljuje za vabilo, ni pa v stanju, da se mu odzove. Pošilja Vam in vsem članom Vaše organizacije pristrčne čestitke ob šestdesetletnici in najboljše želje za nadaljnje uspehe v razvoju našega planinstva.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Generalni sekretar
Predsednika republiko:
Joža Vilfan l. r.

Fedor Košir:

PLANINSTVO — SLOVENSKI NARODNI ŠPORT

(Govor predsednika PZS na taboru v Vratih 2. avgusta 1953)

Slovenska planinska organizacija slavi v letošnjem letu pomemben jubilej — 60-letnico svojega obstoja in delovanja. Morda bi ta obletnica šla neopazno mimo nas, če ne bi postalo planinstvo v vseh alpskih deželah pomemben faktor, tesno povezan s telesno in kulturno rastjo naroda. V tem mnenju nas potrjuje razvoj planinske ideje in planinskih organizacij po svetu, vse od prvih pojavov organiziranega planinstva pa do danes. Nedvomno so imeli na razvoj planinskih organizacij v svetu vpliv razni momenti, ki so s postopnim razvojem družbe oblikovali življenje ljudi. Prvi ustanovitelji planinskih organizacij v Evropi so bili v drugi polovici 19. stoletja povečini ljudje iz meščanskih krogov, torej predstavniki tedanjega vodilnega sloja.

Slovenska planinska organizacija pa ni bila ustanovljena kot plod razmer tedanje družbe, torej iz razlogov, ki so dovedli do ustanovitve drugih planinskih organizacij v Evropi.

Predvsem moramo vedeti to, da je bila Slovenija konec preteklega stoletja še vključena v avstroogrsko monarhijo kot njen sestavni, toda neenakopravni del. Prav malo ali pa nič ni monarhija spoštovala pravic in narodnostnih posebnosti slovenskega naroda, nasprotno, dušila je vsak poizkus, da bi se slovenski živelj kjer koli uveljavil. Isti položaj je bil tudi v slovenskih planinah. Te naše planine so si lastili Avstrijci in Nemci, postavljali so nemške kočje, nemške napise in končno na otvoritvi Dežmanove kočje apostrofirali naš Triglav, naj čuva nemško ljudstvo v

naših gorah. Kljub vsem takim nasilnim potujčevalnim metodam pa domovinske zavesti Slovencev ni bilo mogoče ukloniti. Že l. 1871 so v Bohinju nekateri slovenski planinci ustanovili društvo »Triglavski prijatelji«, toda društvo je kmalu zaspalo in ga ne moremo šteti kot zametek bodoče slovenske planinske organizacije, vsekakor pa registriramo ta poizkus ustanovitve slovenskega planinskega društva kot znak, da je ljubezen do planin in slovenska zavest klila že davno pred oficialno ustanovitvijo slovenske planinske organizacije.

27. februar 1893 je rojstna letnica slovenskega planinskega društva, prve slovenske planinske organizacije. Inicijatorji te organizacije so že v letu 1892 sklenili, da je treba združiti Slovence tudi v borbi za obrambo in ohranitev slovenskega značaja naših planin in manj kot v enem letu jim je to uspelo. Slovensko planinsko društvo je nato s svojim delom mnogo pripomoglo k narodnemu prebujanju Slovencev in že v času do prve svetovne vojne skoro popolnoma izrinilo tujce iz naših gora. Naj omenim na tem mestu le to, da je Slovensko planinsko društvo štelu ob ustanovitvi 225 aktivnih planincev, ob 10-letnici, t. j. l. 1903 pa je imelo že 798 aktivnih članov v devet podružnicah in 14 planinskih postojank. To je bil vsekakor pomemben uspeh za tiste čase, pomemben tem bolj, ker je imela organizacija velike nasprotnike ravno v vladajočih krogih, ki so držali v rokah vse niti državnega aparata in so organizaciji nasprotovali zgolj iz narodnostno-političnih razlogov, boječ se, da bi Slovenci kakor koli utrjevali svojo narodno zavest.

Veliko kulturno nalogo je opravilo v tistem času tudi naše glasilo »Planinski vestnik«, ki je začelo izhajati le nekaj let po ustanovitvi SPD. Budilo je ljubezen za lepote naše domovine in s tem krepilo odpor do vsega, kar je bilo tujega na naši zemlji in nam je hotelo nasilno vsiljevati svojo voljo in svoje običaje. To svoje kulturno poslanstvo vrši »Planinski vestnik« še danes, seveda na drug način in v izpremenjenih razmerah.

Ustanovitev planinske organizacije v Ljubljani je takoj našla odmev, saj sta bili še isto leto ustanovljeni planinski društvi v Kamniku in Mozirju in nato vsako leto kako novo društvo tako, da je bila kmalu skoro vsa Slovenija prepredena z mrežo planinskih organizacij. Razvoj je trajal vse do leta 1914, to je do začetka prve svetovne vojne, ki je nasilno pretrgala delovanje planinskih društev. Fronta se je vlekla ravno preko vrhov naših Julijcev, tako da je bilo v teh predelih razdejanost in uničeno vse, kar je planinska organizacija s težavo ustvarila. Žal konec vojne ni prinesel izboljšanja, nasprotno, najlepši predeli zapadnih Julijcev so prišli pod Italijo, avstrijska meja je potekala vrh Karavank, dolina Soče in mnogi prekrasni planinski predeli na Cerkljanskem in do Notranjskega Sneznika so na mah postali za slovenske planince nedostopni. Res smo dobili svojo državo, toda tako okrnjeno ravno v planinskih pokrajinah, da je bilo potrebno organizacijo skoro popolnoma na novo vzpostaviti.

Dobo med obema vojnama označuje zopet žilava dejavnost planinske organizacije, da se v novih razmerah uveljavi in da prevzame zopet isto poslanstvo med Slovenci, kot ga je imela pred vojno. To se je organizaciji tudi posrečilo, še več, ostala je tudi neodvisna od vseh reakcionarnih političnih organizacij, ki so snubile vse in vsakogar, samo da bi si povečale

svoj politični vpliv in s tem tudi pridobile donosna mesta v vladajočem režimu.

V to dobo organizacijskega dela spadajo tudi prvi začetki našega ekstremnega alpinizma, ki je s tem, da so naši alpinisti izvršili nešteto prvenstvenih vzponov v naših stenah, pripomogel k temu, da je odvezel tujcem primat tudi na tem področju, kajti ta primat so si dolga leta lastili ravno člani nemško-avstrijskih planinskih združenj.

Planinska organizacija v tej dobi je dosegla že tako višino, da je organizacija pričenjala navezovati stike z inozemstvom. Članstvo v tedanji Asociaciji slovanskih turističnih društev in članstvo v Mednarodni uniji alpinističnih društev je mnogo pripomoglo k temu, da je postala slovenska planinska organizacija popularna tudi v inozemstvu, ki je bilo tako informirano, da slovensko planinstvo z naglimi koraki dohiteva sorodne organizacije v Evropi. Ta afirmacija je imela za Slovence tudi velik kulturni pomen, saj smo se na ta način tudi na planinskem področju uvrstili med visoko kulturne narode v Evropi.

Ponovno prekinitev planinske dejavnosti je povzročil izbruh druge svetovne vojne. Oba imperializma — nemški in italijanski, sta smatrala to priliko za najugodnejšo, da si za vedno razdelita in podjarmita našo zemljo. Njihovo razočaranje pa je bilo bridko. Res je bila Slovenija nekaj časa razkosana, res so bili predvsem ljubljanski planinci omejeni zgolj na izlete na Grad in Rožnik, toda domovinska zavest, ki je bila že vse od ustanovitve planinske organizacije tako močna, se je v tem strašnem boju le še okrepila. Pisarna SPD je bila dalj časa skladišče in ekspedit za literaturo OF, bila je javka za kurirje s terena, skratka SPD se je vključila v delo za borbo proti okupatorju. Ob pozivu Komunistične partije na oborožen odpor pa je nešteto planincev odšlo v partizane, mnogi pa so bili zaprti in internirani. Naše gore so zopet oživele, le njihovi obiskovalci so zamenjali cepine za puške in mitraljeze. Triglav je vsem Slovincem postal simbol svobode, tisti Triglav, ki se je tudi za časa okupacije na njem vila slovenska zastava s peterokrako zvezdo in označevala slovenskemu narodu, da so naše gore le naše in da jih noben tujec ne bo mogel nikdar zavzeti.

Prišla je svoboda, prišel je nov čas, novo delo, nove najlepše perspektive za prihodnost. V planinski organizaciji ni bilo mesta za malodušne, čeprav je l. 1945 kazala bilanca okupatorjevega divjanja porazno sliko: 47 požganih in 75 popolnoma izropanih postojank, pri tem pa seveda ne smemo pozabiti nešteto padlih in umrlih planincev, katerih življenje nihče in za nobeno ceno ne more nadomestiti. V jubilejnem letu se bomo spomnili tudi teh junakov, kot smo to storili že večkrat s postavitvijo spomenikov v Kamniški Bistrici, na Krvavcu, v Martuljku, na Škrlatici, v Vratih in še marsikod.

Čista materialna škoda je znašala skoro 40 000 000 predvojnih dinarjev, toda nihče od planinskih delavcev zaradi tega ni obupal, nasprotno, polet dela je postal tolikšen, da je do danes vsa ta škoda že zdavnaj nadomeščena in da predstavljajo novi planinski objekti in naprave v naših gorah vsaj še enkrat tolikšno vrednost kot pred vojno. To pa je tudi razumljivo. Prvič v svoji zgodovini si sami krojimo svojo usodo in

svojo prihodnost, gradimo jo ob polnem razumevanju in podpori naših organov oblasti na čelu s tovarišem Titom, ki je tudi sam član planinske organizacije.

Ne bom našteval števil o razvoju planinstva v povojni dobi, saj so več ali manj vsakomur znane. Poudariti moram le to, da je planinska ideja zajela prav vso Jugoslavijo, da je hoja v gore postala prava nacionalna potreba in je posebno pri nas v Sloveniji planinstvo pravi narodni šport, ki prinaša zdravje in zadovoljstvo vsakomur, ki ga z ljubeznijo goji.

Ta kratki prerez zgodovinskega razvoja slovenske planinske organizacije ni bil potreben toliko, da bi z doseženimi uspehi povečevali svoje delo, temveč je bil potreben zato, da bomo vedeli, da je zgodovina planinstva pri nas zgodovina organizacije, ki je v šestih desetletjih svojega obstoja dosledno vodila borbo za slovenstvo naših gora, da je v tej borbi tudi uspela, in da je s tem doprinesla pomemben delež k osvoboditvi naše domovine.

Danes se spominjamo vseh nešteti, idealnih planinskih delavcev, ki so pred desetletji orali ledino, pa jih je dohitela smrt, še preden so lahko videli sadove svojega dela, spomnili pa se bomo tudi vseh še živečih, ki so neutrudno pomagali graditi našo organizacijo. Priznanje, ki ga bodo dobili od Planinske zveze Slovenije, je le skromna zahvala za opravljeno delo, kajti njihova zavest, da so s tem delom koristili svojemu narodu, naj jim bo najvišje priznanje.

Planinska organizacija se še nadalje razvija in krepi. Res je sicer, da je že minila klasična doba našega planinstva, toda nov čas prinaša nove naloge in novi ljudje jih bodo morali izpolnjevati tako, da bo njihovo delo v korist narodu in državi. Vedno in povsod pa morajo ostati v planinskih društvih kot osnovno vodilo ideje, ki so oživetvorile pred 60 leti planinsko organizacijo. Naša zemlja, naše gore pripadajo samo nam in gorje onemu, ki bi nam jih skušal nasilno odvzeti.

Slovenski planinci pa praznujemo naš jubilej z zavestjo, da je naša organizacija ponosna na svoj delež, ki ga ima v boju za nacionalno in socialno svobodo slovenskega naroda in da tudi v bodoče ne sme kreniti s te premočrtne poti, ki si jo je načrtala že ob svoji ustanovitvi.

MLAKAR JANKO umrl

Dne 11. VIII. 1953 je umrl v Ljubljani v 80. letu starosti znani slovenski planinec in planinski pisatelj Mlakar Janko. Podrobnosti iz njegovega planinskega udejstvovanja bomo priobčili v eni izmed prihodnjih števil.

Planinska zveza Slovenije

60 LET SLOVENSKEGA PLANINSTVA

(Nadaljevanje)



o vojni je nastala v O. D. opozicija, pa ne zaradi delovanja O. O., marveč nekaterim niso bile nekatere osebe v odboru všeč. Največja kamna spodtike sta bila dr. Švigelj in Ogorelec. Prvega so dolžili, da je zlorabljal svoje mesto kot gospodar hotela Sv. Janez, kar pa ni bilo res. Hodil je že pred vojno v Bohinj in imel hrano v hotelu, ko se je imenoval še St. Johann. Prav tako jo je imel tudi potem, ko je postal St. Johann Sv. Janez. Plačal pa je tako kakor drugi gosti.

Ogorelcu so pa očitali, da služi pri SPD, ko dobavlja peči za planinska zavetišča. Dobavljal jih je pa le zato, ker je bila tvrdka Kalmus in Ogorelec ena najboljših v Ljubljani. So pa seveda ljudje, ki nič ne store zastoj ter sodijo prav tako tudi o drugih. Zato so pa društvenega gospodarja OD osumili koritarstva. Neka dama mi je kar naravnost rekla: »Kdo vam bo verjel, da je Ogorelec zastoj tako garal za društvo?« Garal je pa res, saj je dvakrat spravil OD iz finančnih težav. Ko sta odbornika zvedela, kaj se o njiju govori, sta izstopila iz O. O. ter pustila »korita« drugim. Dobila sta pa tudi takoj zadoščenje. Odstopil je namreč z njima vred ves odbor. Ogorelec je pa še posebej dobil zadoščenje takoj na prvem prihodnjem občnem zboru, ko mu je na predlog dr. Defranceschija izrekel zbor soglasno zahvalo za njegovo uspešno delovanje.

Tisti občni zbor se je vršil 4. marca 1922, in sicer pri Levu. Udeležba je bila izredno velika. Glede volitev je bilo nekaj posebnega to, da se je še pred zborom vršil sestanek članov, na katerem so določili kandidate. Tik pred volitvami je Tominšek opomnil, da morajo priti v O. O. možje, ki imajo resno voljo delovati v društvu, med njimi pa tudi taki, ki imajo zmožnost in voljo upravljati društveno gospodarstvo.

Za načelnika je bil izvoljen z vzklikom Tominšek. Ostali odborniki pa z glasovnicami, in sicer z nad $\frac{2}{3}$ večino. Novi odbor je bil takole sestavljen: Načelnik dr. Tominšek, podnačelnik Ivan Korenčan, tajnik Evgen Sila, tajn. namestnik dr. Dominik Žvokelj, blagajnik Josip Jeretina, blag. namestnik dr. Stanko Tominšek, gospodar Makso Hrovatin, gosp. namestnik Gvido Čadež, knjigovodja Rudolf Rozman. Odborniki brez »šarž«: Fran Kos, Alojzij Knafelc, Fran Lapajne, Viktor Skaberne, Janko Mlakar. Namestniki: Rudolf Badjura, Ivo Kveder, Fran Potočnik, Stanko Tominec in Mirko Vlaj.

Ustanovili so se takoj na prvi seji iz odbora na novo odseki: gospodarski, propagandni, hotelski, markacijski in amatersko-fotografski.

Ker je Tominšek na občnem zboru rekel, da je SPD že večkrat prosilo vlado za podporo, pa so bile vse prošnje brezuspešne, je ravnatelj Rasto Pustoslemšek predlagal, naj se SPD prelevi v Jugoslovansko Planinsko društvo, češ da bo prišlo društvo na ta način laže do kake podpore.

Sploh smo bili takrat zelo »jugoslovansko«^o nastrojeni, saj je nekdo celo predlagal, naj se izkaznice izdajajo v jugoslovanskem jeziku...

Teh dveh predlogov seveda Tominšek ni dal na glasovanje. Če bi bila tudi sprejeta, bi bil prvi nič ne koristil, drugi je bil pa sploh preneumen. Kakor da bi ne bil slovenski jezik jugoslovanski!

Zaradi določitve članarine pred koncem leta se je vršil še en občni zbor, in sicer 29. decembra. Ker je krona izgubila veljavo, je O. O. predlagal novo članarino v dinarjih. Po živahni debati se je določila članarina za leto 1923 za redne člane na letnih 12 dinarjev, enkratna pristopnina za nove člane 3 dinarje, ustanovnina pa na 400 dinarjev. Prispevek, ki naj ga plačujejo podružnice za upravo OD, se določi na 2 dinarja za vsakega podružničnega člana. Naročnina Pl. V. se določi na 40 din.

Ker sta izstopila iz odbora Fran Kos in Rudolf Badjura, so se vršile dopolnilne volitve. Izvoljena sta bila z vzklikom finančni svetnik dr. France Brence in profesor Glasbene Matice Janko Ravnik, predsednik Skale.

Na zboru navzoči zastopnik Ferijalnega Saveza Viktor Maček se je zahvalil, ker je znižalo članom pristojbine v svojih kočah ter prepustilo Savezu Kocbekovo kočjo in pastirski stan v Ukancu.

V letu 1922 je OD obnovilo in otvorilo zadnji dve koči, ki sta med vojno največ trpeli, Erjavčevo in Orožnovo. Kupilo pa je Malnerjevo kočjo pod Črno prstjo in kočjo na Donački gori, ki sta bili last ÖTC.

V Knafelcu je dobil O. O. izredno dobro moč. Risal je znane »Knafelčeve«^o zemljevide naših planin ter deloval zlasti v markacijskem odseku. Zamislil je nove dvobarvne markacije, ki zahtevajo sicer več časa, zato pa gre manj barve in so bolj vidne kakor črte. Uveljavile so se v vseh naših planinah. Bil je sploh vsestransko uporaben. Uredil je Peričniku strugo in pod Begunjskim vrhom ujel studenec v betonsko korito.

Vlomi v kočje še niso ponehali. Tako so neznani zlikovci vlomili v Staničevo kočjo in v Kočo pri Triglavskih jezerih ter »obiskali«^o celo neznatno kočjo na Veliki planini.

Konec leta 1922 je imelo OD 3097 članov. Naročnikov Pl. V. je bilo 854. Na Triglavu je bilo okrog 4000 oseb. Koliko od teh je prenočilo v Triglavski koči, nisem našel nikjer zabeleženo.

6. Boj za Krvavec

Smučarstvo se je veliko hitreje širilo kakor planinstvo. Tudi med člani SPD je bilo veliko smučarjev, ki so bili nejevoljni, ker jim društvo ni dovolilo, da bi pozimi svojevoljno gospodarili po njegovih kočah. Zato so zahtevali, da jim mora zgraditi dom na kakem kraju, kjer so lepi smuški tereni. V zahtevi po domu so bili vsi edini, glede kraja pa navzkriž. Eni so ga hoteli imeti na Krvavcu, drugi pa na Veliki planini. Ta spor je prišel celo v O. O., ker je bil Lapajne pristaš prvih, Badjura pa vnet za Veliko planino, kar je imel prav. Iz Ljubljane je prišel namreč smučar v istem času na Veliko planino kakor njegov tovariš v vznožje Krvavca. Slednjič je pa le zmagal Krvavec. Zdi se mi, da je imel Lapajne pri tej za OD nesrečni izbiri precej zasluge.

O. O. je sicer postavil, da bi smučarjem ustregel, v proračun za Krvavec večjo postavko, skušal pa je zgradbo zavleči, ker mu je dal Zlatorog še vedno dosti opraviti.

Zato je Rasto Pustoslemšek na izrednem občnem zboru, ki se je vršil dne 26. majnika 1923 v veliki dvorani Kazine, želel natančnejšega pojasnila glede načrtov koč na Krvavcu. Inž. Skaberne mu je pojasnil, da se bo natančen načrt napravil šele potem, ko bo društvo dobilo svet in bo mogoče določiti situacijo nove stavbe v terenu. Pustoslemšek je vzel pojasnilo v vrednost ter predlagal, naj se dovoli odboru, da preračunani izdatek za to novo stavbo prekorači za 50 000 din. No, na ta predlog je odbor komaj čakal!

Predlogu je oporckal dr. Defranceschi, češ da se društvu more le dovoliti, da v primeru potrebe za prekoračeno vsoto najame kredit. Ker so bili zborovalci istega mnenja, je predlog padel.

O. O. je imel po vojni večkrat težko stališče. V predvojnem času je na občnem zboru O. O. povedal, kaj namerava narediti v tem ali onem oziru. Po vojni so pa večkrat zborovalci O. O. naročali, kaj mora storiti. Predlagali so razne naprave, niso pa povedali, kje naj O. O. vzame denar, da bo mogel naročeno izvršiti.

Z občnim zborom leta 1923 je bila združena tudi skromna proslava tridesetletnega obstoja SPD. Načelnik je poročal, da je dobil O. O. različne nasvete, kako naj se ta jubilej proslavi, ki so pa bili zvezani z velikimi stroški in bi društvu dejansko nič ne koristili. Zato je O. O. sklenil, da se proslavi tridesetletnica le na občnem zboru, na katerem je tajnik Sila podal pregled društvenega tridesetletnega delovanja.

Po končanem poročilu je zbor soglasno izvolil Tominška, v znamenje priznanja njegovega požrtvovalnega in nesebičnega dela za SPD, za častnega člana.

V spomin proslave je izdal O. O. Planinski album, v katerem so zbrane slike, ki predstavljajo najlepše gore, v katerih SPD deluje ter nekaj njegovih glavnih naprav.

O. O. je tudi to leto imel veliko dela in stroškov s popravili, katere je moral na nekaterih kočah izvršiti. Zlatorog je dobil novo

obleko znotraj in zunaj. S podporo Frana Medica, ki je podaril potrebno barvo, so vse lesene dele prepleskali in vse prostore prebarvali. Zaradi starosti sta se podrla hlev in ledenica. Ostal je samo betonski temelj bivšega rezervoarja. Treba je bilo nanj postaviti gospodarsko poslopje, ki bi obsegalo klet, pralnico in krušno peč. Odbor si je pa mislil, »če se že zida, naj se pa kaj večjega postavi«. In res je postavil nekaj večjega, celo »podružnico«, s hodnikom zvezano s hotelom, z 18 sobami za tujce in garažo. Šoferji so namreč tožili, da nimajo nikamor avtomobilov spravljati. Odbor je tudi računal z gosti, ki se bodo pripeljali z lastnimi avtomobili. Pa ni bilo tako. Garaža je stala kar stanovitno — prazna. Zato sem svetoval odboru, naj se v garaži naredi skupna ležišča v dve nadstropji, pa sem s predlogom propadel. Stroški so seveda šli v sto tisoče, ki so se morali amortizirati z dohodki hotela, in vir, ki je tako dobro nesel, je za več let usahnil.

OD je dobilo tudi v Ljubljani svoj reševalni odsek. Bil je pre-skrbljen z vsem za reševanje potrebnim orodjem. O. O. je določil tudi v vseh gorskih krajih domačine, ki so bili pripravljene pomagati pri reševalnih akcijah.

Leta 1923 se je ustanovil Aljažev klub, čigar namen je bil graditi v planinah potrebne kapelice in skrbeti za nedeljsko božjo službo.

Dne 26. majnika se je vršil v društveni sobi zbor delegatov. Od 18 podružnic se ga je udeležilo samo 7, znamenje, da niti podružnice niso pripisovale tem zborom kaj prida pomena.

Koncu leta 1923 je imelo SPD 6046 članov, OD 3111, podružnice pa 2935. Naročenih je bilo na Pl. V. 1130. Triglavski dom je imel okrog 3000 obiskovalcev.

V letu 1924 je OD zopet popravilo nekaj koč, med njimi tudi kočo na Veliki planini. S tem je hotelo nekoliko odškodovati tiste smučarje, ki so ostali v prepiru, kje naj se postavi »smučarski dom«, v manjšini.

Največ sta dali odboru opraviti seveda Zlatorogova podružnica in Dom na Krvavcu. Veliko napako je naredil odbor s tem, da je začel z zgradbo podružnice in oddal že vsa dela, ne da bi vprašal občni zbor za dovoljenje. Tudi je brez njegovega pristanka najel posojilo v znesku 177.000 dinarjev, pri katerih pa seveda ni ostalo. Medtem ko je Tominšek še leta 1922 na občnem zboru v svojem poročilu poudaril, da je kljub velikim izdatkom društvo »doseglo popolno ravnotežje v gmotnem oziru«, je začelo sedaj lezti v dolgove, ki so se kar neprijetno kopičili, to pa zaradi zgradbe v Ukancu, ki vsaj v velikem obsegu, kakor se je zgradila, ni bila potrebna, in zaradi one na Krvavcu, ki sploh ni bila tako nujno potrebna, kakor se je pozneje pokazalo. Oba »objekta« sta se tudi gradila v najdražji stavbeni sezoni. Odbor je očitno mislil, da živi še vedno v časih, ko je občni zbor sprejel vsa odborova poročila z nekakim »spoštljivim molkom«, včasih pa tudi z bolj ali manj sramežljivim ploskanjem. Kako hudo se je motil, je pa pokazal naslednji občni zbor,

ki se je vršil 26. aprila 1924 v restavraciji Narodnega doma. Začelo se je z resolucijo, ki jo je predlagal dr. Knaflič, ki je vodil smučarje. Prišli so namreč na zborovanje v takem številu, da so imeli večino. Seveda je vprašanje, če so bili res vsi člani SPD. Resolucija je zahtevala takojšnjo dovršitev koče na Krvavcu in da se stavba pri Zlatorogu ustavi. Sprejeta je bila z večino glasov. Po kratkem razgovoru z navzočimi odborniki je Tominšek naznanil, da ves odbor odstopi, ker ne more prevzeti odgovornosti za škodo, združeno z ustavitvijo stavbe, ki je že oddana in za katero se dela že vrše.

Zaradi odstopa celokupnega odbora in novih volitev se je sklical 8. V. izredni občni zbor OD, ki se je vršil v nabito polni dvorani Mestnega doma. »Resolucijonaši« so medtem že pokopali svojo bojno sekuro, ker so dobili zagotovilo, da se bo gradnja na Krvavcu takoj pričela. Tominšek, ki je bil izvoljen z vzklikom in »viharnim odobravanjem« za načelnika, je izrazil upanje, »da se bo ta občni zbor gladko in uspešno završil.« Pa je upal preveč. Ker se glede liste kandidatov niso mogli zediniti, je moral dvakrat zborovanje prekiniti. Slednjič so se zborovalci začeli prepirati, kdo ima pravico glasovati, ker se je pokazalo, da so na zboru tudi taki, ki niso niti člani SPD, ki so bili pa najglasnejši. Zato je Tominšek zopet odložil načelniško mesto in zaključil »ex praesidio« zborovanje.

Na drugem izrednem občnem zboru se je pa spor res poravnal. Obe stranki, resolucijonaši in ostala skupina, sta sestavili in predlagali skupno listo kandidatov. Izvoljeni so bili z vzklikom skoraj vsi dosedanji odborniki. Nova sta bila samo dva odbornika in dva namestnika. Izpadli so Evgen Fila, dr. Fran Brenc, Franc Potočnik in Mirko Vlaj. Vstopili pa Ivan Tavčar, Ivan Krivic, Ivan Šabec in dr. Vladimir Knaflič.

Po volitvah je predlagal dr. Knaflič v imenu resolucijonašev te resolucije:

1. Občni zbor nalaga odboru takojšnje prvenstvo zgradbe koče na Krvavcu in uporabo Krvavčevega fonda izključno le v to svrhu; 2. uvodne korake glede nove koče na Veliki planini; 3. nova pogajanja zaradi turistovskega doma v Kamniški Bistrici; 4. obnovo potov in markacij zlasti v Kamniškem pogorju in gojenje zimske turistike enako kakor letne; 5. razne ukrepe »planinske policije«, zlasti strogo izvajanje hišnega reda v kočah in zatiranje pijančevanja ter vrsto drugih sličnih ukrepov, med njimi strožje pogoje za nečlane pri obisku koč; 6. takojšnje povišanje članarine v smislu sklepa rednega občnega zbora za nove člane in one, ki do sedaj članarine še niso plačali, redne mesečne članke sestanke poslovnega značaja in ožjo zvezo s podružnicami, spremembe pravil, ukrepe za enotno jugoslovansko planinarsko organizacijo.«

Resolucije so bile brez ugovora in z odobravanjem sprejete. Načelnik je proglasil ta sklep poudarjajoč, da bodo služile, dasi niso bile po pravilih kot samostojen predlog na dnevnem redu, novemu odboru za smernice delovanja.

Podobne resolucije so se potem še večkrat v raznih oblikah ponavljale, pri katerih pa resolucijonaši niso pomislili, če so sploh

izpeljive, še manj so pa povedali, kje naj O. O. vzame denar, da bi jih izvršil.

Dr. Knaflič je zahteval zase tajniško mesto ter ga tudi dobil, saj se nihče ni zanj trgal. Odložil ga je pa še pred prihodnjim občnim zborom in izstopil iz odbora. Zdi se, da je kmalu spoznal, da je laže resolucije staviti, kakor pa jih izpeljevati.

Dom na Krvavcu so hitro gradili. Otvorjen je bil že 6. septembra naslednjega leta ob res velikanski udeležbi zlasti podeželskega ljudstva. Otvoril ga je Tominšek ter se zahvaljeval vsem, ki so imeli pri stavbi kaj opraviti. Najbrž mu pa besede niso prihajale prav iz srca, če se je spomnil na okroglo 800 000 din, ki jih je Krvavec »pogoltnil«.

Drag je bil dom, zelo drag, pa nihče ni mogel prav pojasniti, zakaj. Nekateri so celo dolžili Skaberneta, da je preslabo, oziroma premalo nadzoroval delo. Seveda, ko je Krvavec tako blizu, da bi se iz Ljubljane lahko kar prestopilo nanj. Saj vendar ni mogel vedno stati pri apnenici, pri delavcih in nosačih. Mislim pa, in zdi se mi, da se ne motim, da bi bila zgradba skoraj za tretjino cenejša, če bi imel Skaberne v Cerkljah drugega Aljaža, ki bi bil skrbel za material, delavce in nošnjo, na stavbi pa kakega Požganca, ki bi nadzoroval delo.

Dom so zidali iz kamna, ki je pa, kakor se je prepozno dognalo, propuščal vodo. Zato je bil pozimi podoben pravljичni kristalni palači. Morali so ga obiti zunaj s salonitom, kar je povišalo stavbene stroške skoraj na milijon, medtem ko je v letni proračun vnesena postavka za podružnico v Ukancu in Dom na Krvavcu skupaj znašala 525 000 dinarjev.

Pa ko bi »smučarski dom« vsaj dosegel namen, za katerega je bil postavljen na Krvavcu! Pa ga ni. Smučarji so se že takoj v začetku prepirali za višino pristojbin. Kake dve ali tri leta so še hodili na Krvavec smučat, potem se je pa glavni tok smučarjev obrnil drugam, deloma na Veliko planino, deloma pa tudi v Kranjsko goro in Planico. Krvavec je pa pozimi sameval in čakal na poletne goste. Tako je polagoma postala prvotno zimska postojanka poletna.

Če bi bil O. O. poleg Zlatoroga postavil samo gospodarsko poslopje, magari s skupnim ležiščem, ne pa z 18 sobami in garažo, ter bi smučarji ne izsilili svojega doma, bi bile finance OD naravnost sijajne, da bi prav lahko popravljal in obnavljal planinske postojanke in bi nemara dobil tudi potrebni denar za tolikokrat na občnih zborih obljubljeni in zares potrebno Križko kočo. Te misli so me vselej spravile v nejevoljo, kadar sem moral tam nekje pod Škrlatico ali Križcem preganjati na prostem počasne nočne ure.

Da je OD v letu 1924 veliko popravljalo, gradilo in delalo — dolgove, se spozna iz denarnega prometa, ki je znašal 11 755 318 din.

Na rednem občnem zboru se je na Pustoslemškov predlog zvišala članarina na 25 din, vpisnina na 10, ustanovnina pa na 400 din. Vpeljale so se izkaznice s sliko, s katerimi so se morali člani v kočah izkazati, če so hoteli biti deležni društvenih ugodnosti. Porabne so

bile tudi za vožnjo na železnici. SPD je namreč izposlovalo članom polovično vožnjo v skupinah po 5 do 9 oseb. Pisarna se je preselila na Poljansko cesto 12. Konec leta 1924 je imelo SPD 7690 članov, OD 4010, podružnice pa 3680. Triglavski dom je imel 2521 obiskovalcev, Pl. V. pa 1409 naročnikov. Na novo se je ustanovila Jeseniška podružnica, ki se je odcepila od Kranjskogorske ter postala samostojna. Krekovo kočo na Ratitovcu, ki jo je postavila Selška podružnica, je prevzelo dve leti pozneje OD.

Dne 7. januarja je umrl častni član SPD dr. Johannes Frischauf, vseučiliški profesor v pokoju. On je bil prvi, ki je začel odkrivati lepoto Savinjskih planin. Pri svojem delovanju se je vedno opiral na domačine ter postal iskren prijatelj Slovencev. SPD je začel podpirati takoj po njegovi ustanovitvi. S tem si je tudi nakopal sovraštvo svojih sonarodnjakov. Sodeloval je zlasti v Savinjskih planinah pri vseh naših najvažnejših napravah. Dosegel je visoko starost — 86 let. Njegov spomin med planinci bo najbolje ohranil Frischaufov dom na Okrešlju.

Dne 11. avgusta se je ponesrečil v triglavski steni dr. Klement Jug. Skušal je preplezati zahodni del stene. Po štiridnevnem iskanju so ga našli njegovi tovariši, ga prenesli v Vrata ter ga prepeljali na Dovje, kjer je bil 17. avgusta pokopan.

7. Drugi preustroj SPD

Redni občni zbor za poslovno leto 1924, ki se je zbral 17. aprila naslednjega leta, se je vršil mirno v predvojnem slogu. Načelnik je pozdravil zborovalce, zlasti še zastopnike Jeseniške, Mariborske in Podravske podružnice ter nato orisal delovanje SPD v preteklem letu, poudarjajoč, da je »društvo v polni meri izpolnilo svoje obljube«, namreč glede Krvavca in Zlatoroga. Bilo bi pa bolje, če bi jih ne bilo. V tem primeru bi mu ne bilo treba govoriti o tem, kako se je društvo moralo zadolžiti. Izrazil pa je upanje, da »te žrtve niso bile zastoj in da bo kmalu poplačan ves trud.«

Tominšček je bil velik optimist. Ranc, ki sta jih zasekala Dom na Krvavcu in podružnica v Ukancu gospodarstvu OD se niso dolgo, dolgo zacelile; skelele so ga šc, ko se je že nehala — Tominškova doba.

Kakor načelnikovo poročilo, tako so zborovalci mirno in brez ugovora sprejeli ostala poročila in proračun za leto 1925.

Nato so se vršile volitve. Predložena kandidatna lista je bila sprejeta z vzklikom. Razen Korenčana in dr. Knafliča, ki sta izstopila iz odbora, so bili izvoljeni vsi stari odborniki. Namesto teh dveh sta prišla v odbor Mirko Vlaj in dr. Fran Pavlin. Pri konstituiranju odbora so prevzeli stari funkcionarji svoja mesta. Izpraznjeno mesto tajnika pa je prevzel Tominec, za načelnikovega namestnika so pa povišali Mlakarja.

Po volitvah se je pričela dolgotrajna razprava o spremembi društvenih pravil, v katero so posegali s posebno vneto zlasti zastopniki podružnic.

Podružnice so polagoma spoznale, da gre vse delo v SPD po istem tiru, po katerem je hodilo pred preustrojitvijo društva. Zato so zahtevale prav radikalno spremembo pravil. Na občnem zboru so se pa nekako pobotale z OD in so bila sprejeta stara pravila s prav neznatnimi popravki. S tem pa niso bile zadovoljne nekatere podružnice, ki niso bile na občnem zboru zastopane. Začele so pri svojih »sestrah« agitirati proti sprejetim pravilom in so celo posredovale pri oblastvih, da bi jih ne potrdila. Ko je Tominšek to zvedel, je pravila še zadržal, da bi se ta neprijetna zadeva razčistila. Na zboru delegatov, ki se je vršil v Ljubljani 20. decembra 1925, na katerem je bilo zastopanih 13 podružnic, je s stališča O. O. načelnik »naglašal, da kake resnične potrebe za izpremembo sedaj veljavnih starih pravil niti ni, da pa odbor ne nasprotuje pametnim reformam, a vsekako se bo moralo varovati glavno načelo, da ostane SPD enotno in da se društvena posestva (koče) ne smejo odtegniti društvu.«

Iz teh besedi se vidi, da so nekatere podružnice dobile skomine po kočah OD. Sicer bi pa ne bilo tako napačno, če bi OD kaki taki pohlepni podružnici odrinil Dom na Krvavcu z njegovim milijonom dolga vred ter ji navrgel še kako drugo kočo, od katere je imelo društvo samo škodo in delo.

Dr. Makso Šnuderl, delegat Mariborske podružnice je pojasnjeval načelo osnutka novih pravil, katere je sestavila Mariborska podružnica v sporazumu z drugimi podružnicami, po katerih naj bo vsaka podružnica samostojna pravna oseba s svojo upravo in imovino. OD naj se pa preosnovi v Ljubljansko podružnico. Najvišji »forum« naj bi bil Društveni občni zbor, ki bi sestajal iz delegatov podružnic in v Ljubljansko podružnico preosnovanega OD.

Navzoči delegati podružnic so hoteli imeti garancijo, da bo O. O. pristal na tak osnutek pravil. Tominšek seveda ni šel na to in je izjavil, kar je bilo samo ob sebi umevno, »da mora dobiti O. O. osnutek v roko, da bo lahko presodil, ali je v njem varovano njegovo stališče, da ostane SPD kot celota nedotaknjeno«.

Iz vsega tega se spozna, da sta si bili stališči OD in podružnic glede ustroja SPD precej nasprotni. Prvo se je držalo centripetalne sile, druge pa centrifugalne. Pogajanja med O. O. in podružnicami so se vlekle skozi celo leto. Pobotali so se šele na skupnem sestanku v Celju 12. decembra 1926, na katerem se je načrt za spremembo pravil v popolnem sporazumu zastopnikov podružnic in zastopnikov O. O. sestavil. Osnutek novih pravil so vse podružnice na svojih občnih zborih soglasno sprejele. Sprejelo ga je tudi OD na svojem občnem zboru dne 21. junija 1927. Nova pravila je kmalu nato potrdila tudi pristojna oblast.

Načela, ki so veljala za novi ustroj SPD, so bila tale:

»SPD sestoji iz OD in ustanovljenih podružnic. OD vrši svoje delo neomejeno, podružnice pa delujejo v določenem krajevnem okolišu. Kadar imajo podružnice izključno svoje naprave, ne posega OD v njih krajevno področje, vendar ima pravico tam izpopolniti in podpreti delo podružnic. — O uredbi razmerja med OD in podružnicami ter o uredbi podružnic med seboj, odloča Skupščina, ki nadzira delovanje podružnic ter določa smer delovanja celokupnega društva. Skupščina sestoji iz delegatov, ki jih nanjo odpošljejo OD in podružnice v razmerju števila svojih članov, in sicer za vsakih 50 članov enega delegata. — Na Skupščini zbrani delegati volijo vsako leto Nadzornika kot stalnega poverjenika podružnic, ki ima v O. O. stalen sedež in glas pri vseh odborovih sejah. — Za vodstvo skupnih zadev se ustanovi širši osrednji odbor (ŠOO), ki se poslužuje pisarne in uprave O. O. Člani ŠOO so predsednik OD, Nadzornik, 5 poverjenikov O. O. in 5 poverjenikov podružnic. Poverjenike podružnic izvolijo na Skupščini zbrani delegati podružnic.« Nov je tudi »predsednik«, ki so ga zamenjali za »načelnika«.

Ker je imel v letu 1925 O. O. dela in skrbi z gradnjo v Ukancu in na Krvavcu čez glavo, se ni mogel toliko pobrigati za druge planinske naprave. Kljub temu je izvršil nekaj popravil pri nekaterih kočah, zlasti pri Staničevi, v kateri se je naselila goba.

Posestvo v Ukancu si je OD razširilo z nakupom parcele dr. Praunseisa, ki je bil njegov mejaš, da se je tako zavarovalo proti kaki — konkurenci.

Obiskovalci planinskega plesa so se to leto kakor nalašč prav dobro obnesli. Čisti dobiček je znašal 16 491 dinarjev in 25 par.

Konec leta je bilo včlanjenih v SPD 6620 članov. OD jih je imelo 3580, podružnice pa 3040. Število vseh članov je padlo za 1070. Padeč sta povzročili finančna kriza in, vsaj deloma, tudi zvišana članarina. Pl. V. je zrasel za 233 naročnikov. Imel jih je 1642. Triglavski dom je obiskalo 2345 oseb. Pisarna SPD se je morala zopet seliti. Preselila se je v Selenburgovo ulico 2.

Savinjska podružnica je bila tudi to leto zelo agilna. Postavila je Tillerjevo kočo v Logarski dolini, Celjsko pa vzela v najem.

Že obstoječa štiri jugoslovanska planinska društva, SPD, HPD, Srpsko pl. dr. in Fruška gora so ustanovili Zvezo (Savez) planinskih društev SHS. Ustanovni občni zbor se je vršil 17. januarja 1926 v Zagrebu. Namen Zveze je bil ta, da si vzajemno pomagajo v zadevah, ki so važne za vsa planinska društva v Jugoslaviji. Sicer pa obdrže vse članice svojo imovino, ime in organizacijo, so sploh popolnoma samostojne, ne smejo pa posegati v področje drugih društev. Člani Zveze morejo postati samo društva, ki imajo najmanj 500 članov. Sedež Zveze se bo selil. Prvo leto naj bo v Zagrebu, drugo v Ljubljani, tretje pa v Beogradu. Ta vrsta naj ostane stalna.

Za leto 1926 se je izvolil sledeči odbor s sedežem v Zagrebu: Predsednik Pasarić, podpredsednik: Tominšek, Nedeljković in Pavalas, tajnik pa Prebeg. Takoj na ustanovnem občnem zboru so sklenili, da naj stori Zveza pri železniškem ministrstvu vse korake, da dobe planinska društva za svoje člane znižanje voznine na železnicah.

(Dalje prihodnjič)

KAMNIČANI V TUJIH ALPAH



once je sililo izza mekinjskih gozdov in vrabci so delali največji kraval, ki je mogoč le ob štirih zjutraj. Kolo se je zašibilo pod nahrbtnikom in pod mojimi kostmi. — Do Visokih Tur pa je še daleč. Toda za premišljevanje ni bilo časa in pognal sem vegasto vozilo. Lojze je ravno pritrjeval zadnjo vez na nosilcu prtljage in majal z glavo. Toda nisva se dolgo obotavljala. V Kranj je bilo treba priti do polšestega vlaka in ostali člani odseka so bili gotovo že na potu. V Mostah sva dohitela tovariše in do Kranja je padla marsikaka vesela beseda o naših vozilih.

Od Kranja do Podkorena smo se peljali z vlakom. Na Jesenicah pa smo izstopili. Nekaj nas je šlo h Krušicu, ki nam je pomagal z nasveti in opisi posameznih smeri v Visokih Turah ter Lienških Dolomitih.

Na postaji v Podkorenu smo morali zopet tovoriti naše nahrbtnike. Ljudje so majali z glavo, videč, s kakšno muko smo dvigali prtljago, toda z dobro voljo in z robantenjem smo zopet ustvarili kolono. Vozili pa se nismo daleč. Pričeli so se prvi klanci. Vsakdo je gruntal po svoje, toda ni bilo druge pomoči kot potiskati in zopet potiskati. Pošteno smo se oznojili, preden smo zagledali našo trobojnico, ki je veselo plapolala na naši strani Podkorenskega sedla. Ni kazalo drugega, kot da smo pustili kolesa ob cesti in šli k vabljivim mizicam, okrašenim s steklenicami temnega »Union« piva. Tam smo šele prišli do zaključka, da se moramo posloviti od naših lepih vrhov.

Ceremonije na meji in popravilo Lojzetovega kolesa je bilo kmalu pri kraju. Po kratkem počitku smo odrinili. Šlo je navzdol. Deske z mrtvaškimi glavami nad prekrižanimi kostmi so nas svarile. Zdaj temu, koj nato drugemu se je pričelo kaditi iz torpeda in skoraj pri vsakem studentu smo morali hladiti. To seveda ni bilo pravilno, toda v sili je dober vsak izhod. Na bitumenski cesti pa smo pozabili na zaviranje in v dobri uri smo bili v Beljaku. Po krajšem počitku in bežnem ogledu mesta smo se napotili proti Spittalu. Mimo nas je brzelo vozilo za vozilom. Z manjšimi defekti smo prispeli do prenočišča, katerega nam je z največjo vljudnostjo pokazal dežurni stražnik. Seveda spat smo morali za majhne denarje, toda na to smo bili pripravljeni in noč nam je po dolgi vožnji hitro minila.

V Spittalu se nismo dolgo zadrževali. Nekje na dnu duše smo si pač mislili — bolje pri nas kolo kot v tujini limuzina. Pred Lienzem smo zavili proti Heiligenblutu. Cesta se je strmo vzpenjala v okljukah. Vsi smo premišljevali, kako bo šlo navzdol po tej tehnično dovršeni cesti. Bila je že trda noč, ko smo prisopihali v Heiligenblut, v majhno slikovito izletniško mestece, ki ima pozimi le kakih tisoč prebivalcev in v oklepu ogromnih snežnih zametov spi svoje zimsko spanje. Preko poletja pa oživi. Tisoči in tisoči turistov terjajo blago,

udobje in okus. Vile so skrbno razvrščene in v lepem slogu, trgovski lokali pa natlačeni z galanterijsko kramo vseh barv in visokih cen. Najznamenitejši objekt je gotska cerkvena, ki je zgodovinski spomenik. Ponoči jo osvetljujejo žarometi, preko dneva pa se skozi njo vije nepretrgana reka turistov. Prenočili smo v osnovni šoli, kjer so bila prenočišča namenjena večidel le za kolesarje in motoriste. Toda tudi v učilnici smo dobro spali.

Tretji dan potovanja smo pričeli na Hochalpenstrasse t. j. Glocknerski cesti, ki daleč naokoli slovi po svoji lepoti ter razgledu na slapove in bližnje vrhove z vsake serpentine. Tu je pa kar mrgolclo izletniških vozil, tako da smo, ko smo plačali potnino, hodili lepo ob robu ceste in čakali, kdaj nas kdo v svoji vnemi potisne z nje. V popoldanskih urah smo prišli mimo gradbišča velikanske hidrocentrale do konca Hochalpenstrasse t. j. do Franz Josefs-Höhe. Tu je bil konec bitumenske ceste. Še pol ure in bili smo na Hoffmannshütte. Tu je bil konec našega potovanja s kolesi. Vsi smo mislili na počitek, toda doživeli smo nekaj, kar nas je presenetilo. Sprejeli so nas popolnoma drugače, kot pa mi sprejemamo tujce v naših gorah, in skoraj nismo mogli verjeti, da so po poti iz vsakega vozila mahale roke in se je slišal hribovski pozdrav »Berg heil«. Neprijazen sprejem nam je prekrizal račune. Mulej Jože in Jencič, ki sta imela namen priti na Adlersruhe, se nista obotavljala, temveč takoj krenila na pot, Čebulj, Jakopec, Valentan, Mulej in Bevc pa so krenili proti Oberwaldski koči. Čebular, Janko, Habjan in jaz pa smo ostali. Tako se je naša odprava razbila na tri skupine.

Po dolgih prošnjah in zatrjevanju, da imamo avstrijski denar, ki je vreden prav toliko kot denar drugih turistov, so nam segreli konservo. Po okrepčilu smo vedrili, nato pa si šli ogledat vzhodno steno Velikega Kleka, ki se je dvigala tik pred nami. Megle so zakrivale vrh orjaka in videli smo le ledenik pod njim ter spodnji del stene. Po naključju smo spoznali gorskega vodnika, ki nam je dal podatke o vzhodnem razu. Toda ko je možak zvedel, da mislimo naslednji dan plezati, nam je zaradi snežnih razmer plezanje odsvetoval, češ da je smer v takih snežnih razmerah skrajno težavna. Toda vsi smo hoteli plezati. Da bi po treh dneh kolesarjenja peščili!

Po večerji je pomočnica oskrbnice prišla do zaključka, da Jugoslovani le niso tako slabi ljudje in je to ugotovitev prenesla tudi na oskrbnico, ki nam je počasi pričela kazati prijaznejši obraz. Ko pa sta Janko in Habjan debelo uro črpala vodo v zbiralnik, že ni več govorila o prenašanih kočih, v katero so prišli ljudje šele dolgo uro za nami. Spali smo, če žc ne dobro, pa vsaj na klopeh in pod mizo. Ponoči pa je neka dobra roka prinesla dve odeji.

Noč je minila in zjutraj ob prvih sončnih žarkih, ki so narahlo lizali stoletni led Velikega Kleka, smo veseli ravnali od klopi in tal otrdele kosti. Ob petih smo odrinili in v dobri uri prešli ledenik.

Vstopili smo v ledeno steno, naklonjeno kakih 75°. Pričeli smo sekati in ledeni drobci so pršili na vse strani ter se lesketajoči mešali s curki vode, ki je polzela po steni. Tu sem našel derezo. Habjan si

jo je pripel ob krušnjak in jo ima danes v svojem hribovskem arhivu. Kakih pet raztežajev nad vstopom je stena izgubila strmino in prišli smo do ledeniških razpok. Previdno smo stopali nad njimi in gledali blesteče globine v ledenih prepadih. Narahlo smo krenili na desno proti razu in po nekaj raztežajih zadeli na vlažno preperelo skalo, ki se je dala sekati s cepinom. Po desnem robu raza smo šli naravnost navzgor. Stena je delno mokro preperelo kamenje, delno led, ki je bil sem in tja prevlečen z manjšo plastjo snega. Po devetem raztežaju je postajal raz vedno bolj strm in le na redkih mestih suh. Zopet smo krenili za spoznanje desno. Strmina se je še vedno večala, dokler nismo prišli do popolnoma navpičnega in delno prevesnega skoka, ki izstopa nad severo-vzhodno steno raza. Počasi sem prečil ob skoku, toda kmalu je bilo konec police. Ni kazalo drugega kot čez preveso. Ko sem že zmagal manjši previs in bil sredi drugega, se je stemnilo. Šele tedaj sem opazil, da smo zaviti v meglo. Pričelo je snežiti, redke snežinke z vetrom so se spremenile v snežen metež, ki nas je zavil v žvižgajočo mrzlo gmoto. Mislil sem, da me bo odtrgalo od stene. Celu uro nisem prišel od stojišča, končno pa sem našel varovališče, kjer sem kar čez mokro srajco oblačil še bolj mokro obleko. Ko so prisopihali kolegi za menoj, smo po požirku žganja šli takoj naprej. Videli nismo dosti, vrstili so se skoki, strma snežišča in ledeni predeli. Končno smo zagledali obris grebena. Toda izstop je bil skrajno težaven. Snežišče je bilo skoraj navpično, s strehami nad previsi, pod novim rahlim snegom pa je bila ledena plast, ki ni nudila nobenega varnega stopa. Končno sem zagrabil suho skalo in sonce je tako prijetno posvetilo v obraz, da je bil ves trud v trenutku poplačan. Po krajšem počitku in ob zmernem vremenu je šlo bolje. Ob devetih zvečer smo skupaj z ostalo sedmorico pili čaj. Prvi dan plezanja s snežnim metežem, ki je smeri dal večjo težavnost, smo zaključili s sušenjem obleke ob peči, ki udobno stoji sredi jedilnice v koči na Adlersruhe, kjer je oskrbnik rade volje in takoj, akoravno ne za majhen denar, postregel.

Drugo jutro je bilo nekam sivo. Vlažila nas je obleka, ki se od prejšnjega dne ni popolnoma posušila. Preden smo prišli do jugozapadnega raza Velikega Kleka (Stüdelgard) pa nam je bilo že toplo in tudi dobre volje ni manjkalo.

Po opisih je raz tretje, mestoma četrte stopnje. Pokazalo se je, da je to strm raz, zavarovan z žično vrvjo, katerega zadnje čase plezajo navezani zaradi zanemarjenih klinov. (Na splošno so vse poti v gorah Avstrije več ali manj slabše od naših. To pa gotovo zaradi zaslužka gorskih vodnikov.) Po treh urah smo z zvitimi vrvmi izstopili na vrh, kjer smo naleteli na družbo avstrijskih planincev, od katerih je eden naredil nekaj posnetkov in jih obljubil poslati za dve škatlici »Planice« v Jugoslavijo. Cigarete smo pustili pri oskrbnici v Hoffmannovi koči, fotografij pa še ni.

Tako smo zaključili s plezarijo na Glocknerju in šele iz Hoffmannove kočice smo prvič videli ves Glockner, ki ga je obsevalo rdečkasto popoldansko sonce.

Nato je šlo navzdol. Z veseljem smo gledali limuzine, ki so ostajale za nami, saj se je obrnilo. Niso nas več prehitvale, razen sededa na grešnih mestih pri studencih, kjer smo hladili razgreta torpeda. Nočili smo zopet pri starem znancu iz šole v Heiligenblutu. Njegova dobra žena nam je znala skuhati toliko testenin, da jih nismo mogli zlepa pojedsti.

Naslednji dan, ko smo si privoščili krajši počitek, nas je med sprehodom po Lienzu nekdo ogovoril. Nemalo smo bili začudeni, od kod ve, da smo Jugoslovani. Toda možakar je pojasnil, da pozna našo reševalno značko in da dolguje nekomu v Ljubljani nekaj šilingov. Beseda da besedo in ob petih popoldne smo že imeli družbo, obstoječo iz gorskega reševalca Leinzner Lea in njegove svakinje. Pred Dolomitenhütte nas je Leo povabil v postojanko gorskih reševalcev, kjer so nas prav pristrčno sprejeli. Po enournem počitku in ogledu res zanimive, z reševalno opremo opremljene kočice, smo krenili proti Karlsbadski koči v Laserzu, kamor smo prispeli v pozni noči.

Zjutraj so se sešle posamezne naveze in krenile v različne smeri v osrčje Lienških Dolomitov. Jakopec — Valentan v Teplitzerspitzenkamin, Čebulj, Bevc in Mulej pa v Seckopfel in Grosssandspitze. Habjan, Janko, Čebular in jaz pa smo se najprej zanimali za opise smeri, o katerih sta nam dosti povedala Leo in Lora, nato pa šele okoli enajste ure krenili k vstopu v Alpenrautenkamin v zapadni steni Laserzberga, češ, tretja stopnja s štirimi urami plezarije se lahko prične tudi bolj pozno.

Vstopili smo po široki gredini z manjšim naklonom, ki je držala levo do vznožja raze in se nehala na grebenu, katerega severozahodna stran je navpično padala do vznožja severne stene Laserzberga, ki sili s svojimi sivimi stenami naravnost iz zelenja pašnikov in gozdov brez gruča ob vznožju. Tam smo se navezali. Vstopili smo v manjšo poč, ki drži do ozke police z dobrimi oprimki. Po nekaj dolžinah smo prišli do udobnega stojišča. Sonce je z avgustovsko popoldansko vročino pripekalo v stene in naše hrbte ter nas sililo k najbolj lenim občutkom. In res, udobno smo obrnili obraz proti soncu in lenarili.

Toda slednjič smo le prišli do zaključka, da je to za vse nas nepoznana smer in odrinili smo po najlepši gredini, ki je držala desno v popolnoma drug kamin, kot bi morala. Kamin je bil dolg tri raztežaje. Proti vrhu je prešel v poč, nad katero je bila zagata. Morali smo na desni rob, na kar se je pojavil zopet nekakšen kamin, bolj rečeno dobro razčlenjena zajeda in po eni dolžini udobno varovališče. »Sedaj pa še eno dolžino po zajedi in bomo na skrotju.« To smo mislili, toda ko sem prešel dobre pol ure od varovališča, je bilo police konec in o skrotju ne duha ne sluha. Prepad je zeval pod lusko, na kateri sem stal, in nekje doli na poti so vriskali turisti, ki so po lepem avgustovem dnevu zaključevali svoj izlet. »Torej bo le skozi ploščo izhod, toda to ni tretja stopnja ali pa Avstrijci pri njihovi odlični tehniki drugače cenijo.« Poklical sem Lojzeta, ogledovala sva ploščo, toda razen 85° naklona brez oprimkov in pa velikega klina za spuščanje nisva zasledila ničesar drugega. Torej smeri

ni več in le dve možnosti sta nam ostali: spustiti se za nekaj dolžin navzdol in iskati pravi kamin ali pa si najti prehod. Odločili smo se za poslednjo. Desno je bila že omenjena plošča, levo pa rjavkasta prevesa, v kateri tudi ni bilo pričakovati veselja, tik nad nami pa poč, ki je v zgornjem delu molela navzven in bila popolnoma gladka. Toda v spodnjem delu je bila razpoka, ki je omogočala zabijanje. Za poslednjo smo se odločili in po dobri uri trdega dela v peti, mestoma v šesti stopnji smo se prerinili za eno dolžino do bornega stojišča. Nad nami je zeval gladek kamin, a tudi s tem smo opravili.

Megla se je prikradla iz doline in zavila v belo odejo manj naklonjene plošče nad nami. Nekje v sredi plošč je bilo dokaj udobno varovališče. Še eno dolžino čez ploščo, nato nekaj metrov po gramoznati gredini. Pošteno je pričelo liti in tema je bila kot v rogu. Ni nam kazalo drugega, kot da se prvič v tujih Alpah pripravimo na bivak. Zabili smo kline in pregledali »bogato« zalogo dobrin: tri cigarete za štiri kadilce in nekaj kock sladkorja je bilo za dolgo noč, toda tolažilo nas je to, da dež ni mogel do nas, nad nami je bila namreč velika prevesa. S šklepetajočimi zobmi in željo, da bi se bliskanje, katero je osvetljevalo temne stene Laserza, čimprej spremenilo v dnevno svetlobo, smo pričakali jutra. Ob prvem jutranjem mraku smo vstopili v manjši skok, ki se je pričlenjal desno od našega nočišča. Sledile so položne plošče. Po dveh dolžinah je bilo zopet dobro varovališče, iz katerega smo prišli v strmo grapo. Gladko dno grape je bilo posuto z drobnim kamenjem, ki se je pri vsakem koraku vsipalo ter nam povzročalo nemalo sitnosti. Varovanje je bilo skoraj nemogoče, ker se je varovalec moral čuvati pred plazovi, katere je prožil njegov prednik. Kaka dva raztežaja pod vrhom smo zaslišali klice, nato pa se je usul kameniti plaz, ki bi bil skoraj odnesel Lojzeta. Toda nekako se je oprijel desnega roba grape in odnesel le nekaj podplutb.

Že ob štirih smo bili v Teplitzerspitzekaminu, ki predstavlja lažje kaminsko plezanje z dobrimi stopi in oprimki, po katerih slove Lienzki Dolomiti. Plezanje nas je razvedrilo in okrepcalo bolj od vsakega počitka. Po dveh urah smo se sončili na vrhu in opazovali strme, gladke stene Dolomitov, ki so se vzpenjale okoli nas. Dali smo priznanje nepretrganim zidovom sivih Dolomitov, toda po trenutnem opoju smo si pač rekli, da so naše slovenske Alpe slikovitejše in bolj privlačne s svojimi svetloživimi stenami in stoterimi oblikami nižjih, toda ponosnejših vrhov.

Po večerji smo izmenjali svoje vtise s tovariši, ki so plezali v smerih Seekopfla in Grosssandspitze. Večina, ki je prišla pred nami na Karlsbadsko kočo, je sklenila odriniti v dolino, Habjan, Čebular in jaz pa smo imeli v načrtu še eno turo. Po daljši debati smo se odločili za prvo ponovitev severozapadnega raza Rdečega stolpa (Rotenturm). Omenjeni raz je bil preplezan pred nekaj dnevi in označen z gornjo peto, mestoma s šesto stopnjo.

Zjutraj smo se poslovili. Ob sedmih smo že ogledovali strm raz na sedlu Schmiedelsattel, od koder se po poševni polici pride do

navpičnega praga pri vznožju raza, nad katerim je vstop. Stena nam ni delala preglavic. Po kakih 250 m relativne višine smo prišli na vrh, kjer smo zadovoljni z uspehom v najlepši plezariji, kar smo jih imeli v Avstriji, opazovali zahajajoče sonce. Mrak se je kradoma spuščali v dolino Laserza, ko smo prispeli na Schmiedelsattel. Še pol ure in bili smo v Karlsbadski koči.

Ko smo stopili v kočo, nam je stopil nasproti fant visoke postave, prožil je roko in nam v slovenščini čestital. Najprej sem ga zaradi slovenščine začuden gledal, nato pa povedal, da pri ponovitvi ni umestna čestitka. Bil je sin slovenskih izseljencev v Ameriki, ter si je kot ameriški oficir izbral Tirole za svoj letni odmor. Beseda da besedo in v razgovoru smo posneli, da v tujini poznajo jugoslovanske športnike, zelo malo pa delo naših alpinistov in organizacij Planinske zveze, ki kot enotna organizacija predstavlja popolnoma nekaj drugega kot pa različna planinska društva v drugih državah. Večer smo preživeli pri steklenici piva v živi debati.

Zjutraj ob petih smo odrinili in vsakdo od nas je obračal pogled na gorski venec Laserza, ki je v rastoči jutranji svetlobi, sem in tja predrti s svetlimi pasovi sonca, dvigal posamezne vrhove in detajle sten, katere je v grapah objemal mrak z zadnjimi močmi. Ob sedmih smo že tovorili nahrbtnike, trikrat lažje od tistih pred enajstimi dnevi.

V Lienzu smo si ogledali mesto in se zahvalili Leu za pomoč pri opisih smeri. Pri tem nam je Leo zatrdil, da so smer desno od kamina Alpenraute večkrat naskakovali in se šteje kot nova. Problem je bil v prehodu iz prečke čez ploščo, oziroma preko na videz nemoogoče počti, katere smo se lotili.

Od Špitala, v katerem se skoraj nismo mudili, smo krenili po stranski poti ob jezerih proti Beljaku. V Millstättskem jezeru smo se sprali ter po izdatni malici krenili na pot. Noč nas je kmalu zalotila. Edino moja luč je nekako svetila, tako da smo tipaje vozili med valovitim svetom ob jezerih in to do Afritza pretežno navzgor. Le sem in tja skozi vasi, v katerih je polno reklamnih desk različnih hotelov, je zgrajena bitumenska cesta. Drugače pa je slabo nasuta pot, katere ni hotelo biti konca. Toda od Afritza dalje je bil zopet asfalt. Postali smo zopet boljše volje, katero smo izgubili z nočjo. V Beljak smo prispeli okrog desete ure. Vpraševali smo za prenočišča, toda na razpolago so bili samo hoteli, za nas predragi.

Po daljšem iskanju smo ob eni uri zjutraj našli prenočišče v bližnjem gozdu. K sreči je bilo dokaj toplo. Zjutraj smo se spoznali s slovenskimi izseljenci izpred vojne. Ko sem jim približno razložil življenje pri nas, so pričeli verjeti, da v državi, kjer vlada delavski razred, kjer je podjetnik delavski svet, ni bede, ampak dostojno življenje.

Naslednjo noč smo nočili v Celovcu in to zopet v neki šoli, v kateri je imela organizacija Österreichische Jugendherberge Verband (nekak Ferijalni Savez ozimora Počitniška zveza) zasilna potniška prenočišča. Spali smo za dva šilinga na tleh v učilnici.

Zjutraj smo se osvežili v Vrbskem jezeru in počasi odrinili proti Gorenjski. Nismo se jezili na navadno cesto. Kot da se to samo po sebi razume, smo potiskali svoja kolesa navkreber. Pod Ljubelom smo otresli vse šilinge in spravili skupaj za steklenico piva ter za tri kose črnega kruha. Ko smo bili na meji, so se veseli vriski gubili med vrhovi naših Alp. Do Tržiča smo še malo pogreli torpeda, nato pa na Pošti slavili vrnitev. Ob dveh zjutraj smo zopet zagledali naše Kamniške planine, ki so se jasno odražale na čistem, temnomodrem nebu, posejanem z milijoni svetlikajočih se draguljev.

Tako se je končala prva odprava alpinističnega odseka Kamnik v inozemstvo. Precej sitnosti je bilo, toda z dokajšnjo pomočjo Planinskega društva, ki z razumevanjem gleda na razvoj alpinističnega odseka, in z našo dobro voljo smo dosegli dokaj lep uspeh.

Prof. dr. Vladimir Murko:

ČEHI IN NAŠE PLANINE



o obhaja letos Slovensko planinsko društvo šestdesetletnico svojega uspešnega delovanja, je naša dolžnost, da se kljub sedanjemu napetemu razmerju s Češkoslovaško spomnimo vloge, katero v zgodovini našega planinstva zavzemajo Čehi. Spoznali bomo, da so zlasti v prvem razdobju našega planinstva sodelovali v velikem obsegu na najrazličnejše načine, pomagali pri ustanovitvi Slovenskega planinskega društva, širili zlasti po zaslugi njegove Češke podružnice med češkim narodom zanimanje za obisk naših planinskih krajev in nam pomagali ohraniti njihov slovenski značaj; obenem so gojili alpinistiko ne le zaradi športa in zaradi gorskih lepot, marveč tudi iz znanstvenih nagibov ter so nam dali bogato znanstveno literaturo o naših planinah in njihovih najrazličnejših vprašanjih; tudi češko leposlovje je zajemalo obilo iz življenja naših gorskih krajev in ljudi ter ustvarilo celo vrsto del velike literarne vrednosti, ki naj bi približala Slovence in slovenske gore Čehom.

I. Uvod. Kljub vsestranskemu delovanju Čehov v naših planinah nimamo doslej večjega pregleda o tem delu. Res najdemo v Pl. Vestniku obilo poročil o delovanju Češke podružnice v posameznih letih in posameznih njenih akcijah, zlasti ob štiridesetletnici SPD in iz peresa dr. A. Brileja; najboljše je seveda razvidno delovanje te agilne podružnice iz 16 letnikov njenega Alpskega vėstnika, toda zaokrožene slike o delovanju ne najdemo nikjer. Niti Slovenski biografski leksikon ne omenja nobenega izmed čeških pionirjev v naših planinah, razen J. Lega, spominska knjiga Padesát let Klubu československých turistů (Praga 1938) pa ugotavlja, da »je beležk o alpinističnem delovanju naših članov v letih 1888—1900 prav malo in se poročila omejujejo na posamezna dejanja ali izlete posameznikov«. Zato baje

mlajša generacija težko presoja, ali je bila alpinistika v Klubu čl. turistov v teh letih organizirana in v katerem obsegu. Podobnih citatov bi lahko navedel iz te knjige še več, dasi vidimo, da so bili med ustanovitelji Kluba čeških turistov l. 1888 skoraj vsi vidnejši prvi funkcionarji poznejše češke podružnice SPD, o kateri spominska knjiga ne ve ničesar, dasi je ta podružnica ustvarila prav v naših planinah mnogo ne le v organizacijskem, marveč tudi v alpinističnem pogledu in je iz nje izšel v samostojni Češkoslovaški republiki Klub češkoslovaških alpinistov, ki je v novi lastni državi nadaljeval uspešno delo, katerega so njegovi številni člani opravljali do l. 1918 »pri raziskavanju in odkrivanju naših planin in okrepitvi slovenskega življa v njih«, kakor pravi A. Brilej v svojem nekrologu J. Čermáku l. 1944 (v Plan. Vestniku), ki ga je bil napisal po neresnični informaciji o njegovi smrti.

Sicer so se Čehi že zgodaj zanimali za naše planine. Že l. 1795 zasledimo med prvimi obiskovalci Triglava Moravana Pinhaka, župnika pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Češki prirodoslovec Karel Fritsch je opisal v prvi češki reviji Krok l. 1836 potovanje v Trst, zlasti pa ob vrnitvi po dolini Soče in preko Predila pogled na Triglav in Mangrt, ki sta ga pritegnila s svojo lepoto. V številnih člankih je ovekovečil slovenske planine in tudi druge kraje Spodnje Štajerske češki filolog in pedagog G. A. Lindner, ki je »po kazni« deloval v Celju kot gimnazijski profesor v letih 1855—1871, opeval naš Kum, skrbel za ohranitev celjskega gradu in ureditev kopaljšča v Savinji ter poročal o gradu Lindeku in o Žičah, o potovanju v Trst, o Pohorju, Ptujju, Dobrni, jami v Podlogu pri Žalcu, Igli, Solčavi in Ojstrici. Slovensko ljudstvo je hotel dvigniti s šolami, kjer bi bil pouk v materinskem jeziku, s potujočimi učitelji in vzornimi posestvi. Kakor pri poznejših čeških alpinistih, vidimo že pri njem, da ne opazuje le pokrajinske zanimivosti, marveč se zanima tudi za slovenskega človeka in mu hoče nuditi svojo pomoč. Po ustanovitvi nemških planinskih društev so, kakor omenja Aljaž, tudi Čehi pristopali v njihove vrste in pričeli prihajati v naše planine.

K prvim pobudnikom slovenske planinske organizacije moramo prištevati češkega narodnega buditelja Jana Lega, saj je dal slovenskemu Sokolu pobudo za ustanovitev odbora, ki naj bi skrbel za markiranje planinskih potov kot protiutež nemškemu planinskemu društvu, iz česar se je razvilo SPD, kakor pravi Slovenski biografski leksikon. Poleg slovenske slovnice za Čehje je izdal tudi prvi češki Vodič po Sloveniji (Praga 1887), pisal v Ottův Slovník naučný o naših pokrajinah ter v češke časopise Světozor, Zlatá Praha, Ruch itd. Bil je tudi pobudnik slovenskega gledališkega vlaka za obisk Prage l. 1884 in češkega izleta v Postojnsko jamo l. 1895. Lego je torej že marljivo propagiral pri Čehih obisk naših krajev; kakor bomo videli, je našel pozneje še nebroj posnemalcev. Obenem ga moramo tudi prištevati k pobudnikom za ustanovitev SPD.

II. Ustanovitev SPD. Poleg Lega in Piparjev moramo tukaj omeniti zlasti ing. Vladimira Jana Hráskega, ki je bil predsednik



Dr. St. Prachenský
blagajnik češke
podružnice SPD

Prof. dr. K. Chodounský,
predsednik češke
podružnice SPD

pripravljalnega odbora SPD in je podpisal vlogo za ustanovitev društva, v katerem je deloval po ustanovitvi društva do svojega odhoda v Prago l. 1897 kot odbornik in član markacijskega odseka. Po svojih zvezah je tudi dosegel dovoljenje za delovanje SPD na vsem slovenskem ozemlju. Sin znanega komponista dr. Vladimir Förster je predsedoval društvu več let in bil »zveza med Slovenci in Čehi«, Jan Polívka je aranžiral prvič planinski ples, ki je bil pozneje izdaten vir prejemkov novega društva; med prvimi funkcionarji najdemo tudi zdravnika dr. Slavíka. Stiki s Klubom čeških turistov, ustanovljenim l. 1888, so bili precej živahni in poleg posameznikov so pričeli prihajati Čehi k nam tudi v strnjenih ekskurzijah, deloma pod okriljem tega Kluba, pozneje tudi šolski izleti in ekskurzije češkega kolesarskega društva. Vendar se je kmalu pokazalo, da Klub čeških turistov (KČT) skrbi v prvi vrsti za ureditev turizma v čeških krajih, kjer je bilo sicer hvaležnega dela dovolj, ni pa bilo razen nekaj nižjih skalnatih gor (Šarka pri Pragi, Prachovske skale) primerne priložnosti za pravo planinarstvo, ker na delovanje v slovaških Visokih Tatrah zaradi madžarske vladne politike ni bilo mogoče misliti. Enostranska usmerjenost Kluba je privedla večje število njegovih ustanoviteljev in prvih odbornikov do spoznanja, da si bodo morali poiskati drugo organizacijsko obliko za gojenje planinstva. V seznamu ustanoviteljev KČT najdemo izmed poznejših nam znanih funkcionarjev Češke podružnice SPD dr. Bohuslavo Franto kot poročevalca na ustanovnem občnem zboru, blagajnika K. Hrazánka, tajnika L. Mareša, dr. Jaromíra Pečírko, dr. St. Prachenskega, K. Stüdla, kmalu tudi Antona Jandla in univ. prof. dr. Karla Chodounskega, ustanovitelja in dolgoletnega predsednika Češke podružnice, ki je sicer gojila tudi pozneje najboljše stike s KČT.

III. Češka podružnica SPD. Njenc koče. Ko so nekateri češki idealisti spoznali naše planine, zlasti v okolici Jezerskega, kjer se je razvila že zgodaj številna češka počitniška kolonija, so prišli do spoznanja, da bi mogli češki turisti najti hvaležno torišče v slovenskih planinah, katerim so peli hvalospeve tudi njihovi pesniki (Antonín Klášterský, Ot. Mokřý), pisatelji in planinci. Hoteli so gojiti alpinistiko nasploh in turistiko v slovanskih visokih gorah posebej, kjer se je slovanski živelj udeleževal planinskega gibanja le posredno ali v manjšem obsegu in ker na južni strani Visokih Tater »pri tedanjih političnih razmerah ni preostala druga rešitev kot počakati z uresničenjem delovanja na primernejši trenutek«, kakor pravi l. številka Alpskega věstníka. »Mi Čehi se hočemo vključiti v vrste bratskih delavcev, da se bodo dokončno prekrasne alpske verige vrnile po zunanjem značaju ljudstvu, čigar domovina so že od pamtiveka. Prispevati hočemo k dvigu turistike v teh slovanskih planinah z gradnjo novih poti in zaščitnih koč, skrbjo za vzgojo vodnikov in s podpiranjem turistične in znanstveno-strokovne literature.« Ti nagibi so dovedli 24. junija 1897 v Pragi do ustanovitve češke podružnice SPD, kateri naj bi po zamisli teh idealistov sledile še druge slovanske podružnice v okviru SPD — poljska, srbska in hrvaška. Med prvimi

odborniki najdemo poleg že omenjenega predsednika univ. prof. dr. K. Chodounskega, svetnika deželnega odbora in poznejšega poslanca dr. Bohuslava Franto kot tajnika, tajnika deželnega odbora Leopolda Mareša in odvetnika dr. Stanislava Prachenskega. Izmed poznejših odbornikov je treba omeniti še univ. prof. dr. Vlad. Růžičko, univ. prof. dr. Vikt. Dvorskega, polk. dr. J. Čermáka in dr. O. Laxo, katere bomo spoznali tudi kot sodelavce Alpskega vėstnika in kot samostojne turistične in znanstvene pisatelje.

Tako so češki alpinisti stopili v naše planinsko društvo s svojo podružnico, ki je dosegla kmalu okrog 500 članov. Zaradi oddaljenosti od Osrednjega društva je imela podružnica malo večjo samostojnost tudi v finančnem pogledu, imela je svoje območje, katerega ji je določilo sporazumno Osrednje društvo, in je pri tem zasledovala tudi drugi hvalevredni namen »nuditi svojo pomoč malemu, nam Čehom zvesto vdanemu in obenem po neprijaznosti usode še bolj prizadetemu bratskemu plemenu.«

Po prvotnih pravilih je bil namen podružnici »širiti poznavanje ter podpirati in olajševati potovanje po planinskih krajih s posebnim ozirom na slovenske planine in tako podpirati v tem pogledu delovanje SPD, čigar pravila imajo polno veljavo tudi za to podružnico«. V ta namen naj bi odbor zlasti a) prirejal sestanke, predavanja, zabave, izlete in priskrboval potne ugodnosti; b) ustanavljal, urejal in markiral pota in znamenite točke, gradil in opremljal zavetišča in planinske kočee za zaščito in pogostitev potnikov; c) podpiral in nadzoroval izbiro in vežbanje zanesljivih vodnikov ter na primernih mestih namestil spominske knjige; d) izdajal zanimive spise, po potrebi periodične publikacije, slike in zemljevide, nanašajoče se na planine ter podpiral izdajanje takih del; e) izdajal strokovne knjige in zbirke. Ta pravila so ostala v veljavi vsa leta, dokler se ni na obćnem zboru 22. marca 1912 razširilo torišće podružnice razen na slovenske planine še »na slovanske pokrajine ob Jadranskem morju«, ko se je pokazalo, da je v slovenskih planinah glavno delo že opravljeno in so se zlasti po zgraditvi karavanško-bohinjske železnice pričeli usmerjati češki turisti in letoviščarji preko Slovenije k Jadranskemu morju v večjem obsegu kot prej.

Svoje številne naloge je Češka podružnica (ČP) v polnem obsegu izpolnila, kakor nam pokaže študij Planinskega Vestnika in Alpskega vėstnika. Že po treh letih so bile izpolnjene nekatere bistvene točke bogatega programa: l. 1898 je izšel prvi češki vodič Slovanské Alpy v izdaji ČP in v redakciji dr. St. Prachenskega, istega leta je pričel izhajati kot mesečnik (razen v poćitnicah) Alpský vėstník, ki je doživel 16 bogatih in vse lepše opremljenih letnikov, in jeseni l. 1899 je stala na Ravneh nad Jezerskim ponosna Češka kočea, ki je bila odprta 24. julija 1900 ob veliki udeležbi slovenskih in čeških planincev, ljubljanskega župana I. Hribarja in zastopnika mesta Prage dr. L. Jeřábka, ki je tudi podpiralo graditev kočee. Koča je bila ne le velikega narodnega, marveć tudi narodnogospodarskega pomena, saj je bila poleg dveh sob SPD na Višarjah

edina njegova koča na Koroškem in je vabila na Jezersko in v naše slovenske planine stotine čeških letoviščarjev in turistov, v katere so se prav kmalu prelevili številni letoviščarji, ki niso bili vajeni planin. Ni pretirana trditev, da so prav Češka koča, delovanje naše ČP in češka kolonija na Jezerskem tako utrdila slovensko narodno zavest v tem kraju, da smo po prvi svetovni vojni rešili Jezersko Jugoslaviji. ČP je seveda že pred otvoritvijo koče spoznala, da mora omogočiti povezavo Češke koče ne le z Jezerskim, marveč tudi s sossejnjimi in bolj oddaljenimi vrhovi in prelazi v Savinjskih planinah in je žrtvovala obilo truda in gmotnih žrtev za izgradnjo poti zlasti na Mlinarsko sedlo, Kočno, Grintovec, Savinjsko sedlo, zvezo skozi Mrzli dol k Turskemu žlebu, pa tudi na nižje in višje vrhove krog samega Jezerskega. Njeni člani so se lotevali zlasti v spremstvu vodnika L. Potočnika tudi težjih prvenstvenih tur in tako pomagali odpirati in zavojevati vrhove v naših slovenskih planinah najprej nad Jezerskim, pozneje pa tudi v vseh preostalih Julijskih planinah, kjer so želi uspehe doslej razen domačih vodnikov in pastirjev le tuji planinci.

Gradnja Češke koče je zahtevala blizu 30 000 kron, nadelava poti pa tudi obilo stroškov, zlasti pot skozi ogroženo Žrelo. Kljub vsestranski pomoči, vsakoletnim tombolam in nabiralnim akcijam ter pozneje izdajanju zadolžnic (brezobrestnih!) je dolg na koči še dolgo oviral velikopoteznejši razmah delovanja češke podružnice, ki je seveda želela raztegniti svoje delovanje še v ostale slovenske planine in tamkaj podpreti delovanje SPD ter utrditi slovenski značaj naših planin zlasti v zahodnem delu Julijskih Alp, kjer na zahod od Aljaževega doma dolgo ni bilo slovenske koče, ker so naši planinci zahajali največ v Savinjske planine in na Triglav.

Vendar se je tudi ta zamisel uresničila z izgradnjo koče v Koritnici, katero je zgradil češkoslovenski akademski krožek, ustanovljen aprila 1903 pod okriljem ČP. Krožek je izdal l. 1903 poziv abiturientom, v katerem pravi, da hočejo člani »izživeti svojo mlado silo v neukročeni velegorski prirodi. Naša dolžnost je, braniti težko ogroženi slovanski značaj naših gora in obrniti k njim tok naših turistov«. Med prvimi funkcionarji in agilnejšimi člani se omenjajo Ot. Vondráček kot predsednik, Jul. Pavliček kot tajnik, nadalje Egon Starc, Viktor Dvorský, I. Pretnar, J. Čermák, Jos. Marn, E. Eisenkol, C. Jekovec, M. Koršič, Vl. Koleta, A. Smole, R. Badjura in drugi. Mladi krožek je priredil že l. 1904 na Češkem nabiralno akcijo za Slovence v Kanalski dolini, prizadete po povodnji, uredil l. 1904 študentsko prenočišče v Srednjem logu pod Mangrtom, prav zgodaj pa se je lotil tudi markiranja raznih potov na Gorenjskem (Kukovnica itd.) in Primorskem, kjer mu je bilo glavno torišče. Kakor vidimo, so bili člani Čchi in Slovenci, ki so študirali v Pragi. Slednji so bili v večini.

Kmalu so se lotili gradnje koče v Koritnici, ki je povzročala precej težav, zlasti tudi v finančnem pogledu, pozneje tudi zaradi zmanjšanega delovanja krožka, ki je pozneje razpadel. Vendar so



Češka koča na Ravneh nad Jezerskim Foto Ferd. Premru

funkcionarji Pavliček, Dvorský, Jenčič in Čermák gradnjo uspešno dovršili ter izročili kočo ob njeni otvoritvi dne 1. avgusta 1909 češki podružnici v upravo. Nekaj sredstev so zbrali študentje še sami z raznimi prireditvami v Pragi ter nabiralnimi akcijami, nekaj dolga so poplačali šele pozneje. Tudi ta koča je ležala v prekrasni okolici ter je odprla planincem dokaj težko dostopni zahodni del Mangrtske skupine, zahtevala pa je enako kot Češka koča napravo številnih in deloma zelo težavnih poti.

Brez dvoma smemo potrditi mnenje Čermákovega slavnostnega članka o delu akademskega krožka, izraženo v slavnostni številki Planinskega Vestnika ob štiridesetletnici SPD, da so bivši njegovi člani »zastavili vse svoje dobre moči in da so njihova imena dobro zapisana v zgodovini alpinizma in SPD«. Mislim, da smemo to skromno pohvalo raztegniti tudi na funkcionarje celotne češke podružnice, ki so delovali vedno iz čistega idealizma, kar so poudarili sicer le ob izdaji svojega drugega vodiča, bili pa so pogosto izpostavljeni tudi kritiki in celo zasmehovanju, zlasti pri sovražnikih alpinizma, ki so nekaterim zamerili njihove precej pogumne ture, s

katerimi so hoteli odkrivati in zavojevati vrhove naših planin izven doslej običajnih pristopov. Te kritike omenja n. pr. Dvorský.

Tudi po dograditvi teh dveh koč ter finančni sanaciji Češke kočje ČP ni mirovala. Premišljevala je o graditvi Koče pri Kriških jezerih, navsezadnje pa se je odločila za izgradnjo Praške kočje na Jezerskem sedlu, torej zopet v soseščini Savinjske podružnice SPD, s katero je vedno najlepše sodelovala ter ji lajšala njene številne naloge. Svet za to kočjo je že bil izbran, zbranega je bilo tudi že nekaj denarja za stavbni sklad, vendar je prva svetovna vojna preprečila izvedbo tega lepega načrta.

IV. Propagandno delovanje ČP je bilo vselej zelo živahno in se je kazalo v najrazličnejših oblikah, deloma v Pragi, kjer je bil sedež društva, ki sicer izven Prage ni imelo odsekov, deloma v naših planinah. Poleg literarnega delovanja članov, katerih publikacije je izdajala ČP, moramo omeniti zlasti številna predavanja o slovenskih a kmalu tudi drugih jugoslovanskih in slovaških planinah, na katerih so predvajali prekrasne fotografske posnetke članov, ki krasijo tudi Alpský věstník in publikacije, družabne večere s koncertnim in drugim programom, združene tudi s plesi, vsakoletne tombole v korist Češke kočje, predavanja tudi izven Prage, ki so imela vsa namen dvigati zanimanje za naše planine ter usmerjati tok čeških letoviščarjev in planincev v naše kraje, sestavo albumov s fotografijami naših planin, opremljanje naših vrhov s spominskimi knjigami. Ko je Jezersko postalo pretesno in so ga mnogi letoviščarji že predobro poznali, so pričeli propagirati obisk Kranjske gore, ki je bila tudi že narodnostno ogrožena, Bleda, Rateč, pozneje tudi Kamnika, Radovljice, Mozirja, Postojne, Trbiža, Gornjega gradu itd., po dograditvi bohinjske železnice tudi Bohinja in drugih krajev ob novi železnici, ki je privabila k nam tudi mnogo Čehov, zlasti odkar so se tudi znatno izboljšale železniške zveze Prage s Slovenijo in Primorsko. Tudi za te direktne zveze ima znatne zasluge ČP.

Ko so bili češki planinci že »obdelali« Savinjske planine, so se posvetili raziskovanju Julijskih Alp, kjer so obiskovali v velikem številu ne le Triglav, marveč tudi Razorsko skupino z Martuljkom, Mangrsko skupino, pa tudi Viško in Kaninsko skupino, katere so slovenski planinci po njihovi sodbi preveč zanemarjali ter jih prepuščali Nemcem in Italijanom, dasi so tudi v teh planinah doma Slovenci, ki so bili tedaj močno ogroženi zlasti v Kanalski dolini, da ne govorimo o Rezijanih, o katerih je toliko pisal Adolf Černý. Žal ni prišlo nikdar do izgradnje od Čehov ponovno zahtevane slovenske kočje v Zajzeri. Pozneje bomo še videli, koliko dela so posvetili češki geografski in narodopisni znanstveniki prav tem slovenskim najzahodnejšim pokrajinam, v katerih so orali ledino tudi na področju slovenske nomenklature ali imenoslovja pred Slovenci, dasi smo imeli za tako delo mnogo boljše pogoje kot Čehi, ki so se sicer po zaslugi raznih slovnici in slovarjev učili pridno tudi slovenščine. Šele dr. H. Tuma, ki je bil tudi ustanovni član ČP, je uspešno nadaljeval njihovo delo, ki se je kazalo tudi v izdelovanju zemljevidov naših

zapadnih planinskih skupin, vsebujočih namesto dotedanjih nemških izvirne slovenske nazive. V zvezi s tem kartografskim delom, ki je imelo tudi namen popraviti poleg jezikovnih napak tudi stvarne napake na avstrijskih vojaških zemljevidih in je naletelo tudi na priznanje Vojaškega kartografskega zavoda na Dunaju, je bilo tudi postavljanje orientacijskih tabel v dolinskih izhodiščih in razobešanje zemljevidov po raznih lokalih, n. pr. celó v Klužah (Chiusaforte) v soseščini Rezije, izhodišču za Viško in Kaninsko skupino.

V. Literarno delo ČP se kaže v izdajanju Alpskega věstnika, ki je doživel do l. 1914 16 letnikov, ter samostojnih izdaj ČP, ki je morala izdajati svoje vodiče najprej v lastni založbi, dokler se niso z razmahom češkega alpinizma in povečanim zanimanjem čeških letovišarjev in planincev za naše planine našli tudi zasebni založniki. Vsa ta dela, bodisi knjige bodisi članke, prevcva velika ljubezen do naših gora in našega ljudstva, prizadevanje prinesiti mu gospodarski in kulturni napredek. Naj omenim le, kako težko so čakali bolniki Jezerskega kota letoviške sezone, da so mogli zaupati svoje težave češkemu zdravnikom, tako da se je pogosto zbral krog kakega bolnika konzilij treh praških univerzitetnih profesorjev. Zato lahko ugotavlja dr. Dvorský z veseljem, da na Jezerskem tudi preprosto ljudstvo po prvi svetovni vojni ni pozabilo, kaj so storili zanj Čehi.

Poseben članek bi bil potreben, da bi navedel citate iz najrazličnejših čeških člankov in knjig, ki govore o neizmerni lepoti naših planin; saj so zapustile v obiskovalcih prekrasne vtise, da si seveda ne manjka v teh opisih tudi mnogo zaradi vremena ponesrečenih vzponov in izletov. Ljubezen Čehov do Slovencev se kaže tudi v opisovanju našega ljudstva, zlasti vodnikov, ki so se češkim alpinistom močno prikupili, predvsem seveda Komac, Tožbar in Oitzinger. Zelo globoka so zlasti razmišljanja Dvorskega in Čermáka o bistvu alpinizma, smislu življenja in sveta, ženskem vprašanju itd., katera razpreda zlasti Dvorský ob raznih bivakih (Hory). Pogosto tudi razmišljajo o prihodnosti naših planin in njihovih prebivalcev.

Včasih je težko potegniti mejo med opisom tur in znanstvenim razglabljanjem, ki se pojavljajo n. pr. pri Růžički.

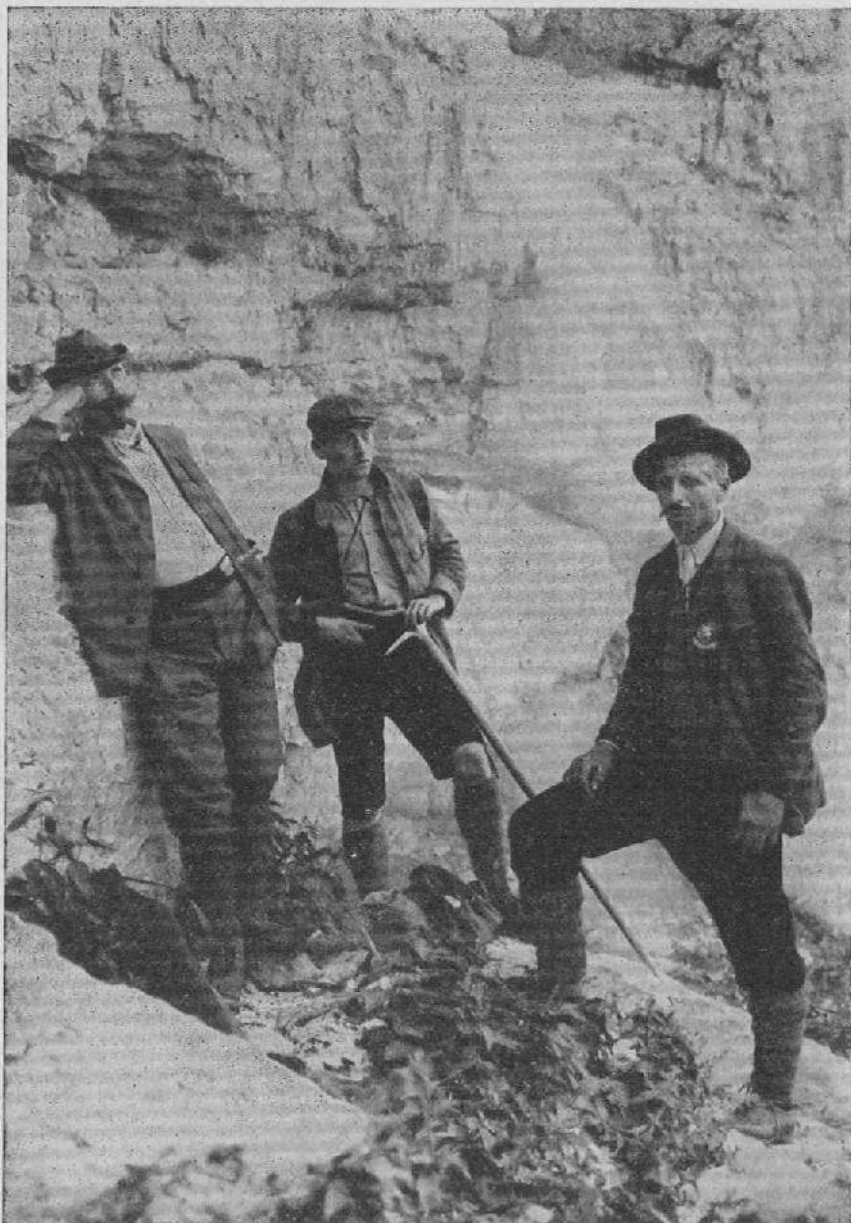
Opisi tur se nanašajo včasih tudi na začetniške izlete, ki imajo tudi nekaj humorističnega nadiha, pojavljajočega se tudi pri Dvorskem, včasih na običajne ture po nadelanih potih, pogosto pa na ture z vodnikom ali tudi brez njega po že ponovljenih ali tudi povsem ali vsaj deloma spremenjenih smereh. V Alpskem věstniku najdemo poleg opisov posebno znamenitih tur tudi popise tur članov ČP v posameznem letu, kjer je razvidno, koliko prvenstvenih vzponov ali tudi sestopov so opravili člani. Sicer je znaten del prvenstvenih tur razviden tudi iz Našega alpinizma, ki pa seveda omenja le ture po naših planinah, kolikor so nam pripadale v času med obema vojnama. Sicer ta knjiga v polnem obsegu priznava prvenstvene ture Čehov v naših planinah, vendar bi jim bilo treba dodati še ture v Kaninski in Viški skupini, katere so češki plezalci tudi prav marljivo obiskovali. Naj še omenim, da so med njimi najbolj znane

skupine Zelená rota (četa), Červená rota in Divoká banda, ki je na svojih turah zbirala gradivo za veliko znanstveno monografijo o Julijskih Alpah in zlasti o njihovih kraških pojavih, katero je preprečila prva svetovna vojna.

Češki plezalci so se sčasoma, zlasti tudi po zaslugi naših vodnikov izurili do velike popolnosti, dasi so bili rojeni sinovi nižin kot n. pr. bratranca dr. Čermák in dr. Dvorský. Njihove vzpone so priznavali tudi tuji, Slovanom sicer nenaklonjeni časopisi in sta tudi o naših planinah pisala v avstrijske liste. Poleg že omenjenih plezalcev naj še omenimo dr. Hlavo, O. Braunerja, dr. Kulhavega, Ed. Šitlerja, dr. St. V. Prachenskega, K. Stüdla, Ing. Štěrbo, poznejšega predsednika kluba čl. alpinistov R. Piláta, vso družino Chodounskih, prof. dr. Vlad. Růžičko, ing. J. Plischkeja in prezgodaj umrla prof. dr. Dvořáka in dr. Karla Chodounskega ml. Njihove ture so bile, sodeč po rabljenih izrazih v opisih, pogosto prav vratolomnega značaja, n. pr. vzhodni greben Mangrta, kjer so pustili kar dve plezalni vrvi, drugič poleg dveh vrvi še nahrbtnik itd. Opisi nam kažejo tudi izredno vztrajnost, saj so se vračali ponovno na ture, če se prvič niso posrečile, zlasti v Martuljkovem amfiteatru, katerega so posebno vzljubili Čermák, Dvorský in Franta. Vsekakor bi kazalo, sestaviti seznam njihovih prvenstvenih tur in problemov, katerih niso utegnili rešiti.

Izmed čeških sodb o lepoti naših planin naj omenimo tukaj stavek iz letnega poročila ČP za l. 1898: »sistematično vodimo Čehe v krasne slovenske kraje, ki se lahko v marsikaterem pogledu kosajo z najslavitejšimi švicarskimi in tirolskimi kraji, v marsikaterem pogledu pa jih po svoji romantiki in ljubkosti še prekašajo«. V 2. letniku čitamo: »Savinjske planine so kotiček sveta, kateri s svojo krasoto preseneti tistega, ki jih doslej ni poznal. Jezersko je eden izmed najljubših, najljubkejših in najveličastnejših alpskih krajev. Bled veličasten in neskončno ljubek kraj, ki je danes znan po svetu po lepoti najbližje in bolj oddaljene okolice.« Karakteristike za posamezne planinske skupine, posamezne gore in kraje najdemo sicer tudi v vseh vodičih, ki pa so pogosto glede njihove lepote bolj redkobesedni.

Prof. Chodounský je označil v razpravi Povšechná orientace v Slovanských Alpách, A. V. VI, str. 125 slovenske pokrajine glede njihove lepote takole: (tukaj so navedeni le izvlečki iz opisov) »Kras obiskujejo le zaradi veličastnih kapniških jam, dasi izkazuje tudi sam v nekaterih svojih delih mične gorske partije. Jedro Slovanskih Alp so pač predvsem Julijske in Savinjske planine s Karavankami, ki se odlikujejo po romantiki, obsežnih gozdovih, jezerih, slapovih in nudijo tako turistu, ki se omejuje na dolinske pohode, kakor tudi takšnemu, ki išče zmernih, težavnih in najtežjih plezalnih problemov, najbogatejšo in najhvaležnejšo priložnost k vajam in k naravnim užitek. Triglav je kulminacija Slovanskih Alp. Nihče ne sme opustiti obiska Belopeških jezer. V tem ko se Triglavska skupina odlikuje po svoji mogočnosti oblik, višini in širokih zasneženih grapah, ledeniku



Dr. Bohumil Franta, I. Čermák, Jože Komac l. 1906 pod Rogljico pred turo
Škrlatica in grebeni Rakove špice in Rogljice

in pod., smemo Viško skupino imenovati naravnost biser Julijskih Alp. Z resnično po svoji lepoti in romantiki presenečujočim cirkom v Zajzeri se more kosati v Alpah le malokateri drugi cirk. V Kaninski skupini je hvaležen sprehod od Rablja do Kluž s spremenljivo in ganljivo gorsko scenerijo. (Tukaj bi zaslužil omembe razgled s Kanina na morje, katerega omenjajo drugi češki turisti.) Karavanke so po krivici zanemarjene, kar lahko potrdi vsak, kdor se je naslajal s temi turami. Savinjske planine lahko imenujemo veličastni zaključek alpskega sveta na vzhod: vzbujajo spoštovanje s svojo velikostjo, slikovito, romantično obliko razklanih ščitov in ostrih grebenov, s svojimi velikanskimi skalnimi stenami, zlasti na severno stran, krasoto gozdov, bistrih potokov in prelepo dolinsko scenerijo. « Na koncu omenja še kratko Karnske (Ziljske) planine, Dobrač, Raduho, Pohorje in druge.

Poleg pokrajinskih lepot naštevajo češki vodiči po naših planinah seveda tudi težavnost raznih dostopov, novejši tudi prve pristope, med katerimi so navedeni seveda tudi češki in slovenski. Za zgodovino našega alpinizma so zato ti opisi tur prav zanimivi; iz njih izhaja tudi, koliko lažji je danes dostop na številne vrhove, pred katerimi so še leta 1898, 1900 ali 1902 morali svariti neizurjene in vrtoglave turiste, zlasti take brez vodnika. Sicer so bili tudi med Čchi nekateri nasprotniki markiranja in zavarovanja tur na nekatere naše gorske velikane, ki naj bi ostale pridržane pravim plezalcem. Vendar je tudi dr. Dvorský pomagal pri iskanju novih primernih, pozneje markiranih poti.

Po že omenjenem Legovem vodiču iz l. 1887 moramo navesti članek o letoviščih v slovenskih planinah, katerega je izdala ČP že l. 1898, nadalje v redakciji St. Prachenskega istega leta izdano knjižico *Slovanské Alpy*, obsegajočo 52 strani besedila, ki naj se oceni kot prvi poskus. Poleg splošnih turističnih navodil vsebuje seznam literature in zemljevidov, seznam krajevnih imen, ki se glasijo v slovenščini in nemščini različno, kratek pregled gorskih tur v Slovanskih Alpah, t. j. seveda v Sloveniji, letovišča, poštne zveze, seznam priporočljivih gostiln in vseh planinskih koč na slovenskem ozemlju, predvsem seveda koč SPD, nadalje seznam avtoriziranih gorskih vodnikov s tarifo, seznam članov ČP, izvleček iz njenih pravil in seznam drugih planinskih društev.

Že l. 1900 je sledila prva specialna knjiga *Saviňské Alpy*, delo Leop. Mareša, zopet v založbi ČP. Zanesljiva knjiga, ki naj bi nadomestila vsako tujejezično, je po mnenju Planinskega Vestnika slavospev našim planinam, katere obravnava sicer predvsem z vidika obiskovalcev Jezerskega, kjer popisuje tudi drobnejše izlete, vendar je tako popolna, da omogoča kombinacijo pristopov tudi iz vsakega drugega kraja istega gorovja. Opremljena je razen z železniškim in turističnim zemljevidom, ki sta delo ing. J. Štěpána, tudi s prekrasnimi slikami in je vzbudila tolikšno pohvalo prof. Frischaufa, da

je predlagal prevod v nemščino in angleščino, ki se, žal, nista uresničila. Že naslednjega leta je izšel v A. V. III, s. 128 do 138, članek prof. Chodounskega K první orientaci ve Slovanských Alpách, ki je bil izdan tudi v posebnem odtisu in vsebuje razen uvoda, kjer priporoča tudi študij slovenščine, I. Neogibne zahteve, II. Triglav, III. predlog za nekaj zmernih, prav hvaležnih pristopov, ne zahtevajočih rutine in kjer ni vrtoglavih mest, nadalje IV. sprehode in predlog za 14-dnevno potovanje po Slovanskih alpah. Sam Chodounský je narisal priloženi Orientacijski zemljevid slovanskih Alp (1 : 340 000), ki vsebuje seveda le slovenska imena.

(Dalje sledi)

Dr. Ivan Grašič:

DVA GORSKA PTIČKA



ep okras naših gora je vertikalni selivec skalni ali planinski plezavček, tudi pečnik (Tichodroma muraria L.) imenovan. Ta lepi ptiček živi v visokih gorah, videl sem ga tudi v kamnolomu v Zagorju, pozimi pa tudi na zgradbah v Litiji, ko je iskal hrane. Meseca septembra jih je videti več skupaj v Kamniški Bistrici v bližini tolmana. V hudih zimah pridejo večkrat tudi v večja mesta.

Leta 1920, konec meseca julija smo napravili nekateri prijatelji planin izlet iz Borovelj na Stol. Šli smo po dolini Bistrice in srečno dospeli na vrh. Večina izletnikov se je potem vrnila po isti poti nazaj v Borovlje, Lojze in jaz pa sva jo udarila na Vrtačo in preko Zelenice na Ljubeljsko sedlo. Na naporni poti sva iskala tu in tam planike.

Na ostrem grebenu pod vrhom Vrtače sem opazil kakih 5 m pod robom iz stene štrlečo večjo skalo in na njej šop lepih planik. Splazil sem se previdno do njih, stopil z levo nogo na skalo s planikami, z desno nogo pa se uprl v malo razpoko, ko je nenadoma zletel izpod moje noge ptiček z dolgim zakrivljenim kljunom in z rdečimi perutnicami. Bila je samica skalnega plezavčka, ki je sedela na štirih majhnih, hruškam podobnih, belih in z rdečerjavimi pikicami posutih jajčkih. Gnezdo je ležalo v večji skalnati razpoki ravno poleg planik; bilo je precej veliko in bolj površno spleteno iz mahu, vlaknatih niti, tenkih koreninic, dlak in nekaj peres.

Ko sem se hotel pripogniti, da bi gnezdo in jajčke natančneje ogledal, sem začutil, da se za mojim hrbtom maje in pregiba težka skala. Zelo previdno sem se začel počasi obračati na desno stran, kjer sem imel trdno uprto nogo, in se z levo roko oprijel ostre zareze v skali — v istem trenutku pa se je skala že utrgala in zagrmela v 300 m globok prepad. Jaz sem ostal na steni in splezal srečno nazaj na rob grebena, skala pa je vzela s seboj planike in gnezdo z jajčki.

Pečnik je eden naših najlepših ptičev. Spoznaš ga takoj po 2 do 4 cm dolgem, malo ukrivljenem kljunu in po njegovih na zgornji polovici lepo rdečih perutih. Dolg je s kljunom okoli 18 cm (domači vrabec je dolg 15 cm), na spodnji in zunanji strani peruti ima bele lise, kratak rep je črn, po hrbtu pa je plezavček modrikastosiv. V poletnem času ima samec črno grlo in črne sprednje prsi, v jeseni in pozimi pa so grlo in prsi beli. Samica je skoro popolnoma enaka samcu, samo malo manjša je in nima tako črnega grla.

Skalni plezavček je bolj redka ptica. Videti ga je le posamezno, samo za časa valjenja v parih. Ne usede se nikdar na zemljo ali na drevo, spretno pleza sunkoma po golih stenah in se z napol razprostrtimi perutmi poganja navzgor po skalah, ko zdajci odskoči in se zviška spusti na spodnjo steno. Prebiva do 3000 m visoko, leti pa rad še više nad stene. Kakor je vodomec biser naših voda, tako je skalni plezavček rubin naših gora.

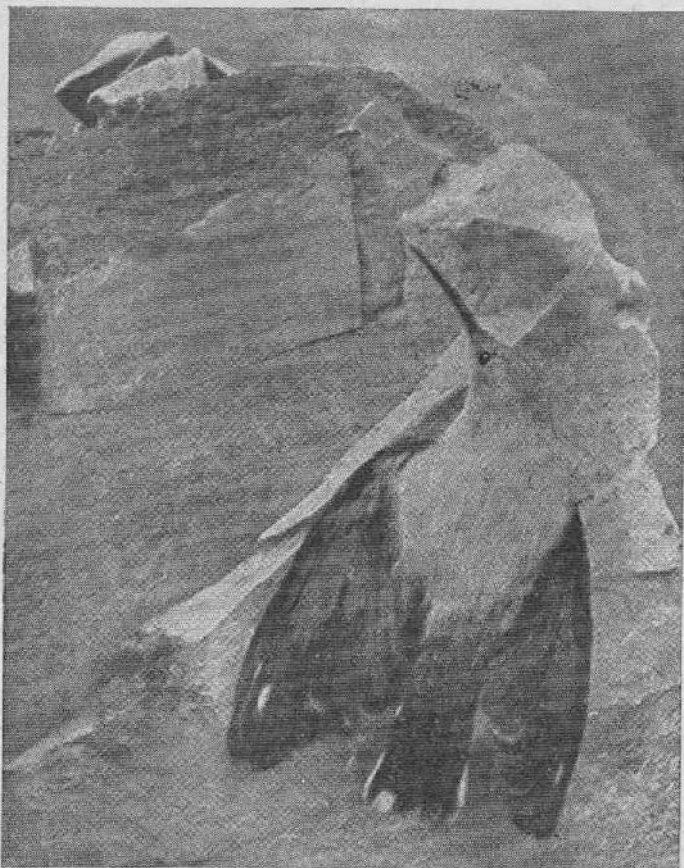
Zdi se, da je ta kras naših planin velik zaspanè, ker vstane zjutraj zelo pozno. Šele takrat, ko je sonce že visoko na nebu, zleti plezavček iz kake skalne razpoke. Zgodaj zjutraj so namreč gorske stene še ledene in bi takrat še ne mogel dobiti hrane za svoj želodček. Zaradi tega počaka plezavček, da sončni žarki odtajajo ledeno skorjo, da se posuše skale in da pridejo pajki in žužki iz svojih skrivališč.

Iz življenja tega zanimivega ptiča nam je znano pravzaprav še zelo malo. Planinci in lovci, ki plezajo po stenah, bi nam o tem lepem ptiču lahko povedali marsikaj novega in poučnega n. pr. kje in kdaj gnezdi, kolikokrat na leto gnezdi, kako dela gnezdo, kako se ženijo, kakšni so mladiči, kdo vali, koliko časa traja valitev, s čim se hranijo, ali ostane samec zvest svoji ženici, ali napravijo vsako leto novo gnezdo, ali se res mladiči selijo ter še več drugega iz življenja tega tako malo poznanega ptiča naših planin. Saj se pečnik ne boji ljudi in ga je, če prideš v njegovo bližino, lahko opazovati. Ujeti pa ga je zelo težko.

☆

Vse drugačno kot petje gorskega škrjančka, je petje poljskega škrjančka. Oba škrjančka pojeta lepo. Pesem poljskega škrjančka izraža veselje nad vzbujajočo se naravo, srečo mlade družinice, a nas ne gane tako globoko in nas ne zadene tako v dušo, ker ga slišimo spomladi in poleti skoro vsak dan. Kdor pa je slišal peti gorskega škrjančka samo enkrat, njegovega srebrnočistega in otožnega glasu ne bo več pozabil: odmeval mu bo v duši, zlasti v težkih, nesrečnih dneh.

Dvajset let ali več je že, ko sem gorskega škrjančka slišal in videl prvikrat ob gorski stezici na Veliki Planini. Še danes ga vidim v duhu, kako se v velikih krogih vije v nebo in kako kakor kamen pade na tla, tja k travnati ruši ob poti, kjer je imel svoje gnezdo in kjer je sedela na jajčkih njegova ljubljena ženica: težko si jo je priboril v hudih bojih s tekmeči in sedaj zmagoslavno prepeva pod nebom njej v zahvalo in v zabavo. Malo je manjkalo, da v svoji za-



Skalni plezavček — *Tichódroma murária* (L.)

verovanosti nisem stopil na gnezdo in zdrobil pet belkastih, z rjavimi pikami posutih jajčk. Prestrašena mamica je zadnji trenutek še odletela, se usedla na bližnje drevo in vsa v skrbeh žalostno čivkala in čakala, kaj se bo zgodilo. Pregledal sem v hitrici gnezdo in jajčka, pogledal proti ptički, se še enkrat ozrl na visoko v zraku žvrgolečega možička ter pustil družinico v njeni sreči. Mnogi ornitologi zanikajo, da bi ptički občutili izgubo svojih otročičkov. Jaz sem drugačnega mnenja.

V okolici Vrnjačke Banje v Srbiji je bilo pred desetimi leti mnogo gorskih škrjančkov. Nekoč smo šli nekateri izgnanci na bližnji Goč, da bi v tamošnjih selih nakupili za kuhinjo slovenskih izseljencev potrebni krompir. Nič ni bilo varno takrat hoditi z nahrbtnikom po gozdovih. Ker sem se nekaj zamudil, sem po travniku stopil malo hitreje, da bi dohitel tovariše, ki so že odšli. Kar se

oglasil za mojim hrbtom četnik in zakliče »Stoj!«, hkrati pa nameril name svojo puško. V zadnjem trenutku sem se še pravočasno obrnil in vzdignil roki. Ko sem pokazal legitimacijo, me je četnik pustil iti dalje. Seveda ta razburljivi dogodek ni mogel pomirjevalno vplivati na moje že iz različnih drugih vzrokov slabo razpoloženje.

Ko smo se popoldne vračali potrti, ker nismo mogli nakupiti niti za nekaj dni potrebnega krompirja, sem nepričakovano začul nad seboj iz precejšnje višine mile napeve poljskih škrjančkov — samcev, in kmalu nato tudi tihe vabilne klice njihovih ženic in otročičkov, ki so iskali hrano na pokošnem travniku. Dolgo sem jih opazoval in vsaj za nekaj časa pozabil težave in skrbi. Še danes sem ptičkom za to hvaležen. Teško smo živeli takrat slovenski izgnanci. Tudi pozneje mi je v izgnanstvu opazovanje ptičkov še velikokrat prepodilo neprijetne skrbi in olajšalo trpljenje — vsaj za nekaj časa.

Zlasti mnogo je gorskih škrjančkov na pustih pobočjih skalnatega Krasa. Na Rakcku sem jih v lepih mesečnih nočeh večkrat dolgo poslušal, ko je donela iz višav nad bližnjimi senožeti njihova tožča in hrepeneča pesem. Tudi v meni se je takrat vedno zbudilo hrepeneženje po domačih gorah in gozdovih.

Malo je poznan gorski škrjanček, ki mu pravijo tudi h r i b o v e c [Lúllula arbórea arbórea (L.)]. Je nekoliko manjši kakor poljski škrjanček: poljski je dolg 18 cm, gorski pa 15 cm kakor vrabec; po postavi in po barvi peres pa sta si oba škrjančka popolnoma podobna ter jih je od tal težko ločiti. Kjer se gorski škrjanček ne preganja, tam ni boječ in skače večkrat tudi pred nogami človeka. Značilno za gorskega škrjančka je, da rad seda na drevesa, kjer tudi prepeva, medtem ko poljskega škrjančka izlepa ne boste videli sedeti na grmu ali drevesu.

Poljski škrjanček prebiva na poljih, hribovec pa po gorskih posekah in pustinjah. Pri gorskem škrjančku nas iznenadi zlasti njegov kratki rep, kadar se vzdiguje v zračne višave. Tudi ima na glavi malo čopko, ki jo postavi pogosto nekoliko kvišku, kar ga dela nekako podjetnega in pogumnega. Ta čopka pa je manjša kakor čopastelega škrjančka. Izjemoma so samice pri gorskem škrjančku lepše kakor samci, ker imajo svetlejšje perje in se lise na perju ostreje odražajo.

Gorski škrjanček gnezdi navadno na tleh pod na pol suho travnato rušo, pod zverženo korenino, pod gostim grmičkom ali pa celo v kolovozu ob gozdnem robu. Leta 1925 pa sem našel gnezdo našega hribovca celo v vencu v ruski kapelici pod Uršičem. Ko sem v začetku maja prišel v kapelico, so še vedno viseli po stenah v notranjosti kapelice večji in manjši in že suhi venci, ki so jih pustili tam ruski izgnanci pri žalni slovesnosti meseca julija prejšnjega leta. Ko sem odprl vrata in stopil čez prag, je zletela mimo mene ptička, na prvi pogled podobna vrabcu. Začuden sem pregledal vse kote naokoli, pa nisem mogel najti ničesar. Že sem hotel oditi, ko zagledam v velikem vencu na spodnjem koncu skoro ob tleh ljubko



Gorski škrjanček — *Lullula arborea arborea* (L.)

gnezdece. Spleteno je bilo bolj površno iz mahu, tenkih koreninic in suhih bilkic, v njem pa je ležalo pet belkastih rjavopikčastih jajčec. Zagonetno mi je bilo, kako je zašel mladi par v kapelico in zakaj je postavil posteljco za otročičke ravno v venec ob steni: mogoče je bilo v kapelici varneje in gorkeje kakor zunaj, kjer je navadno pihal oster veter in je pogosto deževalo; venec pa je tudi segal skoro do tal in sta ptička gotovo mislila, da delata gnezdo na tleh pod grmičkom. Tudi ptički mislijo in se odločijo večkrat za taka dejanja, ki jim niso prirojena. Ko sem čez en teden zopet obiskal kapelico, gnezda in jajčk nisem več našel, na tleh pa je ležal raztrgan venec.

Naši gorski škrjančki se jeseni meseca oktobra selijo v velikih jatah in prezimijo v Italiji in Grčiji, spomladi pa se že februarja zopet vrnejo. Na poti jih nešteto polove brezsrčni ptičarji, mnogo pa jih pogine tudi v krempljih nikdar sitih ptic roparic.

Gorski škrjanček v kletki ne živi dolgo, ker neizrečeno ljubi svobodo. Erjavec piše o tem tako lepo: »Seveda mu gajba, bodisi še tolika, ne more nadomestovati neizmerne prostora, ki ga je imel zunaj, in vsa postrežba mu ne nadomesti zatega sonca, sinjega neba in zlate sončne svobode v naravi.« Od same žalosti in od samega hrepenenja po prostosti mu kmalu neha biti drobno srčece.

V ZASNEŽENIH STENAH SAVINJSKIH ALP

Veliki vrh



soboto mi zopet žilica ni dala miru. To pot sem se z Milovanom namenil v severno steno Ojstrice, ki s te strani pozimi še ni bila preplezana. Najin načrt v Herletovi je v gladko zasneženi steni ostal neizvedljiv, zato sva vstopila kljub slabim snežnim razmeram in silnemu mrazu v severozapadni raz in ga preplezala v desetih urah. Težave, na katere sva naletela, se lahko primerjajo z zimskim vzponom v Skalaški smeri Triglava. Stena je v celoti tehnično težja, le da je višina v Ojstrici za polovico manjša (ca. 600 m). Isti dan je preplezal Kočevar s Pajerjevo in Andlovcem Kopinškovo pot na Ojstrico. Vzpon preko severozapadnega raza je bil brez dvoma najtežja, v tej zimi izvršena tura v naših Alpah, ker je večina alpinistov preko zime ostala doma, ali pa so smučali pod stenami in kovali načrte za prihodnje poletje. Načelno se strinjam, da je zimska alpinistika s takimi materialnimi pogoji, kot so naši, nesmisel, ker je mera tveganja v vsaki, celo lahki in kratki steni prevelika. Z druge strani pa je plezanje v ledu in snegu nujno, če tega vzamemo kot trening za letne vzpone ali plezanje v tujih Alpah. Poleg tega pa nudi zima v gorah mnogo več kot suha in topla skala, saj alpinist, ki pleza uspešno v zimi, brez strahu lahko načne vsak tehnično težji problem v suhi skali.

Nenaspana in izmučena sva po težki turi čakala z Milovanom ob treh zjutraj na avtobus. Tisto dopoldne sem se v tiskarni vlačil kot megla in sklenil, da takšnih horukarskih podvigov med soboto in ponedeljkom ne bom več delal. Celo tri dni sem ščepal zaradi ozebljih gležnjev in bi bil celo zbolel, če ne bi bil pravočasno s krepkim treningom v telovadnici pregnal zaspanost in utrujenost iz kosti.

Teden potem se sestanemo na kolodvoru brez vseh dogovorov in pojasnil, kam in kako. Do Rogovilca na vsak način, o nadaljnjem pa naj odloča naključje in vreme, ki nam je v tem letu zagodlo že precej debelih. V Šmartnem se poženem čez plot, da bi bil prvi pri avtobusu, pri čemer se natakne nahrbtnik za lato, jaz pa z nosom naprej v kup umazanega snega.

Pri Robanu je pokazal barometer 20^o pod ničlo. Torej prava hribovska zima kljub poznemu datumu.

Drugo jutro nas je srečalo sonce že sredi Robanove stene. V strmih prečkah sem sekal vsak stop precej visoko nad markacijami in jekleno žico, ki so spale brez koristi globoko pod snegom.

V Žvižgovcu smo zlezli skozi luknjo in obstali ob pogledu na popolnoma nov svet in težave, ki so nas čakale. Celo poleti malokdo zaide s poti do Okna, čeprav se šele tu pokažejo ostenja Velikega vrha in prepadne krnice v vsej svoji veličini. Okno svoje ime popol-

noma zasluži, saj je žvižgalo in tulilo v njem na vse kriplje. Spustili smo se za dve dolžini vrvi navzdol, nato pa načeli dve sto metrov dolgo izpostavljeno in strmo prečnico pod severno steno. Takoj pod nami je polica izginjala v neprehodnih stenah nad glavno grapo. Ob desetih smo dosegli vstop, zakopani do kolen v mehak pršič. Sem nikdar ne posije sonce. Edini obiskovalce te hladne stene je večer veter in oblaki pršiča, ki sproti pokrivajo vsako ped suhe skale. Dobro smo se zavedali vsi trije, da je pred nami resno delo. Smer je poleti ocenjena s III., mestoma IV. stopnjo, v snegu in mrazu ji pa še nihče ni potrkal na duri. Navezali smo se na žalost vsi trije na eno 35 metrsko vrv. Olga kot zadnja, v sredo pa Silva, ki naj bi s svojo obilnostjo varovala mojih skromnih 80 kg. S pomočjo treh klinov sem se izmotal iz hladnega objema pršiča, ki je nabit ob steno silil v vsako odprtino na obleki. V izredno težkem prestopu sem dosegel navzdol visečo polico, pokrito s tanko plastjo ledu. V izredno izpostavljenem položaju sem bil prisiljen navezati dereze, s katerimi sem srečno izplezal pod previsno zajedo od velike črne votline, kjer se začinja smer Herle—Gradišnik. Na strmi ledeni plošči sem bolj visel na klinu, kot pa stal. Silva je prilezla nekaj metrov pod mene in ob dobro zabitem klinu prevzela varovanje. Vstopil sem v zajedo in že po prvem koraku priletel nazaj pod klin. Drugi poizkus se je končal enako, le da se je klin nevarno nagnil navzdol. Vzel sem torej stvar resno in vise na klinu snel dereze. Poizkusil sem z gumo in med slapom pršiča, ki je brez odmora tekkel po zajedi, izplezal s skrajno težavo. Na strmi snežni rezi je bilo vrvi konec. Boljšega varovališča nisem iskal, ker sem tu tičal do pasu v napihani moki. Ob vsakem sunku vetra je ta grebenček spreminjal svoje oblike; bal sem se že, da ga ne prestavi z menoj vred kam drugam. Silva je plezala kar v derezah in nekaj metrov desno od mene varovala v ledeno trdem snegu. Bil sem jecen sam nase, da nisem mehkega konja zamenjal s trdim srcem, ker bi si s tem prihranil neprijetno mokroto na hlačnicah in zadnji plati. Od tu se vleče v levo Herletova smer po strmem, mestoma rdečem stebru. Naravnost navzgor drži smer Perc—Veninšek, ki je bila prvotno v našem načrtu. Visoka streha nad izstopnim žlebom je pa takoj odbila vsako možnost prehoda.

Izbral sem torej ploščato teme s severno steno, ki poleti še ni preplezana. Na pogled je bila stena brez večjih težav. Snežna strmina s kratkimi skalnimi odstavki, le izstop s prevesno škrbino je dal slutiti težko delo. Po dobro razčlenjenem in deloma suhem razu smo plezali istočasno nekaj dolžin do zglajene grape, ki poteka med severno in severozapadno steno. Gladek leden skok nam je zaprl pot. Vsi poizkusi, da bi ga preplezali s cepinom, so bili zaman. Pod nami je padala grapa v stometrskem skoku po steni, na levi rdeč, neprehoden previs, na desni pa odprta, z ledom prevlečena stena. Ni mi preostalo drugega, kot da preizkusim z novo, meni še popolnoma neznano tehniko prostega plezanja v ledu. Navezal sem dereze in s cepinom v levi in kladivom

v desni roki načel to skrajno tvegano in gladko dolžino. Nikjer se v steni plezalec ne počuti tako majavega in nesigurnega kot v strmlem ledu, brez klina in stopov. Samo dva zoba vsake dereze sta držala težo, ravnotežje pa konica kladiva in cepina. V teh 15 metrih poledenele skale sem dal od sebe več kot v vsakem previsu doslej. Izmučen v gležnjih sem dosegel suho skalo in spet varno stal. Zabil sem klin in v tegu vrvi prečil v desno, do stranske grape in v njej na cepinu varoval. Silva in Olga sta seveda opravili hitreje. Klin v plošči je ostal zabit, varen pred vsakim obiskom, ker ga poleti nihče ne doseže. Po grapi smo nadaljevali v hudi strmini naravnost navzgor in na koncu, kjer ta prehaja v steno, prečili v desno na snežno ploščad. Bal sem se plazu, zato smo varovali na vsej vrvi, od skale do skale, ki so zalite z ledom, molele iz snega. Po zelo težavnih skokih smo dosegli ramo, ki razmejuje severno in severozapadno steno. Vihar nas je tu sprejel z vso svojo močjo in bičal v obraz sneg pomešan z ledenimi kosi.

Imeli smo še dobrih 100 metrov do izstopne škrbine, ki je bila videti od tu neprehodna. Vrv je plesala po snegu in brnela v silnem vetru. Le počasi smo se bližali izstopu. V težkem plezanju in viharju smo popolnoma pozabili na čas. Šele mrak, ki je zakril dolino pod nami v temo, in sij prvih zvezd na nebu nas je spomnil na to in na težko viharo noč, ki je pred nami. Na vsak način moramo danes iz stene, ker bi nam drugi dan mraz ne škodoval več. Nagonsko kot avtomat sem zasajal cepin in plezal v izredni strmini brez klina in brez prijema. Prsti so se lepili na poledenelo skalo, nog že zdavnaj nisem čutil več. Kako sem v tem podivjanem viharju izstopil na greben, sam ne vem. Spominjam se le, da je veljal prvi pogled previsni, s streho pokriti škrbini, ki je dala svoj kruti skoraj usodni odgovor: Nemogoče! Če v takem položaju človek izgubi glavo, je vse delo zaman in težko priborjeno pade v nič. Telo in volja se predasta brez obrambe moralnemu udarcu, duševni razdvojenosti, ki neizprosno kljuje v možganih: Konec! Dovolj je samo trenutek nevere v samega sebe in svojo moč, pa je dejanje končano.

Tudi sam sem obstal za hip na grebenu, kjer me je veter porinil k tlom. Zasadil sem cepin do okla v sneg, sicer bi me vrglo preko grebena nad severozapadno steno. Pretrgane besede so mi prihajale na ušesa, ki jih pa v tuljenju vetra nisem razumel. Zaklical sem Silvi z vso močjo, naj pleza za menoj. Najbrž ni mogla čuti ničesar, ker je šele ob potegu vrvi razumela, kaj hočem. Usedla se je v strmino pod streho in varovala Olgo. Obe sta čakali brez besed. Zbral sem vso svojo voljo in skromno zalogo moči, ki so preostale, ter poizkusil šrbino. Po nekaj metrih me je odbilo nazaj v sneg. Bil sem si na jasnem, da ne bom izplezal. Ostala je še edina rešitev, sicer skrajno tvegana in težka, spust preko kratke, a strme zapadne stene, ki do tedaj še ni bila preplezana. Upal sem, da za grebenom najdemo zavetje. Ta veter, ki je neusmiljeno in z vedno večjo močjo tulil na grebenu, je mozgal moč in voljo bolj kot celih štiri sto metrov težke stene pod nami. Ulegel sem se v strmino in pogledal

čez rob. Pod kratko snežno streho je padala zapadna stena v strmih odstavkih v negotovo črno globino. Da ne bi zamujali, sem prevezal Silvo na konec in jo spustil preko ramen v steno. Po dvajsetih metrih se je ustavila na drnasti, suhi polički. Zabila je klin za samovarovanje, nato sem spustil še Olgo. Zaman sem iskal razpoke za klin, da bi se spustil še sam v prijetno zavetrje. Končno sem zaupal svojo težo kar prvi skali na grebenu, zataknil zanjo vrv in izginil pod streho. Po petnajstih metrih slepega spusta sem obvisel nad polico sredi plošč in se počasi zibal sem in tja. Zibanje sem še pospešil z nogami in tako na robu plošče ujel skalnat nos precej dvomljive oblike. Kljub temu sem z eno roko vpel pomožno vrvico za skalo in stopil vanjo. Vise na eni roki in z desno nogo v zanki sem vlekel vrv z grebena. Tokrat se mi je zdela dolga cele kilometre in bi me na koncu s svojo mokro težo skoraj pognala s skale. Od tu sem z lahkoto dosegel polico in vpet pri Olgi in Silvi vlekel vrv izza skale. Sam je še premaknil nisem. Šele ko smo potegnili trije, je prisikala kar s celo skalo vred mimo. Da je uspeh in neuspeh v gorah večasih odvisen tudi od sreče, sem se zopet dobro sam prepričal. Tej polici je sledila druga, tretja in četrta, dokler nismo vsi trije srečno sedeli v snegu pod steno, kjer me je nenadoma zgrabila takšna lakota, da sem kljub mrazu in prigovarjanju obeh dostojanstveno odprl nahrbtnik in našel veliko črno štruco. Pri njej se mi je šele razvezal jezik. Veter smo samo še slišali, kako ječi in zavija na grebenih, ker mu je trojica pravkar srečno ušla iz mrzlih krempljev. Vse hudo gre v pozabo, ostane le prijeten spomin na doživetje, ki nas družijo in žene v gore, vse z istim namenom, da uživamo in doživljamo lepote gora v pozabi na svet.

Goste megle so lizale grebene, topel veter je vel iz doline, nosil s seboj grom in budil belo smrt v grapah in strmih pobočjih. Gorski svet se je razodeval v svoji pravi luči, poln uničujoče moči in zaspaval pod vstopnimi pragovi cele gozdove mlade rasti. Poslušali smo zamolklo bobnenje s strmin vzhodne stene Ojstrice in zasneženih polic, kjer smo pred dvanajstimi urami sekali svojo pot, poslušali dih pomladi, ki je letos prvič stresla s svojo toplo sapo gorski svet od vznožja do temena.

Pri Korošici nas je sprejel cel bataljon članov republiškega plezalnega tečaja, ki ga je neutrudni Vinko drugo jutro kljub slabemu vremenu poslal v meglo okoli Korošice. Derezarji pod Dedca, cepinarji pod Koroški vrh, bosji pa na hojo po neskončnih planotah Dleskovca in Deske.

Kot nevtralni smo zasekali po svoje in se preko Koroškega vrha in Pasjih trat spustili v megleno in mokro dolino.



Branko Zemljič:

IZ MOJIH SPOMINOV NA KOCBEKA

Najino prvo srečanje leta 1892



isva se takrat spoznala. In še potem dolgo ne. Kako je že bilo!

S starim očetom in babico smo šli iz Radmirja v Gornji grad.

Že nas je za sončno gmajno sprejel tihi Hom v svojo senco in ravno smo se začeli spuščati po Bačunovem klancu nizdol, ko zaslišimo za sabo neko čudno drdranje in že tudi klic. Prhnili smo na levo in desno stran ceste in strmeli v prečudno vozilo: vrhu silno visokega kolesa čepi človeško bitje in miga z nogami; menda ga poganja. Na dolgem ukrivljenem drogu pa se za njim potaka manjše kolesce.

Prehiti nas prečudno gonilo. Še vedno buljimo v nenavadno prikazen, ko se to motovilo dobrih 50—60 korakov pred nami v klancu s človekom vred prcvrne. Mož, ki ga je jezdil, se zviška zakadi precej daleč na desno od vozila.

»Jezus, Marija!« zahlipa moja babica.

»O, preberdiga! Zdaj pa nekaj ne bo prav!« se oglasi z druge strani ceste moj stari oče.

Še preden pa premerimo polovico poti do nesrečnega »obrnjenika«, se mož dvigne in že spet spleza na tisto visoko kolo.

Spet smo obstali in čakali, če si ne bo v strmem klancu zopet kje izbral novega počivališča. Pa je le šlo vse v redu in kmalu nam je za ovinkom tudi izginilo iz vidila.

»Ja, ja! To sem bil res jaz, ki sem takrat imel — edini v Gornjem gradu — kolo še stare sorte. Pa sem se vraga še tisto leto znebil in nekaj let nato kupil modernejši bicikelj, ki ga imam še sedaj na podstrešju v »Štoku«, mi je priznal Kocbek — še študentu — čez kakih 12 let.

Tako sem prvič doživel njegov padec, po 35 letih (1927) pa zadnjega, bolestnejšega.

Nenapovedan sestanek na Korošici

Prišel sem ravno čez Konja, na Pragu pred Dedcem malce postal in se še nekaj časa obiral, razmišljajoč, ali naj krenem proti Kocbekovi koči ali pa se spustim proti Korošici in od tam dalje proti Jermanovim vratom.

Odločil sem se za poslednjo.

Ustavim se pred nemško Korošico. Hudobne misli so mi mlado kri vzburkale. Spomnil sem se srečanja z onima dvema Kranjčanoma pred nekaj leti.

»Ali jo misliš kar s pogledom podreti?« me s čudovito mirnim, globokim, sonornim pa posmehljivim glasom ogovori za mojim hrbtom Kocbek.

Kje se je le, vraga, utrnil, da ga nisem prej nikjer opazil!

Kot da me je zalotil pri največjem grehu, se zdrznem in stojim z obema nogama ukopan v ostri gorski travi. Pa se vseeno prisiljeno zarežim in prav nič ne vem, kaj sem mu ta hip odgovoril. Če sem sploh kaj spregovoril.

»Če nimaš kakega posebnega načrta, pa pojdi z menoj,« me koj nato povabi.

Spustiva se v Petkove njive in lezeva med rušjem in po skalovju proti Planjavi, kjer je pozneje Suhc trasiral novo bližnjico proti Jermanovim vratom.

Spotoma sem se mu izpovedal o dogodivščini, ki smo si jo pred nekaj leti privoščili s Korošico štirje dijaki. (Gl. Pl. V. 1951!).

Postal je in me gledal s priprtimi očmi ter komaj zaznavno prikimal. V nadaljevanju sem mu tudi povedal, kako sem prejšnji teden potegnil Nemca (Gračana), ki se mi je pridružil že v Lučah, na potu čez Mrzli dol. Prenočevat je šel v Korošico, za katero si je po navodilu celjskih nemških rodoljubov oskrbel pri Suhcu v Lučah ključ. — Bil je takrat prvič v naših planinah in si je sproti skrbno beležil imena vrhov, mimo katerih sva se vzpenjala, ki pa jih prava nomenklatura v resnici ne pozna.

»Nisi prav napravil! — Si se mu predstavil?«

»Da, kot Celjan, lončarjev sin.«

»Zakleni, pa bodi previden! Smilil bi se mi ti in tvoj oče.«¹

Naslednji dan sva plezala skozi Hudi prask na Mrzlo goro. Izbrala pa sva kmalu po vstopu levi žleb, medtem ko sem preje nekoč sam telovadil skozi nekaj nerodnejšega desnega. — Z Mrzle gore sva se spustila potem na Ravne k Češki koči in dalje na Grintovec in Kočno, nazaj pa preko Jezerske Škrbine na Skuto ter sestopila skozi Turski žleb na Okrešelj.

Na vsem potu sem tedaj in poslej še večkrat v njegovi družbi — posihmal me je namreč zelo rad jemal s sabo — mnogo pridobil v spoznavanju alpske flore, v kateri je bil zares pravi veščak. Toda ga v tem pač nisem, žal, dohiteval. Ni vsakomur dan dober spomin.

Prvi planinski sejem pri Sv. Frančišku

Leta 1907 je Kocbek organiziral prvi »Planinski sejem« na gmajni pri Sv. Frančišku.

Za to priložnost me je »zadolžil« za ureditev planinskega muzeja. Po kratkih navodilih je dejal: »Pokaži, kaj znaš!«

Tako je potem obsegal ta muzej skoro vse vrhove, dolinice in druge razne planinske zanimivosti naših Alp. Med drugim n. pr.:

Igla = velika šivanka;

Kleše = klešče;

Olševa = jelševa veja;

Mrzla gora = kos ledu;

¹ Z mojim očetom sta bila prleška rojaka, le Kocbek je bil dve leti mlajši od mojega očeta.

Presihajoči studenec = nočna posoda;

Kladvo = kladivo;

Škaf = škaf;

Okrešelj = smrekov oklešček;

dalje podobno: Rinka, Križ, Savinjsko sedlo, Jermanova vrata, Brana, Baba, Dedec, Konj; Sledovi divjih koz (kozji bobki), Ostanki ponesrečenega turista (peta), Ojstrica v megli (siv papir) i. p.

V tem muzeju, ki je nazadnje pokazal prav dober finančni uspeh, sva opravljala posel kustosa in cicerona s tov. Lojzetom Kranjcem ter žela veliko splošno in Kocbekovo priznanje.

Rokoborba v Logarski dolini

Nekega večera sta prenočila Kocbek in Frischauf pri Klemenški na Ljubnem. Po večerji sta stopila v sosedno Inškovo (Fludernikovo) dvorišče, kjer je ta večer »gostoval« neki graški rokoborec.

Vse najmočnejše ljubenske fante, ki so se drug za drugim javljali, da se poskusijo na mejdanu, je kajpak z rutino polagal na hrbet.

»No, s temi fanti se že še poigravate; ampak jaz pa poznam dekle, ki bi se z vami takole pozabavala, da bi se vrteli na svojem »najdragocenejšem delu,« se oglasi Kocbek.

»Kaj? Mene? Baba? Ne žalite ljudi, ki jih še ne poznate!« vzroji možak.

»Pravim vam, da je v tem kraju dekle, ki bi vas igraje vrtela kot pujsa na ražnju!«

»Kje jo imate? Sem ž njo! Taka žalitev stane sodček piva, če pristanete na stavo. Torej le kar sem ž njo, pa brž!«

»Stava velja, priča pa je tudi tale gospod, moj prijatelj; potrpeti pa morate čez noč. Jutri pojdete z nama, pa vaju bova seznanila,« zaključi Kocbek. Vse prerekanje se je vršilo seveda v nemškem jeziku.

V Kocbekovi in Frischaufovi družbi je mož naslednji dan še kar dobre volje prisopihal do Luč, kjer je pričel izpraševati, če je tu napovedano dekle.

Po krajšem oddihu v Mežniji so nadaljevali proti Solčavi preko Kozje brvi in skozi Iglo. Prirodne krasote moža niso bogve kaj zanimale; gnalo ga je dalje le užaljeno samoljubje in pa pivo. Spotoma je namreč Frischauf primaknil še en sodček »za potrpljenje«. Že misel na pivo je prispevala, da je trpel čim dalje hujšo žejo.

»Le še malo potrpljenja,« ga bodri Kocbek, »kmalu bomo pri »Gabelwirtu« (Rogovilec).

Žejo si je pri Rogovilecu sicer trenutno ugasil, izrekel pa je bojazen, da ga morda ta dva možaka samo »vlečeta«.

Sicer zgovoren mož je postajal odslej precej redkobeseden; do Logarske doline pa se je pot le še vlekla.

Ko so ob vhodu v Logarsko dolino zagledali Log, pokaže nanj Frischauf rekoč:

»No, na cilju smo, kjer boste imeli priliko zaslužiti dva sodčka piva.«

Na vratih prijazne Logarjevine stoji oče Jurij in se pozdravlja z našima znancema.

Pa se že kar koj vmeša nestrpni junak:

»Also, kje je zdaj tista vaša devica?«

»No, oča Logar, kje je pa vaša Mica? Tale gospod bi se rad ž njo metal,« tolmači Kocbek.

»Buštja! Če je le zažihran', pa naj kar poskusi! Tamle napravlja za kotel,« odgovarja Logar.

Prav ta hip si zavihti Mica, Logarjeva sestra, na streljaj oddaljenem zeljniku veliko kripo svinjine z lahkoto na pleča, kot bi si vrgla jermen preko ramena.

Graški gost se široko razkorači na pragu in upre roke v boke ter pričakuje moderno amaconko s porogljivim nasmeškom, vsi pa so občudovali lahko se pozibavajočo korenjaško Mico, ki ima roki prekržani na prsih. S škodoželjnim smehljanjem spremlja in čaka ostala trojica srečanje obeh rivalov.

Rod Logarjev je bil že od nekdanj čvrste, zdrave in krepke rasti. Mica pa je že celo bila hrust, korenjaška ženska in pol.

»Dec, umakni se!« se oglasi Mica, ki se je morala ustaviti pred smehljajočim se možakarjem, ki ji je zastavil vrata.

»Na, Mirzl! Wie gehts?«²

To sladko vprašanje ponovi še enkrat.

Mica se prestopi in malo dregne s kripo »dedca«, ki se je kar opotekel, in medtem, ko je sama lagodno stopala dalje v kuhinjo, se vsuje zunaj krohot troglave publike.

»Na ja, das ist doch nichts, ihr braucht noch nicht zu lachen,«³ se oglasi možakar.

Koj nato se vrača Mica s prazno kripo iz kuhinje.

»Mica, tale gospod bi se rad z vami metal,« jo ogovori Kocbek.

»Koga? Šte pob? Kje ga je pa še kej?« in spusti kripo na tla, pa si pljune v roki.

Rokoborec jo skuša loviti za roki, da bi jo po predpisanih pravilih izzval.

Kratko zamahne Mica in se ga v hipu otrese: »Pob! Al bi rad ležal na hrbtu al na vampu?«

»Was sagt sie?« (Kaj pravi?)

Zaman poskuša, da bi jo zgrabil za roke, pa ga že drži Mica nad laktmi, privzdigne malo v zrak, se zasuče ž njim kot vihra, pa ga že tudi spusti, da se je mož dvakrat zasukal okoli svoje podolžne osi pred staro kašto.

Silen smeh je spremljal smešni prizor.

»Seveda! Izpodrsnilo mi je,« se opravičuje mož, »ampak sedaj boste videli!« In stopa ponovno proti »devici«.

² No, Micika, kako gre?

³ No, ja, to vendar ni nič, za to se pač še ni treba smejati.

»Še nimaš dost, pob?« ga ogovori Mica in mu uslužno stopi nasproti. Saj je njo samo zabavala igra s takim »pobom«.

Menda se še ni prav ovedel, kako se je naj loti, ko ga nasmejana Mica že drži nad zapestjem, se malce nagne nazaj, pa se ž njim trikrat, štirikrat kot živ vrtiljak zavrti pred krohotajočimi se gledalci, ga v silnem zamahu spusti, da je sfrčal gotovo svojih 6—7 metrov daleč na travnato preprogo, s katere se je le nerodno kot omotičen skoro švedravo dvignil, pa že tudi brez besede slovesa brzo zapuščal arcno, v kateri je požel tako žalosten neuspeh.

»Hoj, vi gospod!« kliče za njim na vso moč se hahljajoči Kocbek, »kje bomo pa pili vaše pivo? Ali nam nemara zastavljate svoj klobuk? Ho, ho, ho! Lepe pozdrave graškim frajlam!«

»Hlače pa le slecite prej!« še pristavi Frischauf.

Mica še jadrno postopi za njim, pobere junakov klobuk pa ga že oddaleč vrže predenj, kliče: »Ohej pob! Svojo klafeto pa le vzemi s seboj! Če ti bo pa še kdaj dolgčas, pa še kar pridi!«

Neugnani krohot je še dolgo donel za odhajajočim rokoborcem, ki se je ustavil le toliko, da je še pobral svojo trofejo in jo kar v roki odnesel s seboj.

Oskrbnik Kocbekove koč

Ker v počitnicah l. 1908 nisem bil povabljen med cesarske žolnirje, sem izrazil Kocbeku željo, da bi se rad za nekaj tednov ugnezdil v Kocbekovi koči.

Razkoračil se je široko, razprl roki in dejal:

»Prav iz oblakov mi padeš v hišo. Krašovec je precej bolan, tako da ne more letos prevzeti oskrbnništva Kocbekove koč, pa me je že prav resno skrbelo, koga naj dobim za letos namesto njega. Prevzemi ta posel in reši me te skrbi! Sicer sem te mislil najeti za pripravo otvoritve Frischaufovega doma na Okrešlju, ki bo v začetku avgusta, pa je nujneje, da je Kocbekova koč tudi ta čas oskrbovana. Imaš ondi vse udobnosti kot oskrbnik in še nagrado prejmeš.«

Tako je bilo ustrezno obema.

Žal mi je bilo le to, ker nisem smel zapustiti Kocbekove koč ter pohiteti na Okrešelj k otvoritvi Frischaufovega doma, ki sem ga gledal ta dan, ko ni bilo v koči nobenega turista, le od daleč, z vrha Ojstrice, kamor sem pohitel vsak prosti čas, tudi po dvakrat na dan.

Ko me je Kocbek s še nekaterimi turisti nekaj dni po otvoritvi obiskal in sem mu poročal o vseh »slučajnostih«, o katerih spregovorim kaj več morda o drugi priložnosti, je le hudomušno pripomnil:

»Planinski zajec se mora vsemu privaditi.«

Večer na Okrešlju

Iz Cojzove koč sem se sredi julija 1923 še pred sončnim vzhodom povzpел na Grintovec, potem pa sem se spustil na Jezersko Škrbino, da bi od tam prečkal na Kočno.

Komaj kakih 10 m pod vrhom Grintovca naletim na klinček, ki ga nisem poznal. Da ni Sternbergov, sem pač ugotovil, dalje pa mi znanje ni seglo. Podobnega primerka pa vkljub vestnemu ogledovanju bližnje okolice nahajališča nisem odkril. Utrgam ga, pa si ga zatakнем za klobuk, nadejaje se, da dobim pravo pojasnilo od Kocbeka, ki sem se ga nadejal dobiti drugi ali pa naslednji dan na Okrešlju ali pa pri Piskerniku.

Zaradi pretrdega snežišča na Jezerski Škrbini, kjer sem sicer že vsekal nekaj stopinj, sem raje tokrat obrnil Kočni hrbet, pa jo preko Skute in Križa, Turske gore, čez Kotličce in na Brano ter od tod mahnil na Jermanova vrata, kamor sem prispel sredi popoldneva ves ugret.

Naročim dve šilci slivovke in nato četrt litra brizganca.

»Pa samo dva prsta vina, ostalo kislo vodo!« zabičujem oskrbnici.

Zvrnem šilci drugo za drugim in izpraznim nato prav tako v dušku brizganec.

Ko je ta že brez oddiha zdrknil po izsušenem grlu, podržim kozarec v roki in zarobantim:

»Za vruga! Saj to vendar ni brizganec! To je samo žganje!«

Osupla pogleda sedaj Marička obe zelenki, ki si ju je prinesla in postavila predme na mizo, pa vzdihne:

»Oh, zmotiva sem se, sem vam pa slivovke naliva nameš slatine. Sej je pa to še boljši! Sej vam pa ne bom tolk rajtova.«

Dasi bi se bil tu sicer rad dalje časa zadržal, sem štel za primerneje, da jo takoj uberem dalje, namešto da čakam pri miru, kdaj se v meni nenavadna količina alkohola vname. In to tem raje, ker sem še prej, kakor mi je Marička tako zagodla, opazil v knjigi vpise svoje žene, svojih dveh sester ter vseh treh Černejevih deklet (Marice, pesnice Anice in Vide), ki sem jih pričakoval šele za naslednji dan na Okrešlju.

Z Nurmijevim tempom prisopem na vrh sedla in dalje do roba, od koder se sicer že odpre razgled na Okrešelj. Kolomaz je pričel že kar v redu učinkovati. Bolj slutim skozi tančico kakor enojnega uzrem Frischaufov dom. Krepko zavriskam in brzim navzdol. Serpentin ni nikjer; vse režem in preskakujem po dve tri stopnice, klinov in žice ne uporabljam.

Na terasi nad Frischaufovim domom je tačas zabaval Kocbek žensko in moško družbo. Čim so zaslišali moj vrisk, so me že tudi zagledali in spoznali.

Ko je Kocbek videl moje divjanje, je baje vzkliknil:

»Prekleti norce! Vsak hip bo sfrčal preko skal! In s takim norcem sem se včasih plazil po skalovju! Le kaj mu je danes!?!«

Kadar sem za kak trenutek izginil v nepreglednem terenu, so v največji nestrpnosti čakali, če se še kje prikažem, in vsakokrat, ko so me potem spet zagledali dokaj nižje, je dahnil: »Še je živ!«

Oddahnili so se šele, ko so videli, da sem že iz skal pred travnatimi ključi v Zadnjem Okrešlju.

Takrat pa je dejal: »No, ko ga v skalah ni vzel hudič, ga zdaj tudi ne bo več. Če si pa kako bergljo polomi, ga bomo pa že laže zavlekli do neke konjederke, da mu poravna kosti in možgane.«

Tako sem pridirkal s sedla v Frischaufov dom v 18 minutah. Pa prav dobro razpoložen, tako da je ta večer Kocbek podaljšal »policijsko uro« proti vsej navadi kar za dve uri, s čimer so hrupno soglašali poleg nekaj Žalčanov tudi še štirje Zagrebčani.

Priromala je slednjič na mizo še »železna rezerva«, katero je že prej Fort utajil — nova doza bi morala prispeti šele naslednji dan od Piskernika — za katero je bil v smislu improvizirane šalोगre oglobjen dr. Z. iz Brežic.

Ob tej priliki je zapazil Kocbek za mojim klobukom klinček z Grintovca.

»Hudiča!« — Tega svetnika je ob marsikaki priliki rad poklical za asistenco. — »Od kod imaš pa to? Kaj si bil na Triglavu? Saj tega vendar nisem še doslej zasledil nikjer v naših Alpah. Raste samo še za Triglavom.«

Natančno sem mu moral opisati kraj najdišča, drugi dan pa sva jo že mahnila skozi Turski žleb in preko Grintovčevega snežišča. Nepričakovana najdba mu ni dala prej miru.

Dasi sva pretaknila ves ondotni teren skoro centimeter za centimetrom, nisva mogla nikjer več zaslediti druge izdaje *Dianthus glacialis*.

Hrvaščina in srbščina se le razlikujeta

Kakor tudi se je s slovenskimi, latinskimi in nemškimi imeni alpske flore in favne igral in jih kot malokdo stresal »iz rokava«, s hrvaščino in srbščino pa le ni bil toliko sprijaznjen, da ne bi mogel kedaj priti v zadrego.

Sediva — 1923. leta kot delegata — v kavarni »Moskva« v Beogradu poleg slovenskih in srbskih kolegov v precej živahnem razgovoru.

Pa pokliče Kocbek mimo hitečega natararja: »Čujte vi! Gde je ovdje zahod?«

Mahne dečko z roko proti zahodni steni kavarne: »Ja držim, po prilici ovako,« in že hiti dalje.

Odkima Kocbek in že lovi z očmi drugo žrtev, ki jo kar kmalu vjame.

»Čujte vi! Gde ima ovdje zahod?«

»Ovako od prilike,« se odreže konobar in pokaže, kot prejšnji, na zahodno stran.

Postajali smo drug za drugim pozorni, kaj se dogaja, vendar si še nobeden ni bil prav na jasnem, za kaj gre.

Naklonjena usoda pa privede ta hip še plačilnega mimo, ki ga Kocbek brez odloga nabaše z istim vprašanjem.

»Izvolite gospodine, ovako, da,« in spet ista gesta kot pri prejšnjih njegovih kolegih.

Šine bliskovito Kocbek pokonci, stisne palec desnice pod dlan in zamahne z roko navzdol, pa zarobanti:

»Hudiča vendar! Ne to! To, to! Ali naj v hlače naredim?!«

Vse je prasnilo v gromovit smeh s Kocbekom in »calkelnerom« vred, ki je sedaj že razumel, kaj želi ovaj Slovenac.

»Nužnik, mislite? Izvolite, molim, samo sa mnom!« in ga odvede v ozadje.

To in ono

Že v Kocbekovem življenjepisu sem navedel, da je bila edino Kocbekova zasluga, da je dobila Solčava šola, kateri se je 43 let izdatno protivila.

Prav tako je bilo njegovo delo tudi gornjegrajska šola ter ekskurendna šola v Šokatu.

Bil je tudi soustanovitelj »Učiteljskega socialnega fonda«, ki se je kaj kmalu razvil v uspešno poslujočo »Učit. gosp. in kred. zadrugo z o. z. v Celju«, ki jo je potem okupator ob svojem »osvobojanju« l. 1941 likvidiral.

Njegovo delo je bila slednjič tudi ustanovitev »Posojilnice v Gornjem gradu«, katero za Gornji grad še kar reprezentančno poslopje stoji še danes sredi gornjega trga pred malim parkom. Bil je njen vzorni knjigovodja do svoje prerane smrti.

Redno in zelo rad se je udeleževal tudi vsch sestankov »Gornjegrajskega učit. društva«. Debat se navadno ni udeleževal. Kadar pa je le posegel vmes, je njegova beseda tudi kaj zalegla.

Često je organiziral učiteljske izlete v naše planine; najčešče na Okrešelj in do Kamniške koče na Jermanovih vratih.

V družbi je bil kaj rad zabaven ter je vedno pripovedoval nove in stare dovtipe, ki jih je zbiral ob vsaki priložnosti. Imel jih je — kolikor je meni znano — tri polne beležnice. Ob podajanju teh se je sam najbolj smejal in užival, če so se mu tudi ostali smejali.

Najraje si je izbral mesto ob oglu mize; na »odlično« mesto ni rad sedal.

Poleg pešačenja je v mlajši dobi tudi mnogo kolesaril, zlasti v prvih letih mlade Savinjske podružnice SPD.

Še kot šolarček sem — če sem le mogel — smuknil vsako sredo in soboto okrog poldneva na radmirsko gmajno, kjer sem čakal, kdaj prisopiha iz Homa sključen na kolesu brkati in s šiljasto brado gornjegrajski nadučitelj, ki se vozi baje na planine. Planine!

Pogled mi je neprestano uhajal za izginjajočim kolesarjem na tako bližnjo Raduho. Da bi mogel z njim na planine!

Nekaj nad srednje visoke postave, je bil podolgovatega bolj suhljatoga obraza, močnih ličnih kosti ter visokih obrvi; skoro nekoliko poševne oči je bolj stiskal kakor široko odpiral. Krepko šiljasto plavo brado si je ob prehodu v 20. stoletje obril, prav tako pa tudi cnako močne brke odtlej krajše strigel.

V Gornjem gradu je redno zahajal na en četrt k Trobeju ali Šarbu, pa Na Škarpo, na Križ k Bertotu, na Kropo k Mlinarju; skoro

redno vsako nedeljo pa z večjo družbo Gornjegrajčanov v Bočno k Šeku - Žnavcu, v znano dobro gostilno in daleč priznano dobro kuhinjo s solidnimi cenami.

Kakor je na prvi pogled bil videti ob svoji togi pokončni drži nekako dostojanstveno nedostopen, vendar je bil povsod in z vsemi v najboljših in uvaževanih odnošajih, kar dokazujejo tudi častna občanstva občin (Luče in Solčava).

Ker je bil mnenja, da ne spadajo v Logarsko dolino razen društvene planinske postojanke nikakršne gostilne ali hoteli, je prišlo do navskrižja med njim in Logarjem, ki je prosil za gostilniško koncesijo. Banska uprava proti izdaji koncesije ni imela pomislekov in tako so v kratkem razdobju dobili gostilniška dovoljenja najprej Logar, potem pa še Plcsnik in Podbrežnik ter slednjič še sestre Logarjeve, ki pa so v smislu izdanega dovoljenja zgradile zares prikupen in planinskem okolju ustrezajoč hotel, kar pa Plesnikov po splošni sodbi vsekakor ni bil ter je bil zato deležen splošne kritike.

Vsi ti naštetih obrati so prav dobro uspevali in niso postojanke planinskega društva — Aleksandrov dom, Tillerjev dom in Piskernikovo zavetišče — bile prav nič prikrajšane pri obisku, ki je v celi Logarski dolini iz leta v leto skokoma naraščal, ter so bile vedno visoko aktivne.

Dasi pa je vsak izmed teh petih gospodarjev lepo prosperiral, se zasidrana nejevolja med njimi — na eni strani Planinsko društvo, na drugi pa ostali gospodarji — ni več polegla in je tako stanje ostalo vse do zadnje vojne.

Kocbeku je bilo to stanje čimdalje neprijetneje, in kakor tudi ga je to bolelo, vendar ni hotel nič več migniti s prstom, da bi prišlo do nekdanjega dobrega soglasja.

V Piskernikovem Zavetišču je po prvi svetovni vojni prevzel oskrbnišтво Fort Herle, ki je pred tem oskrboval Frischaufov dom na Okrešlju, le tega pa je prevzela Marička iz Luč.

Na Okrešelju je poslej Kocbek češče zahajal. Njegova duševnost pa se mi odtlej ni zdela nič več tako uravnovešena kot pred vojno. Skoro bi dejal, da je, sicer prav malo opazno, polagoma zapadal v nekako otopelost in malobrižnost.

Razne dogodke, ki so neprizanesljivo posegli v njegovo življenje, je potiskal v najskrivnejši kotiček srca in duše, jih stoično prenašal in teh notranjih čustev ni prav nikomur očitoval; zagrizel se je namreč čim silneje v svoje planine ter se nasproti mogočnim silam celjske sekcije prav spretno in diplomatsko, direktno in posredno, pa učinkovito bil. To pa je bila tudi edino prava pot in zdravilo ranjeni duši.

Prevelika pozornost, ki jo je odslej posvečal Okrešlju, je vzbudila v nekaterih članih takratnega podružničnega odbora neprijeten dojem, k čemur se je pridružila še neka nepravilnost, ki jo je pač nehotе zgrešil sicer tako vestni, skrupulozni finančnik, da je potisnila novim sodelavcem na tem polju v roke žago.

Kocbek je ta tihi afront »prijatelj« bolj slutil kakor čutil, pa se je na občnem zboru podružnice v Celju l. 1927 zahvalil za ponovno izvolitev za načelnika, nato je bil sicer izvoljen za častnega načelnika, za novega načelnika pa so soglasno izvolili sedaj tudi že pokojnega, jako zaslužnega s. s. Frana Tillerja.

Kako je to »odlikovanje« leglo na dušo možu, ki je nad polovico svojega življenja posvetil odkrivanju naših planin — objektivnemu opazovalcu ne bo težko doumeti.

Še bolj se je zaprl sam vase, prikrival svoja čustva, jih utapljal v kozarcu in postajal redkobesednejši.

Nikakor se ne morem otresti občutka, da je ta skrivna bol največ pripomogla, da se je nekoč silni hrast prezgodaj nenadoma zrušil.

Dasi si smem laskati, da sem se prišteval med njegove nekoč številne prijatelje — saj sem bil v dobi 30-letnega podružničnega tajništva nad 16 let njegov sotrudnik kot tajnik ter sprva 6 let tudi blagajnik — blagajnik le formalno, medtem ko je te posle slej ko prej opravljal sam —, vendar nisem nikdar drezal v njegova notranja čustva, sam pa se mi tudi ni nikoli razodeval. Samo enkrat, ko sva sedela Na Škarpi v Gornjem gradu, je na vsem lepem planilo iz njega:

»Der Moor hat seine Schuldigkeit getan!«*

Res so mu zazvonili zvonovi poslednjikrat 6. avgusta 1930, torej v dneh, ko marsikaterega njegovega znanca ali prijatelja ni doseglo obvestilo o njegovi smrti, ker je verjetno preživel počitnice kje drugje ali pa bil »uradno« ali »poslovno« zadržan; toda meni, ki sem stal ob njegovem odprtem grobu ter se poslovil od prijatelja tudi v imenu Savinjske podružnice — pooblaščen ali nepooblaščen, menda je že vseeno — je bilo, kot da me nekdo bije v obraz. »Pusti, in zakleni!« se mi je dozdevalo, da ga še slišim, kot nekoč pod Planjavo... Sram me je obhajal za vse tiste »prijatelje«, ki jih ni bilo k poslednjemu slovesu.

K s k l e p u

Nekaj let pred vdorom okupatorja na naša tla nam je poslal dr. Herman Frischauf, sin pok. dr. Johannes Frischaufa vso obširno korespondenco med le-tem in Kocbekom.

Ob vdoru nemške vojske aprila 1941 pa mi je to korespondenco izročil podružnični uradnik g. V., da bi ne prišla v nepoklicane roke.

Skril sem jo doma v kopalnici med dvojno steno.

Toda, ko sem se julija 1945 vrnil iz pregnanstva, je, žal, nisem več našel. Začasni »lastnik«, ki je kupil hišo od takratnih mogotcev, je prezidaval in si po svojem »okusu« preurejal stanovanjske prostore ter je kajpak naletel tudi nanjo.

Ker je pač odnesel zdravo kožo preko naših mej, nisem mogel zaznati, kam je spravil ta predragoceni material. Da pa je najbrže za vedno izgubljen, je menda le pregotovo.

* Zamorec je opravil svojo dolžnost.

PRVI POSKUSI S STENO



ili smo trije novopečeni alpinisti, ki smo pravkar zapustili plezalno šolo. Poznali smo le vse smeri pod Grmado in v Iškem vintgarju. Ker smo se šli zdaj poskusit s pravo steno, nas je po poti od Kamnika proti Bistrici kar privzdigovalo na gumijastih podplatih od navdušenja in veselega pričakovanja. V Bistrici smo nekoliko olajšali težke nahrbtnike, si pogasili žejo in jo mahnili proti Jermanovim vratom. Do

Jelena je pot ob veselem pogovoru hipoma minila. Od tam pa smo zagledali sedlo — Andrej drugič, midva z Janezom pa prvič iz take bližine. Dalje smo se dvigali počasneje, ker smo se pogosto ustavljali in opazovali zapadno steno Planjave, v katero smo bili namenjeni. O njej smo vedeli samo to, da si od leve proti desni sledijo smeri Y, Jugova poč, X in da je nekje tudi okno v Planjavi. Ogledovali smo jo, da bi našli v njenem licu začrtane gube v obliki črke X ali Y.

»Eno od teh dveh smeri bomo že našli in se v njej predstavili častiti Planjavi,« smo se tolažili ob misli, da prav nič ne vemo, kje poteka katera smer.

Kmalu smo res zagledali močno razčlemba skozi vso steno v obliki črke X.

»Tole bo!« nas je prešinilo. »Tu si bomo pogledali s Planjavo iz oči v oči, tu bomo prvič okusili užitek plezanja v steni! Kako nas bo sprejela? Nam bo naklonjena ali nas bo zavrnila?«

Nismo opazili, kako se nam Planjava posmehuje, kako šegavo je njeno lice, nismo slišali, kako nam je rekla:

»Le pridite, tepčki, ne bom hudobna, ampak le hudomušna!«

Veseli, da smo tako hitro našli smer, smo zopet hitreje stopili in kmalu je zmanjkalo zadnje serpentine, da smo z vrha sedla pogledali v prelepo Logarsko dolino. Veter nam je prinašal šumenje slapa Rinke na uho. Obiskali smo še Babe, z njimi malo poklepetali in že so se svetlikale iz doline prve luči in vrhovi okrog nas so se zavili v mrak.

Drugo jutro smo bili pošteno presenečeni, ko smo zagledali neprijazno, oblačno nebo. To nas pa ni odvrnilo od načrta. Dokler vidimo steno in približen vstop, ki smo ga včeraj določili, je še vse dobro. Primerno smo se oblekli, pobrali pripomočke in odšli iz koč. Do vstopa se je bilo treba spustiti precej niže. Spustili smo se in pod vstopom navezali. Po lahkem, položnem terenu smo se vzpenjali, brez potrebe varovali in bili vesele volje. Kaj ne bi bili veseli in navdušeni, ko pa smo bili v steni, prvič v steni!

»X je tretje stopnje, tale plezarija se mi zdi pa precej prelahka za tretjo stopnjo,« sem rekla, ko se mi je vzbudil prvi sum, da plezamo napačno smer. Tudi tovariša sta bila mojih misli.

Plezali smo po desnem spodnjem kraku »našega« X. Ko smo prišli do vozla vseh štirih krakov, smo odkrili jamo oziroma brezno. Dna nismo videli; z metanjem kamnov, ki so po padanju skozi temo pljuskali v vodo, smo določili približno globino (15—20 m). To brezno nam je dalo misliti! Nihče nam ni povedal, da bi bilo sredi X kakšno brezno.

»Prijatelja, kako vama je pri srcu, ko plezata prvenstveno smer po skrotju in odkrivata jame sredi stene?« naju je veselo vprašal Andrej. Janez, ki je pravzaprav prvi zagledal ta »X«, se je čutil prizadetega in je dejal:

»Saj je nazadnje vseeno, ali plezamo tu ali tam, novo ali staro smer, užitek je povsod...«

»Samo ne reci — enak!« sva z Andrejem planila nadenj. »Koliko raje bi zdajle plezal pravi X! Nekaj več kot tole skrotje bi že terjal od nas,« je zaključil Andrej.

Janez je čutil, da ima Andrej prav in skušal je obrniti vse skupaj na veselo stran: »Kaj bi se jezili, materi Planjavi se je zahotelo zabave in ker smo ji prišli na pot mi, se je pozabavala z nami.«

Zopet veselo nasmejani smo nadaljevali plezarijo po »levem zgornjem kraku«. Tu nam je okrog osem metrov lepe skale dalo nekaj dela. Kmalu pa smo bili na zelenici. Razgledali smo se okrog in šele tedaj opazili, kako se pode megle proti sedlu in steni.

»Planjava bo dobila obisk. Nezaželeni smo. Pohitimo!«

Toda — kam? Prav nad zelenico se dviga gladek, previsen stolp. Poskusili smo okrog stolpa. Zadaj pa je bilo še manj izgledov: po plazu v globino, iz katere ni nikamor izhoda, ali po mrkih, široko zaoblenih previsih navzgor ali pa skozi meter visoko in meter široko odprtino, skozi katero smo zlezli in se znašli skoro prav tam, od koder smo zavili za stolp. Popadel nas je smeh kljub neprijetni situaciji sredi megle, ki se je neprestano gostila. Prečili smo vedno bolj v levo. Po daljšem tavanju smo prišli na pot, ki pelje s Sukalnika proti sedlu. Rahlo je pričelo rositi iz megle, zato smo pohiteli. Ves preostanek dneva smo prebili v koči, kajti zunaj sta gospodarila veter in dež. Opustili smo misel na plezanje in iskanje smeri v takem vremenu, zato smo se drugi dan v megli odpravili na Brano. No, nazaj grede nas je že pralo. — Pa si pomagaj, če se stena in še vreme tako bridko norčujeta iz tebe, ki si vrhu vsega še začetnik!

Naslednja dva dni se je še vedno držalo neljubo vreme. Zadnji dan smo delali »plezalne ture« po vratih in prečko krog in krog kočice po mali polički — kondicijski trening! Bilo je še nekaj drugih tako navdušenih plezalcev, ki jih je vreme ogoljufalo, pa so trenirali... S tem dnem je potekel naš prosti čas in izpraznili so se naši nahrbtniki, zato smo se z ostalimi turisti spustili v dolino.

Kljub tej zavrnitvi in zasmehu pa se nam ni zdela Planjava nič manj privlačna, da se ne bi poskusili z njo vdruživati.

Mesec dni kasneje je Andrej že spoznal nekaj smeri v zapadni steni, zato sva šla k njej brez skrbi, da bi naju zopet zavrnila. In res je bila to pot vsa domača in gostoljubna. Najprej sva plezala Y

— otročje lahak, kdo ga ne pozna?! Veselo mi je žarel obraz, ko sva bila po kratkem času na vrhu desnega kraka. Kljub mojemu srečnemu obrazu je Andrej opazil, da mi ne gre v račun, ker je tako lahka smer. Takoj me je potolažil:

»Če ti to ni dovolj, greva lahko takoj v Jugovo poč ali X.«

Začudeno sem ga pogledala, od kod ve moje misli, in mu veselo pritrčila: »Seveda, le pojdiva!«

Spustila sva se po Maričkini plošči in šla proti vstopu v Jugovo poč oziroma v X. Oba sva bila za to, da greva najprej v poč. Andrej, ki je poč prvič preplezal z nekim tovarišem drugi v navezi, je želel biti sedaj prvi. Pristala sem s pogojem, da prihodnjič zamenjava vlogi. Smer je kratka, a ker sem kratka tudi jaz, ni šlo brez težav. Na vrhu Brinškovega kamina pa so bile te že pozabljene in zavladao je čisto navdušenje. Takrat sem spoznala, da me stene ne bodo več izpustile. Ne da se izraziti tisto, kar s tako silo vedno znova vleče plezalca v steno. Mnogi umetniki besede so to že poskušali, a pri vsakem občutiš, da je nekaj prihranil v srcu sam zase. Zakaj torej naj bi jaz poskušala povedati tisto, česar niti nočem in kar najlepše doživi in občuti vsak pravi plezalec sam.

Naslednji dan sva preplezala še X in vzhodni steber Brane. Ta dan sem okusila še užitek prvega v navezi in moje navdušenje je bilo na višku. Vsaka od teh smeri mi je dala novo, nepozabno doživetje.

Za zaključek ture sva jo mahnila prihodnji dan čez Tursko goro, Skuto in Štruco, preko Velikih podov, Mlinarskega sedla in Dolške škrbine na Kočno in slednjič do Kokrskega sedla, kjer sva spoznala, da sva zamudila že zadnji vlak. Drugo jutro sva naredila še pohod do Kamnika, kamor pa sva prispela zaradi napačne Andrejeve ure petnajst minut prepozno...

Kljub temu ali pa prav zato, ker so bili to moji prvi plezalni vzponi, se jih tako živo spominjam. Posebno v dneh, ko so gore odete v zimski plašč in zagrnjene v oblake. Včasih, ko se v jasnem zimskem dnevu pokažejo vse bleščeče se v soncu, jim zakličem v pozdrav:

»Pozdravljene, ve ponosne, samotne lepote!

Pavle Kemperle:

NEKAJ UGOTOVITEV O RAZVOJU PLANINSTVA IN ALPINISTIKE V KAMNIKU

Letos stopa kamniško Planinsko društvo v 60. leto svojega delovanja. Če pogledamo delo današnjega odbora, ki posveča veliko pažnjo predvsem napredku in vzgoji kamniške mladine pri udejstvovanju v alpinizmu in poleg tega kljub pomanjkanju sredstev gradnji planinskih postojank, lahko rečemo, da je društvo kos nalogam, ki so mu jih nakazovali njegovi ustanovitelji.

Nešteto dopisov, okrožnic, sejnih zapiskov in poročil iz občnih zborov, shranjenih v arhivu planinskega društva, nam daje dokaj jasen pregled dru-

štvenega dela. In le z izčrpno kroniko bi mogli prikazati vse težave 60-letnega življenja Kamniške podružnice.

Jaz pa bi rad navedel nekaj dejstev, ki so vplivala na razvoj planinstva in alpinistike v Kamniku.

Vzrok ustanovitve podružnice v Kamniku nam izpričuje pismo, ki ga je pisal v imenu osrednjega društva tajnik Josip Mikuš podnačelniku planinskega društva dr. Furlanu, ki je bil takrat odvetniški koncipient pri dr. Valentinu Temnikarju v Kamniku, naj pospešuje ustanovitev Kamniške podružnice in stori vse, »da nas ne bodo nemškutarji prehiteli v Kamniških planinah.«

Dr. Furlan je potem dne 20. VII. 1893 naznanil Osrednjemu društvu, da so ustanovili dne 19. VII. zvečer podružnico v Kamniku ter je takoj pristopilo 28 članov.

Svoj prvi občni zbor je imela podružnica dne 10. IX. 1893 v gostilni Kenda v Kamniku. Na tem občnem zboru se je bil po društvenih pravilih izvolil odbor za tri leta. Sestavljen je bil pozneje takole:

Močnik Josip, kamniški župan in lekarnar, načelnik;
Terpinc Avgust, posestnik in trgovec v Kamniku, namestnik;
Burnik Valentin, nadučitelj deške šole v Kamniku, blagajnik in tajnik;
Kos Mihael, učitelj na Homcu, edini odbornik.

Na občnem zboru in pozneje je pristopilo k podružnici 28 članov.

V programu so imeli markiranje potov na vse vrhove Kamniških planin, t. j. na vrhove, ki pripadajo Meščanski korporaciji v Kamniku.

Več listin iz arhiva in ustanovna listina govori o gradnji kočne na Podeh, vendar do gradnje ni prišlo, verjetno, ker v bližini ni bilo stoječega lesa.

Iz dopisa Slovenskega planinskega društva Ljubljana z dne 24. julija 1895, naslovljenega na predsednika Kamniške podružnice pa je razvidno, da je društvo že dve leti po ustanovitvi širalo. Odstopili so predsednik Močnik, namestnik Terpinc, tajnik Burnik, torej ves podružnični odbor.

Osrednji odbor je apeliral na predsednika Močnika, naj prekliče svoj odstop in oživi nadaljnje delovanje podružnice, da ne bi že v prvih letih trpel ugled Slovenskega planinskega društva.

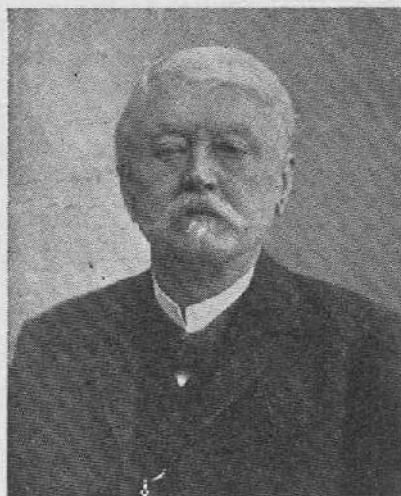
Da je potem predsednik Močnik in ves stari odbor ostal pri svojih funkcijah do leta 1899, izkazujejo nadaljnji sejni zapisniki, vendar se delo podružnice do tega leta in tudi ne v nadaljnjih treh letih do l. 1902, ko je bil izvoljen nov odbor z načelnikom Koširjem Ivanom, ni dosti spremenilo. Temu zastoju je bilo krivo pomanjkanje denarja, ker je podružnica živela samo od dobljene članarine.

Zato je Osrednji odbor naprosil Miha Kosa, učitelja iz Homca, naj prevzame terensko delo, t. j. popravo potov in nameščanje tablic - kažipotov s slovenskimi napisi, češ da bo krila stroške podružnice iz članskih prispevkov, v primeru pa, da ne bi bilo kritja, se obveže Osrednji odbor Mihi Kosu poravnati stroške.

Kos se je tej prošnji Osrednjega odbora takoj odzval in za to delo najel vodnika Mihaela Uršiča iz Stranj in gozdarja Ivana Luznarja iz Kamnika. Sam je sodeloval v šolskih počitnicah.

Leta 1894 so bila pod nadzorstvom Mihe Kosa izvršena naslednja dela:

1. Zaznamovanje poti Kamnik—Ambrož—Krvavec—Zvoč—Dolga Njiva—Kalški greben—Kokrsko sedlo;



Josip Močnik

2. Stahovica—Ambrož;
3. Kamnik—izvir Bistrice;
4. Stahovica—Sv. Primož—Vel. planina—Dol—Konj—Presedljaj—Korošica—Ojstrica;
5. Kamniško sedlo—Planjava—Luška Baba—Ojstrica;
6. Kamniško sedlo—Kotličiči—Turska gora—Turski žleb;
7. Okrešelj skozi Turski žleb na Pode do Grintovčeve stene;
8. Stahovica—Studenčne Mlake v Bistriški dolini—Brusniki—Mokrnica—Košutina;
9. Izvir Bistrice—Kamniško sedlo;
10. Kamniško sedlo—Branca, dve poti.

Da delo na teh potih ni šlo brez vsakih ovir s strani Alpenvereina, nam pripoveduje tale dogodek pri markiranju pota iz Korošice na Planjavo:

»Ko je vodnik Slov. plan. društva Planinšek nočil na Korošici z namenom, da bo drugi dan markiral pot iz Korošice na Planjavo, je zapazil nekoga, ki se je plazil po kamnih in jih mazal, kolikor je mogel v temi. Bil je to vodnik Dolinar, ki je zaznamoval pot za celjsko sekcijo nemškega planinskega društva.«

Iz kritičnih Kosovih opazk se da sklepati, da je po vojni šepalo planinstvo v Kamniku zato, ker so bili v prvih letih po ustanovitvi na odborniška mesta podružnice postavljeni ljudje brez smisla za planinstvo in kakor se izraža Kos — sploh neturisti.

Vendar, nekaj se je le delalo, saj so takoj začeli s pripravami za gradnjo koč na Jermanovih vratih.

Gradnja koč je bila že vsa leta od ustanovitve dalje glavni predmet društvenih razprav. Prvotno je bila zamišljena gradnja koč na Podeh, pod načelnikom Koširjem pa so se odločili, naj bi se postavila koča na Kržiših (nad Ambrožem), kjer je bil v bližini stoječi les.

S kakšnim zanosom je podružnični odbor končno osvojil sklep za gradnjo koč na Kamniškem sedlu in s kakšnimi težavami so bile združene priprave, nam predočuje sledeči odlomek iz poročila Kamniške podružnice desetega društvenega leta:

»Ko bi človek imel dar prerokovanja, bi se danes tukaj pred slavno skupščino drznil prerokovati s ponarejenimi svetopisemskimi besedami nove zaveze, namreč tako: prvi bodo vendar enkrat prvi, ne vedno poslednji.

Naša podružnica se je bila prva ustanovila, v napredovanju je bila zaostala za drugimi. Prehitela se ni. Po zadnjem občnem zboru, ki ga je imela dne 23. VIII. lanskega leta, je začela prave stopnje ubirati, tako da smemo biti polni nad; o Kamniški podružnici bo šel sloves po deželi: zadnja je bila, zdaj je prva.

Dovoli mi slavna skupščina, da svoje prerokovanje in trditve o bodoči slavi naše podružnice nekoliko utemeljim ali ponudim sliko, kako napreduje:

Podružnični odbor, kateremu poteče danes triletna opravilna doba, je imel od zadnjega občnega zbora sedem sej. V teh sejah se je dogovorilo in dognalo, da se naloga, ki je že deseto leto na dnevnem redu naše podružnice, izvede ob podružnični desetletnici, namreč, da se postavi zavetna koča na Kamniškem sedlu. Letos se spravi stavba pod streho in se tudi otvori, ako ne bo posebnih ovir. Na lanskem občnem zboru je odposlanec osrednjega odbora g. dr. Fr. Tomišek svetoval naši podružnici, naj kupi od Meščanske korporacije v Kamniku potrebno zemljišče, kamor se bo postavila koča. Tega podružnica ni mogla izposlovati. Na svojo prošnjo z dne 10. IX. lanskega leta je bila dobila od Meščanske korporacije nekako takšen odgovor: »Odbor mešč. korporacije je v svoji seji soglasno sklenil prepustiti podružnici na nekultiviranem svetu Kamniškega sedla brezplačno prostor, kolikor ga potrebuje za stavbo koč ter obenem dovolil, da se poseka za to stavbo v bližini se nahajajoči les. Ta pravica pa velja le tako dolgo, dokler bo ostalo planinsko društvo; ako bi se razdružilo, postane postavljena koča last meščanske korporacije. Tudi si pridržuje mešč. korporacija pravno odstraniti kočo, ako bi se korporaciji kratile pravice v gospodarskem ali katerem koli oziru.

Vprašanje, se li sme postaviti koča na posestvu mešč. korporacije in kje dobiti potreben les za stavbo, je bilo s tem rešeno, četudi ne posebno ugodno. Novi odbornik podružnice Emil Orožen, tukajšnji beležnik, ki je bil na zadnjem občnem zboru izvoljen namesto odišlega g. Avgusta Jenka, se je s pristnim planinskim navdušenjem lotil dela. Pridobil je podružnici 16 novih plačujočih članov ter pomagal, da stari svoje prispevke redno plačujejo. Vseh vkup je danes 51. N. pr. leta 1900 je štela podružnica 59 članov, a v redu ni bilo z njih članarino. Poslale so se prošnje za prispevek n. pr. Nj. svetlosti knezu Windischgruetzu, ki ima v Bistriški dolini lov v najemu, potem poljedelskemu, železniškemu, trgovskemu ministrstvu, prvi in drugi hranilnici in posojilnici v Kamniku, Mestni hranilnici v Kranju, Celju in še drugam. Tukaj in še pri drugih prijateljih se bo le nekoliko nabralo. Večino novcev bo morala podružnica



Prof. Fran Orožen

na posodo vzeti, ker drugače ne bo zavetne koče na Kamniškem sedlu še v dvajsetih letih ne. Da se vse to redno in zanesljivo izvede, bode naloga novega odbora, ki ga bo slavna skupščina danes izvolila.

Odbor je imel svojo tretjo sejo dne 26. X. 1902 v Stahovici pri odborniku Karlu Prelesniku, kamor so povabili cesarskega mojstra, da se je odbor posvetoval z njim, koliko macesnovega lesa bo treba za kočo. Po tej seji se je bilo dogovorilo z delavci, ki so potem meseca novembra posekali macesne za kočo v vznožju Kamniškega sedla eno uro pod vrhom.

Dne 24. julija 1904 je bil postavljen temeljni kamen, proti jeseni leta 1905 pa je bila dovršena stavba.

Otvoritev koče se je vršila dne 12. avgusta 1906. Otvoril jo je takratni predsednik Kamniške podružnice notar Orožen.

S postavitvijo koče si je društvo pridobilo močno gospodarsko zaledje. Število članstva je vidno naraslo.

Leta 1907 je prevzel načelstvo podružnice Jernej Kemperle, trgovec iz Kamnika. Dve leti na to (l. 1909) je podružnica štela 104 člane, kar je v primeri s prejšnjimi leti, preden se je začela akcija za gradnjo koče, velik prirastek.

V gospodarskem načrtu podružnice je bil predviden vodnjak pod Brano in markacija potov. Velika podpornica podružnice je bila Meščanska korporacija v Kamniku in notar Orožen, ki je podružnici odpustil svojo terjatev, vendar vsa ta pomoč niti prirastek članstva ni zadostovala za rešitev podružnice iz gospodarske stiske, v katero je zašla s postavitvijo koče.

In sredi vseh teh težkoč je zadela podružnico še ta nesreča, da je vihar leta 1909 odnesel streho koče na Kamniškem sedlu.

Ta udarec je primoral podružnico do tega, da je morala kočo prepustiti v oskrbo in upravo Osrednjemu odboru v Ljubljani. Kakšne moralne posledice je napravilo to kritično stanje podružnice na kamniško javnost, se da sklepati iz padeča članstva in poznejših nedelavnih odborov.

Leta 1910 je Jernej Kemperle zaradi bolezni odstopil načelstvo Karlu Kumru, trgovcu iz Kamnika, ki je vodil podružnico v težkih razmerah do leta 1914, to je do svetovne vojne.

Med svetovno vojno do leta 1917 ni najti posebnih zapiskov, iz česar se da sklepati, da društvo ni dosti delovalo.

Prva leta po svetovni vojni se je podružnica zavzela za popravilo pota na Vel. planino čez Pasjo peč, katero je leta 1918 s privoljenjem Mešč. kor-

poracije v Kamniku tudi izvedla. Popravila oz. markirala je tudi nekaj izletniških poti, kakor čez Zaprice na Komendo, iz Kamnika čez Poreber na Črni-vec, pot na Stari grad, iz Kamnika čez Palovče na Vranjo peč, čez Tunjice na Sidraž in na Krvavec in iz Stahovice čez Osredek na Križko planino.

V poznejših letih je nastopala podružnica le še kot posredovalka Osrednjega odbora. Ta svoj značaj je jasno izkazala leta 1924, ko je oddala Osrednjemu odboru v last kočo na Kamniškem sedlu, namesto da bi napela vse sile, da plača dolg pri Osrednjem odboru.

Edino vidno samostojno delo podružnice v povojnem času je pot in galerija skozi Predoselj h Kamniški Bistrici. Slavnostna otvoritev te nove poti in galerije se je vršila 12. junija 1927.

Po tem poslednjem uspehu povojne gospodarske dejavnosti je tedanji podružnični odbor zaprl za seboj vrata in na napisni deski nad zaprtimi vrati je ostal le še naslov »Podružnica SPD Kamnik«.

Koliko privlačnost in kakšno vzpodbudo je pomenil ta prazni naslov pri mladini, nam še izpričuje tista mlada generacija planincev, ki si je morala sama brez vzgoje iskati pot do pravega planinstva.

Sam se iz svojih mladih let spominjam, da je v povojnem času v Kamniku obstajal krog mladih planincev, po večini dijakov, ki so vsako leto v počitnicah prirejali krajshe in daljše ture. Dolžnost podružnice bi bila, da bi se zavzela za te mladince, jih s pravilno vzgojo utrjevala v planinstvu in si z njimi zagotovila prihodnost.

Niti potem, ko je nastopilo v Kamniku svojo razvojno pot smučarstvo in iskalo organizacijske opore, se podružnica ni zganila.

Zavedajoč se velikega pomena, ki bi ga predstavljala v bodočem razvoju planinstva v Kamniku gospodarska stran društva, se nas je nekaj članov kot delegacija mlade podružnice zadnje leto pred narodnoosvobodilno vojno odločilo storiti vse, da dobi podružnica kočo na Kamniškem sedlu zopet nazaj v svojo last.

Ker v arhivu ni bilo najti nobenih tozadevnih sledov, kako oz. pod kakšnimi pogoji je bila kočica predana v last Osrednjega odbora, smo se osebno s tov. Divjakom, dr. Frantarjem in sodnikom Tomcem nekajkrat oglasili pri predstavniku Osrednjega odbora dr. Pretnarju, vendar ni prišlo do nobenega pozitivnega rezultata, ker nas je prehitela vojna.

Da pa gospodarska mrtvica Kamniške podružnice še ni pomenila propasti planinstva v Kamniku, nam izkazuje dejstvo, da je prav v tem času (od l. 1932 dalje) najbolj kritičnega gospodarskega zastoja starega podružničnega odbora privrela na dan najpozitivnejša sila planinstva — alpinizem.

Leta 1932 se je priselil iz Ljubljane v Kamnik Karel Biško, mlad, podjeten fant, ki ga je odlikoval korenit značaj in vedra zunanost. Bil je že takrat član ljubljanske Skale. Imel je za seboj doživetja (nesreča Avakumovič v Triglavski steni), ki so v mladih planincih vzbujala spoštovanje.

Na nedeljskih izletih smo v družbi njegovega brata Poldeta, Česnja Franceta, Gorka Franceta, Perneta Lojzeta in drugih predvsem iskali prehode na vrhove izven markiranih potov. Na teh potih iskanja sva z Biškom Karlom našla drug v drugem toliko medsebojnega zaupanja, da sva še isto leto z najskromnejšo plezalno opremo, s staro vrvjo in nekaj klini, v nogavicah napravila nekaj plezalnih poizkusov v Kompoteli, Brani in Zapadni steni Planjave.

Že od vsega početka najinega aktivnega udejstvovanja v alpinistiki sva delala z Biškom na tem, da se tudi v Kamniku ustanovi T. K. Skala, s čimer naj bi se poživilo planinstvo v Kamniku. V pripravi smo zaradi denarnih potreb in propagande predvajali skalaški film Triglavske strmine in nekaj drugih planinskih filmov ter povabili Režka Borisa, takratnega najboljšega alpinista v Kamniških planinah, da nam je predaval o svojih vzponih v Kamniških in Savinjskih alpah.

* Slapa Predoslja ni več, pa tudi galerij ni več niti kažipotov k slapu ne. Prav bi bilo, da bi eno od društev to uredilo, saj je Predoselj prirodna znamenitost prve vrste.

Zaradi Biškovega slabega zdravja se je žal najina naveza po zadnjem nedovršenem vzponu v Štajerski Rinki že naslednjega leta razšla. Biško se je umaknil v delo podružnice SPD v Kamniku in s tem je tudi najina zamisel o ustanovitvi Skale zamrla.

Od tedaj do pričetka narodnoosvobodilne vojne je zastopalo kamniški alpinizem še petero jedrih fantov, ki so vsak po svoji moči doprinesli vse sile za razcvet kamniškega alpinizma.

Leta 1935 se mi je pridružil študent medicine Presl Janez, ki je prejšnje čase plezal v navezi z Rostanom Dragom. Prav tisti čas sem si jaz iskal novega tovariša, ker se je Kumer Ivo, s katerim sva ponovila nekaj vzponov, v dolini Bele težko ponesrečil in zato prenehal s plezalnimi turami. Tako sva se našla z Janezom Preslom, ki me je pozneje pridobil za sev. zap. steno Rzenika, katere vstop je imel že dalje časa ogledan. Pritegnila sva v navezo mladega Bineta Benkoviča, ki je bil z menoj v stebru (X) sev. zap. stene Planjave in pri drugih vzponih pokazal veliko sposobnost.

S tem plezalnim tovarišem pred vojno sva po vzponu v Rzeniku napravila še nekaj prvenstvenih in ponavljalnih tur in leta 1938 kot zadnje najino skupno delo ponovni vzpon čez sev. zap. steno Rzenika.

S tem vzponom v Rzeniku je bilo delo kamniških alpinistov pred vojno zaključeno. Zadnja najina velika zamisel, ki sva jo hotela še pred vojno izvršiti, je bil vzpon preko Severne stene Planjave (Glave), ki je tiste čase kot še danes predstavlja enega največjih plezalnih problemov Kamniških in Savinjskih Alp. Dvakrat sva se mudila v njegovem vstopnem delu, toda vsakokrat brez uspeha.

Vredno se mi zdi tudi omeniti, da sva pred vojno z Biškom ponovila nekaj lažjih smeri v Julijskih Alpah in zadnjikrat v navezi Benkovič Bine in Vidmar Nace nemško smer v Triglavski steni.

Tudi med narodnoosvobodilno borbo se s temi svojimi planinskimi tovariši nismo zgrešili. Vodila nas je skupna pot k osvoboditvi naše domovine in nekateri smo se našli na osvobojenem ozemlju Savinjske doline.

Po narodnoosvobodilni vojni je bila prva naša skrb pridobivanje novega članstva. Na to delo sva se vrgla z Rozmanom Jožetom. V kratkem času sva nabrala okoli 500 članov, kar je pomenilo v primeri s predvojnimi števili izreden napredek.

Po prvem povojnem občnem zboru planincev v Ljubljani, na katerem se je razpravljalo o naslovu bodočega planinskega društva in razdelitvi teritorialnih in gospodarskih pravic podeželskih društev, sva bila poslana od kamniškega odseka v pisarno pododbora za planinstvo takratne fizkulturne organizacije Slovenije v Ljubljani dva delegata, da izposlujeva pravico upravljanja gorskih postojank na kamniškem teritoriju. Od zastopnika dr. Pretnarja, tedanjega predsednika SPD, tov. Tipiča sva dobila ustno naročilo, da sme naš odsek upravljati postojanke na svojem teritoriju, nastavljati oskrbnike in



Notar Emil Orožen, predsednik podr. SPD v Kamniku in graditelj Koče na Kamniškem Sedlu. Otvoritev je bila 12. VIII. 1906



Reševalci Erjavšek

vzpostavljati tozadavne ukrepe v prid planinstva. Nato smo izdali oskrbnikom gorskih postojank nabiralne bloke »za obnovo koč« in smo dovoljenje okrajnega odbora OF Kamnik za prodajo teh kuponov nalepili na vidno mesto v Domu Kamniške Bistrice. Še isti teden je prišel iz Ljubljane Režek z nalogom SPD, naj se nalepljeno dovoljenje takoj odstrani, s pripombo, »da je ta način postopanja motenje njihovih posestnih pravic.« Na to se je oglasilo pri FOS-u v Ljubljani pet delegatov kamniškega odscka s prošnjo, naj dokončno odločijo, kakšne pravice sme zavzemati naš odsek na svojem planinskem teritoriju. Po dolgem prerekanju smo si končno priborili upravo koč na Kamniškem sedlu, ki smo jo takoj nato obnovili in otvorili.

Dve leti pozneje sta se mi ob snidenju z mojimi planinskimi tovariši na Kokrskem sedlu nudili dve lepi sliki napredka kamniškega planin. društva.

Na svojem novem službenem mestu na Jezerskem sem zvedel, da bo kamniško planinsko društvo obnavljalo koč na Kokrskem sedlu. V želji sniti se s svojimi starimi planinskimi tovariši, sem se podal iz Koke na Kokrsko sedlo.

Nad staro razpadlo Nemško koč so fantje nosili na ramah težke macesnove trame na vrh za obnovev koč na Kokrskem sedlu. Našel sem jih čez trideset. Bili so po večini mladi meni nepoznani planinci in na čelu mladih tudi moji stari znanci. Ta slika prostovoljnega udarniškega dela mi je dovolj zgovorno pripovedovala o velikem napredku povojnega društvenega delovanja.

In še leto pozneje sem se mudil z alp. odsekom jezerskega planinskega društva na Kamniškem sedlu. Pred koč mi je prišel nasproti priznani ljubljanski alpinist Kočevar Rado v družbi meni do takrat še nepoznanega študenta Čebulja Adolfa iz Kamnika, s katerim sta se ravnokar vrnila s plezalne ture. Že samo to dejstvo, da sta se našla Kamničan in Ljubljančan v skupni navezi, mi je dalo misliti, da so mladi morda le našli pot k poravnavi starega »lokalpatriotičnega« spora, ki je prej tako dolga leta zaviral razvoj kamniškega alpinizma. Kako vesel sem bil, ko sta mi ta dva mlada fanta s svojimi pravilnimi nazori o bodočem razvoju kamniškega alpinizma potrdila mojo prejšnjo misel.

Planinsko društvo Kamnik šteje danes 860 članov. Na zadnjem občnem zboru je bil izvoljen odbor s predsednikom Benkovičem Karlom na čelu. Kakšno zaupanje si je Benkovič pridobil med člani, posebno pa med aktivnimi delavci kamniškega planinskega društva, nam kaže dejstvo, da je bil lansko leto na občnem zboru že petič izvoljen za društvenega predsednika. Benkovič Karel in dolgoletni tajnik plan. društva Repanšek Štefan sta bila dva izmed najbolj aktivnih pobornikov za mladinski pokret proti staremu odboru.

Levji delež vseh povojnih gospodarskih ukrepov pa moramo vsekakor priznati Benkovičevima sodelavcema Repenškemu Štefanu in blagajniku Rodiču Lojzetu, ki še danes vestno vodita svoje posle v društvu.

Največjo aktivnost kaže delavski kolektiv tovarne Titan, ki ima med seboj že preje omenjenega navdušenega propagandista, bivšega gospodarja koč na Kokrskem sedlu Rozmana Jožeta, s čigar pomočjo je kolektiv izvršil v lanskem letu več planinsko propagandnih izletov.



Prof. Fran Orožen v družbi sorodnikov na vrtu svojega brata
Emila Orožna v Kamniku

Direktor Koder Lojze je tudi eden najvidnejših sodelavcev društva. Najefektnejše delo kamniškega planinskega društva po vojni pa je vsekakor izgradnja izletniške postojanke na Starem gradu. Zamisel te gradnje je izšla izmed kamniških fantov-planincev, ki so prve dni po NOV na Starem gradu stražili bunker na mestu današnje izletniške postojanke. S posebno pobudo in vztrajnostjo pri tem načrtu se je izkazal takratni začasni tajnik Vizovišek Vinko in arh. Kovačič Ivo.

L. 1945 se je s prostovoljnim delom obnavljala koča na Kamniškem sedlu, ki danes ob 60-letnici zopet predstavlja središče društveno-gospodarskega dela in napredka.

Vidno mesto povojnega razvoja alpinizma v Kamniku zavzema plezalna naveza Stupar - Čebular, ki se ves čas po osvoboditvi aktivno udeležuje v alpinistiki. S tema dvema smo že l. 1947 preplezali trikot južne stene Kočne (Krvava peč).

Adolf Čebulj:

PRISPEVEK H KRONIKI RZENIKA

»Kakor rečeno, ostenje Rzenika v
naših gorah pač nima primerel!«

Boris Režek

Ostenje Rzenika je mogočen, v glavnem severno orientiran skalni zid, ki se dviguje nad dolino Kamniške Bele. Mejaš Rzenika je Konj. Južna plat Rzenika je položna in s travo pokrita, na sever pa se spuščajo silni zidovi. Rzeniško ostenje omejujejo: na vzhodu severni raz, Konjska grapa, na severu Rzeniški grušč, niže tzv. Šraj pesek, na zapadu pa severozapadni raz, tzv. Ostri rob.¹

Ta jedva 1838 m visoki vrh je po izvršitvi velikih vzponov v osrednji rajdi Grintovcev bil v središču plezalnega zanimanja.²

Kolikor mi je znano, so prvi poizkusili preplezati to ostenje leta 1930 Verbič, Igljč in Vončina. Že takoj naslednje leto pa sta bila v steni tudi Modec in Režek. Seveda se je tudi njun poskus brezuspešno končal. Nato so se zaporedoma vrstili novi naskoki. Vsako leto je vstopalo po štiri, pet navez. Bili so to: Modec, Režek, Miro in Janez Gregorin, Župančič, Ogrin, Orel, Tarter itd.

Spočetka so ti poskusi veljali centralnemu delu ostenja, oziroma boljše severozapadni steni z vstopom v vpadnici vrha. Vsi pa so bili brez uspeha in poraz se je vrstil za porazom. Plezalci so končno uvideli, da rinejo z glavo skozi zid in da ne bodo izpeljali smeri. Na celotnem sektorju od zidalke pa do gradine v skrajnem levem delu severopazadne stene ni bil možen noben vzpon.

Posamezne naveze so sicer dosegle neko višino, toda pot naprej je bila vsem zaprta. Nekje se trdi, da »največja do zdaj dosežena višina znaša ca 80 m«,³ drugje spet: »preko višine 100 m od tal ni došel nihče,«¹ Režek pa pravi, da sta z Modcem — ki je ravno ob tej priliki izumil škripčev poteg — dosegla višino 120 m.² Ne glede na te protislovne izjave moremo ugotoviti, da preko vstopnega dela stene ni prišel nihče. Kljub temu pa ti poskusi niso bili popolnoma brez pomena in koristi, kajti plezalci so na ta način dobili vsaj približno sliko, kaj in kakšno je ostenje Rzenika (skrajna krušljivost, navpičnost itd.). Zaradi večnih porazov je seveda večina obupala in prenehala z udejstvovanjem v Rzeniku. Tisti pa, ki so mu ostali zvesti, pa so se od centralnega dela ostenja obrnili na obrobje.

In končno je prišel prvi uspeh!

Najbolj vneto in vztrajna naveza rzeniških oblegovalcev Modec - Režek je vstopila v severno steno, ki »se sicer ni zdelo dosti lažja, a je s svojo skladnejšo zgradbo vendar obetala možnost prehoda«² in jo je dne 27. junija 1933 tudi srečno preplezala.

Smer je ena najtežavnjših v Savinjskih Alpah, plezarija v nji je bila visoka pesem moderne plezalne tehnike. Mestoma so združeni v steni vsi elementi težavnosti: gladka pečina skoraj brez opor v veliki naklonitni, predeljena s previsi; potem silno krušljiva mesta, ki jemljejo ogromno časa. Delo s klini je nujno; so pa tudi kraji, kjer se ne da zabiti klin, a opore so le neznatne dolbinice.²

Tako je ocenil ta vzpon Boris Režek.

Za tiste čase je bila to res velika stvar, saj se je pisalo šele leto 1933.

Po tem vzponu je bilo še nekaj poskusov v centralnem delu, nato pa je ostenje osamelo. Prvi plezalci, ki skušajo ponoviti smer v severni steni, se pojavijo okoli leta 1936/37, toda stena jim je uspešno kljubovala. Tudi po vojni so bila vsa prizadevanja mladih, tedaj najbolj priznanih slovenskih alpinistov — zaman; šele leta 1950 jo kot prva ponavljalca preplezata Levstek in Vavken. Leto kasneje sva izvedla z Jankom Urošem drugo ponovitev. Ker pa je tehnični opis Borisa Režka v Pl. V. (ki ga je objavil 6 let po turi) praktično zelo slab orientacijski pripomoček, sta bili obe navezi ponavljalcev prisiljeni plezati zgornji del stene v svojih variantah in tudi nekaj zloglasnih mest se ni dalo najti.

No, pa vrnimo se nazaj.

Nekaj let po vzponu v severni steni leta 1933 se pojavijo pod Rzenikom tudi Kamničani. Bila sta to Kumer Ivo in Presl Janez, ki pa sta hodila vsak zase. Kmalu za njima se pojavi tudi Kemperle Pavle.

Kumer Ivo se na Medvedovi lašti (desno obrobno pečevje Rzenika) hudo ponesreči, a kljub zlomljenim udom in večkrat počeni lobanji še sam pride v Bistrico. Ta nezgoda pa ga seveda odvrne od plezanja.

Presl in Kemperle pričneta s skupnim delom. Najprej se obrneta k severni steni, vendar ostanejo vsi poskusi brezuspešni. Nato naskočita v severozapadni steni, kjer spoznata, da je v centralnem delu nemogoče — zato studirata obrobje. Pri enem izmed solo-ogledov stene se v Konjski grapi ponesreči Presl, kar spet za nekaj časa zavre delo kamniške naveze.

V jeseni l. 1937, ko je že ozdravel, je našel Presl možnost vzpona v skrajnem levem delu z vstopom v kaminu Konjske grape. Tam poskusita s Kemperlom. Pa zopet imata smolo. Že nad tretjino stene se odkruši precejšen kos pečevja in poškoduje Kemperla.

V pozni jeseni se pridruži navezi še tretji član — Benkovič Bine — in vsem trem se končno posreči 31. oktobra izpeljati novo smer!

Kamniški dopisnik »Jutra« objavi nekoliko bombastično poročilo, v katerem pretirava težavnost in pomen smeri.

Poraženci izpod Rzenika so se ob tem dogodku nenadoma začutili prizadete, užaljene in zapostavljene, začutili so, da jim nekdo krađe njim namenjene lavorike itd. In zagnali so oglušujoč vik in krik po vsem tedanjem časopisju.

Takoj se je našlo dovolj očitvidcev in izvedencev, ki so pojasnjevali: »da gre za turo po skrotju vzhodnih pobočij Rzenika, za šarjenje okrog severnega raza in izstop v steni«,¹ da je naveza »plezala po skrotju in gamsjih pašnikih in ni niti vstopila v severozahodno steno«. ² Da je to prav toliko v severozapadni steni Rzenika, kot če bi nekdo šel po poti čez »Prag« in pri studentu prečkal proti steni in potem trdil, da je preplezal severno steno Triglava.³ Da je ta vzpon »neresnost, ki vzbuja smeh«,¹ da je ta podvig »šarlatanstvo«⁴ itd.

Afera okoli te skrajno leve smeri je vedno bolj naraščala. Val nasprotstev se je iz časopisov prenašal v družbo, vneli so se žolčni prepiri, obrekovanja, blatenja in prišlo je skoraj do fizičnih nasilstev (nekateri so celo dali tiskati lepake, kjer so blatili kamniški alpinizem in so jih potem trosili po Bistrici in Kamniku). Enotna fronta ljubljanskih plezalcev je očitala trojici Kamničanov, da so neresni, začetniški, nesposobni, laži-alpinisti...

Samo za primer: »Čas bi bil, da se tudi Kamničani končno odpovedo neresnemu začetniškemu razganjanju in se posvete postopnemu, sistematičnemu in resnemu plezalnemu delu! To jim žele: ljubljanski plezalci.«³

To dovolj odkriva bistvo teh sporov.

Ne bi rad brenkal na lokalnopatriotske strune in razpihaval stare spore. Pripominjam: danes ni in ne bo med kamniškimi in ljubljanskimi plezalci nobenih sporov ali nasprotstev in tudi preteklosti, o kateri govorim, nočem in ne bom obarval s kamniškimi barvami.

Ker pa sem se postavil v vlogo kronista osvajanj Rzeniškega ostenja (in dogodkov okoli teh) moram biti odkrit in pravičen. Tistim pa, ki bodo trdili, da nima smisla vzbujati že skoraj pozabljene stvari, odgovarjam: za zgodovino ni važno, ali je stvar vsem ljudem v spominu ali ne, ali jo kdo želi ali ne — glavni namen zgodovine je ta, da čuva in reši dejstva pred pozabo in da se dvigne nad prizadetost posameznika ter osvetli in zaobseže vsa dejstva, vse vzroke in posledice.

Moja želja pa je nekoliko jasneje analizirati notranje impulze, ki so vzbujavali dogajanja v predvojnem alpinizmu Kamniških Alp.

In če se sedaj postavimo na tisto objektivno, nepristransko stališče v pojavih okoli vzpona in o sporih, moramo ugotoviti naslednje:

1. Kamniški dopisnik »Jutra«, ki je bil v alpinizmu laik, je napravil precejšnjo napako s tem, da je resno alpinistično činitev pokazal kot senzacijo.

2. Kemperle Pavle je v zaključni fazi spora, ko je že zgubil razsodnost ob prevelikem in včasih čisto osebnem napadu nanj, izjavil: »...da se smer nahaja v severozahodni steni, z vstopom ob levem robu in izstopom točno v sredini...«⁵

Res je, da je vstop ob levem robu stene, toda izstop pa ni čisto v sredini, ampak nekoliko bolj levo.

3. Krog ljubljanskih plezalcev, ki je objavljal po časopisju kritike o tem vzponu, je neupravičeno in bojim se, da celo zlonamerno podcenjeval kamniški alpinizem, ga smešil, kazal kot »neresno spakovanje«³ in trdil, da naveza Kemperle - Presl - Benkovič ni sposobna niti za »povprečne težavne vzpone«. ³

To pa je čisto navadno obrekovanje! Kamniški plezalci so ravno s tem vzponom dokazali (in dobro dokazali), da so tudi oni sposobni reševati lepe plezalne probleme, sposobni plezati popolnoma nove smeri in jih tudi pravilno ocenjevati (dokaz: opomba o vzponu, ki so jo prvoprstopniki takoj po turi vpisali v spominsko knjigo v Kamniški Bistrici, tehnični opis vzpona Presl Janeza v Pl. V.)

4. Dalje je krog kritikov na čelu z Borisom Režkom zagrešil hudo napako s tem, da je proglasil ta vzpon za »šarjenje po vzhodnih (katera so ta,

ne vem! — Op. Č. A.) pobočjih Rzenika¹ za lazenje po »skrotju«, za hojo po »gamsjih pašnikih«⁴ itd.

S tem ni bila storjena samo krivica trojici plezalcev, ampak se je hotela podtakniti potvorba tudi v zgodovino slovenskega alpinizma.

Kritiki bi si na vsak način morali temeljiteje ogledati potek smeri — in to tudi preplezati, potem šele soditi.

Ker sem smer Kemperle - Presl - Benkovič štirikrat ponovil (prva ponovitev 1. 1950 z Bergantom Janezom, druga 1951 z Jankom Urošem, tretja 1952 z Bregar Anico in četrta 1. maja letos prav tako z Bregarjevo), lahko povem, da ima sicer vstop v kaminu Konjske grape, da pa potem preči za več dolžin v desno in tri četrť celotne smeri poteka po severozahodni steni (skrajno leva cona).

Prav tako si upam trditi, ker od vseh najbolj poznam Rzenik in prav tako tudi njegovo severno steno, če ima smer po severni steni mesta V. tež. stopnje, je potem smer Kemperle - Presl - Benkovič zmerne IV. stopnje (zelo težavno). (Toliko, da popravim tisto o »gamsjih pašnikih«.)

Seveda se v tem sporu kamniški plezalci niso mogli dovolj uspešno upirati svojim nasprotnikom, ki so bili mnogo številnejši, že priznani in v naši planinski javnosti že kar oboževani.

Odločno in jasno pa je zapisal Kemperle Pavle: »Ljubljanski gospodje naj si zapomnijo, da se ne bomo zmenili za njihove izbruhe nevoščljivosti, ki kaj lepo odkrivajo njihovo planinsko 'tovarištvo', temveč bomo šli svojo pot naprej!«⁵

Naslednje leto so vztrajno iskali možnosti preplezati osrednji del severozapadne stene, toda tisto leto niso uspeli. Zmago pa jim je prinesla že zgodnja spomlad naslednjega leta. 18. maja 1939 sta Kemperle in Benkovič preplezala steno v najlepši smeri. Za to so jima dali priznanje tudi ljubljanski plezalci — njuni bivši nasprotniki — ko so pisali, da je »to zelo lep uspeh podjetnih in vztrajnih kamniških plezalcev«, in da je »s tem bila v ostenju Rzenika preplezana tretja, najvažnejša smer.«⁶

Kemperle pa je o vzponu izjavil: »Tura je tehnično na višku. Stena ima naklon 70—90° ter je deloma previsna in zelo krušljiva.«⁷

S tem se je zaključilo predvojno plezalsko udejstvovanje v Rzeniku.

Nekaj let po vojni je, kakor večinoma drugje, vladalo tudi tukaj zatišje. A nastopajoči mladi rod alpinistov se je pričel zgodaj zanimati za to ostenje. Tudi v severozapadni steni je bilo nekaj poskusov, vendar uspe prva ponovitev šele leta 1951 Levstiku in Vavknu V. (ki nedvomno spadata v krog najboljših slovenskih alpinistov, čeprav sta stara samo dvaindvajset let).

Ostalo pa ni samo pri ponovitvah. Skupina kamniških plezalcev je izvedla po načrtu Kemperla leta 1951 tudi čisto novo in doslej najbolj centralno smer, ki deloma rešuje problem zloglasnega Rjavega pasu.

Lansko leto sva izvedla z Mihom Habjanom prečenje celotne severne stene.

☆

Rzenik pa za nas ni samo prazna stena, športni prostor. To sivorjavo skalno pročelje nad dolino Bele je naša usoda in naša sreča. V njem najdemo mi, njegovi oboževalci, notranji intimni duhovni izraz plezalca in v njem iščemo uteho, pozabo in osebno radost. — Kakor imajo Jeseničani svojo severno steno Triglava, Tržičani Storžič, Celjani Ojstrico — imamo tudi mi Kamničani svojo Rzenik.

OPOMBE:

¹ NEKAJ O RZENIŠKEM OSTENJU — Slovenec — 12. nov. 1937.

² SEVERNA STENA RZENIKA — Boris Režek — Planinski Vestnik, leto 1939, št. 11.

³ SEVEROZAPADNA »STENA« RZENIKA — Slov. nar. 10. nov. 1937.

⁴ »VELIK USPEH KAMNIŠKIH PLEZALCEV« — Jutro — 10. nov. 1937.

⁵ GLEDE USPEHA KAMNIŠKIH PLEZALCEV — Kemperle Pavle — Jutro — 11. nov. 1937.

⁶ SEVEROZAHODNA STENA RZENIKA — PREPLEZANA — Slovenec 25. maja 1939.

⁷ SEVEROZAPADNA STENA RZENIKA — Kemperle Pavle — Planinski Vestnik, leto 1939, št. 11.

DRUŠTVENE NOVICE

PROSLAVA 60-LETNICE SLOVENSKEGA PLANINSTVA IN II. MEDREPUBLIŠKI TABOR PLANINCEV JUGOSLAVIJE V VRATIH

Slovenska planinska organizacija slavi letošnje leto pomemben jubilej, 60-letnico svojega obstoja. Istočasno slave enak jubilej tudi planinska društva Ljubljana-matica, Celje in Kamnik, ki so bila ustanovljena v letu 1893, torej v rojstnem letu prve slovenske planinske organizacije.

Ker je planinska organizacija ves čas svojega obstoja delovala v korist slovenskega naroda in našega ljudstva, je danes ponosna na opravljeno delo in se zato z zadovoljstvom ozira na preteklost, obenem pa na trdnih temeljih izvršenega dela gradi in snuje bodoče delo.

V počastitev 60. obletnice so društva - jubilarji že priredila in bodo še priredila razne spominske razstave, koncerte, gledališke predstave, slavnostne seje itd., otvorjen je bil novi Planinski dom v Logarski dolini, članstvo, posebno pa alpinisti odhajajo pa v domače in tuje gore, kjer izvršujejo najtežje vzpone in s tem mnogo pripomorejo k afirmaciji slovenskega planinstva. Centralno proslavo jubileja je priredila Planinska zveza Slovenije v dneh 1., 2. in 3. avgusta v Vratih, odnosno v Trenti. Proslava je bila združena tudi z II. medrepubliškimi taborom jugoslovanskih planincev, kar je pomen prireditve še povzdignilo.

Vrata so se že mesece prej pripravljala za sprejem gostov. Planinsko društvo Mojstrana je dogradilo pri Aljaževem domu novo, veliko gospodarsko poslopje ter uredilo Aljažev dom in Štajmerjevo vilo. Za množico udeležencev so bili postavljeni šotori za spanje, za prehrano in pijačo pa je bilo postavljenih več paviljonov in poljskih kuhinj. Dovoz v Vrata je bil izredno olajšan s tem, da je bila cesta od Mojstrane pa do Vrat v celotni dolžini na novo nasuta in valjana, odstranjeni so bili najostrejši

ovinki in ožine tako, da je bil možen dovoz z vsemi vrstami motornih vozil. PZS vseh teh izboljšav z lastnimi sredstvi nikakor ne bi bila zmogla, toda na pomoč je priskočil z izdatno finančno podporo OLO Radovljica, na čigar teritoriju se je proslava dejansko vršila. Na tem mestu se PZS javno zahvaljuje celotnemu OLO, posebej pa še njegovemu predsedniku tov. Kristanu Milanu in podpredsedniku tov. Bračiču Danilu, ki sta v največji meri pripomogla k uspešni izvedbi proslave. Odločilno je prispeval k stroškom tudi Izvršni svet LRS ter s tem pokazal svojo naklonjenost planinski organizaciji.

Program proslave je predvideval v soboto 1. VIII. 1953 sprejem gostov, iluminacijo triglavske stene in okoliških vrhov in kulturni program, v nedeljo 2. VIII. 1953 dopoldne svečano zborovanje, odkritje spomenika padlim partizanom - gornikom in podelitev zlatih in srebrnih častnih znakov zaslužnim planincem. Dne 3. VIII. 1953 pa je bilo predvideno odkritje spomenika dr. Kugy-ju v Trenti.

Množice ljudi so se že v soboto zgrinjale v Vrata, najavljenih pa je bilo za nedeljo še nešteto skupin, toda žal je dež v noči od sobote na nedeljo mnoge zadržal, da niso prispeli v Vrata. Kljub dežju pa se je proslava odvijala po programu in dobro razpoloženje ni prenehalo vse do konca. V Vrata so prispeli tudi predsednik Izvršnega sveta LRS tov. Miha Marinko, podpredsednik tov. dr. Marjan Breclj, sekretar tov. Kocjančič Boris in člani Izvršnega sveta tov. Zihel Boris, Brejc Tomo, Fajfar Tone, dalje tov. Vodopivec Vlado in še mnogo drugih predstavnikov oblasti, tako tudi predsednik, podpredsednik in tajnik OLO Radovljica in sekretar Okrajnega komiteja Radovljica. Za

JLA je prisostvoval proslavi odposlanca načelnika štaba JLA tov. Peke Dapčeviča generalmajor tov. Dasovič, generalmajor Ljubičić, za PSJ predsednik tov. Kusič, sekretar tov. Dedakin in tov. Čolić, predstavnike so poslale vse republiške planinske zveze, posebno smo se razveselili večje skupine črnogorskih planincev s predsednikom PS Črne gore, narodnim herojem Vukico Mičunović kot vodjo skupine. Zastopana so bila tudi vsa planinska društva Slovenije.

Razen domačih zastopnikov so se proslave udeležili tudi zastopniki nemškega in avstrijskega Alpenvereina, avstrijskega Naturfreunde, Club Alpino Italiano, močna skupina članov koroškega slovenskega planinskega društva ter Tržačani na čelu s tov. Jelinčičem Zorkom.

Slavnostno zborovanje je otvorila jeseniška godba z državno himno, nato je tov. Prosenc otvoril zborovanje in pozdravil vse goste. Po pozdravu je imel slavnostni govor predsednik PZS tov. Košir, za njegovim govorom pa je povzel besedo predsednik tov. Miha Marinko, ki je čestital planinski organizaciji k jubileju in poudaril, da je ta organizacija v teku svojega obstoja vedno vršila važno poslanstvo med slovenskim narodom tako v nacionalnem kot telesnovzgojnim oziru. Zastopnik JLA je poudaril pomen planinstva za narodno obrambo, vsi navzoči zastopniki PSJ, republiških zvez in inozemskih organizacij pa so izrekli čestitke in nekateri tudi poklonili lepa darila. Zbor je zaključila godba s slovensko himno. Po zboru so se vsi udeleženci podali na odcep Tominškove poti in poti na Prag, kjer je bil odkrit spomenik v

NOB padlim planincem. Spominski govor je imel tov. Župančič Uroš, častna četa vojakov je izstrelila salve, pevci in godba pa so zapeli in zaigrali žalostinke in udarne pesmi.

Po odkritju je predsednik PZS podelil štirim najzaslužnejšim planincem zlate častne znake, 21 planincev pa je prejelo srebrne značke. S tem je bil glavni spored končan. V ponedeljek 3. VIII. 1953 pa je bil odkrit v Trenti spomenik dr. Kugy-ju. Ob odkritju je govoril tov. dr. Potočnik Miha in zastopniki inozemskih planinskih organizacij. Postavitev spomenika dr. Kugy-ju nima samo lokalnega pomena, temveč je našla širok odmev v vsej evropski planinski javnosti. Kip je izdelal kipar Savinšek Jakob, odlil v bron ga je zagrebški livar Knežević Zlatko, načrt za podstavek in ureditev okolice pa je napravil arhitekt Kobe. Spomenik je izdelan in postavljen zgolj s finančnimi sredstvi PZS in OLO Tolmin.

Jubilejna proslava je bila s tem dostojno zaključena.

★

K 60-letnici PZS je poslal daljšo čestitko tudi S. Egmond d'Arcis, predsednik Izvršnega komiteja U. I. A. A. Čestitko je odposlal 26. julija 1953 in jo naslovil na predsednika PZS Fedorja Koširja. S posebnim zadoščenjem omenja v čestitki odkritje spomenika dr. Kugyju in obžaluje, ker se ga ni mogel udeležiti. Podobno čestitko je poslal dr. Guido Tonella, zastopnik italijanske smučarske zveze, in predsednik koroških »Naturfreunde«. Iz vse države so prišle čestitke od raznih planinskih društev in od Turističnega društva Ljubljana.

★

Slikar naših planin Maks Koželj sedemdesetletnik. Ob 60-letnici kamniškega planinstva se spominjamo še enega jubileja. Slikar naših planin in znani planinec Maks Koželj je letos praznoval sedemdesetletnico rojstva.

Skoro polovica zgodovine PD Kamnika je zvezana z njegovim imenom, saj je bil 5 let predsednik in 20 let tajnik društva. Pred 30 leti je organiziral reševalno službo v Kamniških planinah in po njegovih zaslugi je PD Kamnik menda edino kamniško dru-

štvo, ki je pod okupacijo ohranilo ves svoj arhiv.

Maks Koželj se je rodil 30. marca 1883. Oče Matija, znani cerkveni slikar in freskar, je svojima sinovoma Antonu in Maksu že zgodaj vcepil veselje do slikarskega ustvarjanja. Na umetno-obrtni šoli v Ljubljani je bil Maks učenec prof. Vesela, nato pa je leta 1900 odšel na dunajsko akademijo. Po petih semestrih študija se je zaradi bolezni moral vrniti domov, leta 1906 pa se je spet študijsko iz-



popolnjeval v Pragi in Münchenu, nato pa se je za stalno naselil v Kamniku.

Slikar Maks Koželj zavzema v našem krajinarstvu, zlasti v prikazovanju gorskih motivov častno mesto. V svojem ustvarjalnem hotenju nikoli ne razodeva prizadevanja, da bi postal moderen. Njegova umetnost je izvirna in neodvisna. Planine ga mikajo ne samo kot planinca, ampak tudi kot umetnika. Vendar jih ne opazuje ob divjanju elementarnih sil, pač pa v blagem svetlem dnevu ali pa po nevihti, ko se izmije ozračje in se razlije sončna svetloba po prelepi kamniški okolici, da zažarijo planine v rožnatih barvah. Zato so njegove slike polne veselja in prijetne domačnosti. Čeprav je iskal motive tudi v Julijskih Alpah, je večina njegovih del iz neposredne okolice rodnega mesta in planin. Tako Maks Koželj po pravici slovi kot slikar Kamniških planin. Ni ga motiva v sklopu Grin-tovcev, ki ni bil deležen njegove pozornosti, pa bodisi da so to samo izrezi iz Iverja, bistriškega Konca, Velike planine in gorskih velikanov ali pa cele panorame. Morda so v merilu stroge kritike nekatera dela preveč enolična, rahlo idealizirana ali romantično navdahnjena, vendar so

redko katere slike med ljudstvom tako priljubljene in cenjene kot Koželjeve. Raztresene so po vsej naši domovini, a našle so pot tudi izven nje.

Da leta Koželju niso zmanjšala ustvarjalne sile, je dokazala spomladanska razstava njegovih akvarclov. Dva akvarcla, kočna na Starem gradu in dom na Veliki planini, sta v 10 000 izvodih reproducirana kot planinske razglednice.

Zvestemu opisovalcu lepote naših gora želimo še mnogo čilih in zdravih let!

☆

Kongres UIAA v Grčiji. Dne 24. junija 1953 se je vršil v Delfih v Grčiji kongres Mednarodne unije alpinističnih združenj (UIAA). Na kongresu je bilo zastopanih 10 držav, svoje zastopnike pa je poslal na kongres tudi Planinarski savez Jugoslavije, Planinarski savez Srbije in Hrvatske in Planinska zveza Slovenije. Na kongresu je bil sprejet v članstvo tudi Planinarsko smučarski savez Makedonije in je s tem celotna LR Makedonija dobila veliko priznanje, ker je UIAA prva mednarodna organizacija, v kateri je LR Makedonija sprejeta in priznana kot samostojna država.

Planinarski savez Jugoslavije je postal stalni član Izvršnega komiteja Unije, ter je bila s tem Jugoslavija priznana tudi v mednarodnem svetu kot ena izmed vodečih alpinističnih držav. Izpraznjeno mesto nestalnega člana v Izvršnem komiteju je zasedla Španija kljub utemeljenim prigovorom celokupne jugoslovanske delegacije. Proti sprejemu Španije v Izvršni komitej sta glasovali tudi Nemčija in Kanada.

Kongres je sprejel manjše, nebitvene spremembe statuta, glavna tema za diskusijo pa je bil referat avstrijskega delegata dr. Hiltšcherja o organizaciji gorske reševalne službe in koreferat o isti temi, ki ga je izdelala komisija za gorsko reševalno službo pri Planinski zvezi Slovenije. Naš koreferat kot tudi glavni referat sta vzbudila pri navzočih delegatih veliko pozornost in odobravanje in jih je predsednik Unije g. Egmond d'Arcis obširno komentiral.

Prihodnja skupščina v letu 1954 se bo vršila predvidoma v Španiji.

Po končanem kongresu so bili zastopniki posameznih držav gosti grškega alpinističnega kluba, ki je z veliko spretnostjo in izredno gostoljubnostjo organiziral daljše potovanje po Grčiji, z ogledom znamenitih ruševin iz starega veka v Delfih, Patrasu, Olimpiji, Mikenah, Korentu in Atenah.

Dne 30. junija 1953 je bil v Atenah zaključni banket, na katerem so si delegati v sproščenem razgovoru izmenjali misli o problemih alpinizma v svetu.

F. K.

Ob petdesetletnici Hindenske vstaje in Krušovske republike so planinci Makedonije priredili svoj drugi planinski zlet t. i. in 2. avgusta na Sar planini, na poznanim zimsko-sportnem centru Popova Sapka

(1890 m). Na zletu je bilo približno 700 planincev in mladincev. Zlet je bil otvorjen v soboto zvečer z državno himno in slavnostnim govorom predsednika planinske zveze Makedonije tov. Dare Džambasa, ki je med drugim poudaril pomen in važnost Hindenske vstaje za osvobodjenje makedonskega naroda. Zbor planincev so pozdravili zastopniki PSJ, republiških plan. zvez, ZSDL in ostali. Ob iluminaciji tabora izpod doma in okoliških vrhov, je sledil kulturni spored (narodni plesi, pevski zbor, godba itd.).

Drugi dan so bili organizirani skupni izleti na Titov vrh, Džinbeg in Jelak.

IZ ZAPISNIKOV UPRAVNEGA ODBORA PZS

PZS je dala izdelati knjigo častnih znakov, ki že po svoji zunanosti priča, kako velik pomen pripisuje PZS tem odlikovanjem. Knjiga je vezana v usnje in ima zlat napis na naslovnih strani. Za vsakega odlikovanca je rezerviran po en list, na katerem bodo kaligrafično napisani podatki odlikovanca, njegove zasluge za planinstvo ter številka častnega znaka. Zlati ali srebrni častni znak je najvišje priznanje PZS zaslužnim delavcem na področju planinstva, ki so se s svojim delom odlikovali v okviru celotne slovenske planinske dejavnosti. Predlogi, ki jih je PZS doslej prejela od društev, v veliki večini tega ne upoštevajo. Doslej so bili podeljeni trije zlati in dva srebrna častna znaka. Zlat častni znak št. 1 je prejel tov. Korončan Ivan iz Ljubljane, št. 2 GRS in št. 3 tov. Čop Joža z Jesenic, srebrni častni znak pa tov. dr. Jernej Demšar in št. 2 tov. dr. Brecej Bogdan.

PZS je po znižani ceni prodala štiri mladice lavinske pisce, ki jo je nabavila za potrebe GRS, prodala pa je tudi pisico pod pogojem, da bo novi lastnik iz prvega zaroda v prihodnjem letu brezplačno izročil PZS štiri mladice. Vsak kupec se je pisмено obvezal, da bo mladice zdresiral za lavinskega psa in da bo za potrebe GRS stalno na razpolago.

Ker se je pokazala potreba po novi kategorizaciji planinskih postojank, je gospodarska komisija pregledala spisek vseh postojank, spremenila kategorizacijo nekaterih, nove postojanke pa uvrstila v ustrezne kategorije. Kategorizacija je važna predvsem zaradi določitve pravih plač oskrbnikov. Upravni odbor je potrdil naslednjo kategorizacijo planinskih postojank:

Izven kategorije: Dom na Komni, Ribniška koča na Pohorju in Dom pod Tolstim vrhom (Celjska koča).

I. kategorija: Triglavski dom na Kredarici, Dom Planika pod Triglavom, Erjavčeva koča na Vršcu, Pogačnikov dom pri Kržiških jezerih.

II. kategorija: Dom na Krvavcu, Češka koča na Ravneh, Dom v Kamniški Bistrici, Čojzova koča na Kokrskem sedlu, Koča na Jermanovih vratih, Dom na Korošici, Dom na Veliki planini (ne koča na Mali planini), Koča na Smrekovcu, Mozirska koča na Golten, Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih, Aljažev dom v Vratih, Koča pod Bogatinom, Staničeva koča pod Triglavom, Tržaška koča na Dolici, Roblekov dom na Begunjski, Tičarjev dom na Vršcu, Frischaufov dom na Okrešlju, Dom

pod Storžičem, Koča Petra Skalarja pod Kaninom, Dom na Uršji gori, Dom na Lubniku.

III. kategorija: Vodnikova koča na Velem polju, Mihov dom, Mariborska koča, Tinetov dom na Pohorju, Dom na Mrzlici, Koča na Kumu, Koča na Sv. Gori, Koča na Kalu, Vojkova koča na Nanosu, Koča Zlatorog v Trenti, Dom Jalovec v Trenti, Koča Tamar v Planici, Koča na Poreznu, Dom na Kofcah, Tončkov dom na Lisci, Andrejev dom na Slemenu, Dom na Boču, Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih, Koča na Javorniku, Gomiščekovo zavetišče na Krnu, Koča v Krnici, Koča na Gozdu, Koča pod Kremzarjevim vrhom, Koča nad Sumikom, Dom na Smohorju, Koča na Mali planini, Prehodna postojanka na Bledu, Koča na Smarjetni gori.

IV. kategorija: Koča na Starem gradu, Koča na Razor planini, Zavetišče pri Treh kraljih na Pohorju, Kostanjeva koča na Dobri, Blejska koča na Lipanci, Zavetišče Pesnik na Pohorju, Kovinarska koča na Zasipski planini, Zavetišče na Sivki, Zavetišče na Mrzlem studencu, Koča na Rovtari, Slavkov dom na Golem brdu, Koča pod Slapom, Zavetišče na Mrzlem vrhu, Koča pri izviru Soče, Koča na Kržiški gori, Koča Planinc na Pohorju, Zavetišče Kozjak, Koča Tromejnik na Dolici, Zavetišče Antona Bavčerja na Cavnu, Iztokova koča pod Golaki, Stjenkova koča na Trstelju, Koča pristava v Javorniskem Rovtu, Koča na Loki pod Raduhu, Koča na Pesku.

Postojanke, ki v seznamu niso navedene, niso bile kategorizirane zato, ker ne fungirajo v takem smislu kakor ostale planinske postojanke, temveč so le prehodna zavetišča, ki nimajo takih oskrbnikov, ki bi prejemali redno mesečno plačo.

Gospodar. komisija namerava določiti enotne prenočnine za vse planinske postojanke, pri čemer pa naj bi se ležile cene od prenočišče z vzmetmi ali brez njih. Cene prenočnin je že doslej določala PZS, vendar se pa nekatera društva niso držala teh navodil. Ni si pa na jasnem glede zaračunavanja rjuh. Tozadevno se bo ravnala po predlogih planinskih društev.

PZS opaža, da nekatera planin. društva ne pazijo na hišno apoteko, ki naj jo ima vsaka planinska postojanka. Te pa ne smejo zamenjavati z apoteko GRS, ki je na razpolago edino reševalcem in zdravnikom. Društva naj skrbno, da bodo hišne apoteke imele na zalogi vedno vse potrebne medikamente, ki bodo proti primerni denarni odškodnini, stalno na razpolago gostom.

Plan. tovarna športnega orodja v Zgošah pri Begunjah je pokazala veliko zanimanje za izdelavo opreme za GRS, predvsem za reševalne vreče, Gramingerjev sedež, Mariner naprave.

Za reševalni tečaj na Kaninu, ki ga je izvedla postaja GRS Ljubljana-matica, sta komisiji za GRS in za alpinizem izročili vsaka po dln 5000.— subvencije.

Upravni odbor PZS je potrdil predlog komisije za alpinizem, po katerem je bila dodeljena finančna pomoč za pritrjevanje tečajev, nabavo opreme ali za ekspedicije v domače ali inozemske gore naslednjim AO-jem:

AO Trbovlje din 4000.—; AO Slovenska Bistrica 3000.—; AO Dobje-Mojstrana din 5000.—; AO Kranj din 12 000.—; AO Celje din 12 000.—; AO Železnikar din 5000.—; AO Lj.-Matica din 12 000.—; AO Litostroj din 2000.—; AO Kamnik din 12 000.—; AO Hrastnik din 4000.—; AO Gorje din 2000.—; AO Šk. Loka din 2000.—; AO Jesenice din 12 000.—; AO Jezersko din 2000.—; AO Nova Gorica din 5000.—; AO Radovljica din 2000.—; AO Maribor din 12 000.—; AO Prevalje din 2000.—; AO Postojna din 5000.—; AO Kr. gora din 2000.—; AO Tržič din 12 000.—; AO Tolmin din 3000.—; AO Domžale din 4000.—; AO Medvode din 4000.—.

PZS je nakazala PD Slov. Bistrica kot svoj prispevek h kritju stroškov, ki jih je imelo to društvo v zvezi s pokopom in postavitvijo spomenika žrtvam Spika din 50 000.—.

Slov. plan. društvo v Celovcu je povabilo PZS in PD Trst, da bi dne 25. V. t. l. na Trameji na Peči skupno proslavili rojstni dan maršala Tita. Do sestanka pa zaradi tehničnih zadržkov ni prišlo.

Pri Svetu za znanost in kulturo LRS se je ustanovila komisija za fizkulturo, ki bo vršila posle dosedanjega odbora za fizkulturo pri tem Svetu, ki je bil razformiran. Komisija je konzultativen organ, ki ne bo imel direktivne moči, med drugim pa bo pobirala in razdeljevala prispevke od sportnih prireditelj. Komisija šteje 19 članov in je v njej zastopana tudi PZS.

OLO Radovljica je dodelila PZS za ureditev Aljaževskega doma v Vratah din 2 500 000.—. PD Radovljica za dograditev Valvazorjevega doma din 3 000 000.—, PD Železnikar za gradnjo doma na Voglu din 3 000 000.— in PD Ljubljana-matica za adaptacijo Triglavskega doma na Kredarici din 3 500 000.—. Radovljica tudi v lastni režiji popravlja cesto v Vrata.

Propagandni odsek PZS je zaprosil Državni sekretariat za notranje zadeve, da opozori vse postaje LM na strogo izvajanje uredbe o zaščiti planinske flore. Državni sekretariat za pravosodje pa je bil zaprosen za pospešen postopek. Pri obeh je našel polno razumevanje.

Na podlagi pred kratkim izišle uredbe Izvršnega sveta FLRJ (Uradni list FLRJ 10/53) se bo pobirala v vseh turističnih krajih posebna taksa od prenočnin. PZS stoji na stališču, da se ta taksa ne pobira od gostov planinskih postojank.

Turist. zveza Slovenije je izdala lične prospekte Gornjesavske doline. PZS je poskrbela, da so bili ti prospekti tudi po planinski liniji poslani v inozemstvo.

Zelo okusen prospekt Selške doline je izdalo planinsko društvo za Selško dolino v Železnikih. Je to eno prvih naših društev, ki je pričelo s tovrstno propagando. Društvu gre vsekakor vse priznanje.

PZS je založila lične tiskane formulacije, ki jih bodo društva poljubno uporabljala za diplome, zahvale, spričevala ipd. V notranjem okviru je prazen prostor, ki ga bo vsako društvo lahko kaligrafično izpisalo s poljubnim tekstom ali pa dalo tekst natisniti v tiskarni. Formulacije so zelo okusno izdelani, primerne formata in se naročajo pri PZS.

Na splošno željo planin. društev je PZS poslala PSJ predlog za kolektivno

vkličenje planinskih društev v Socialistično zvezo delovnih ljudi Jugoslavije.

Za 1000-dolarski kredit, ki ga je prejel PSJ od Rdečega križa Jugoslavije za nabavo rekvizitov GRS, bo PSJ nabavil 2 radio sprejemna in oddajna aparata, ki se bosta uporabljala pri reševalnih akcijah, blago za dve šotorski vreči, manjkajoči material za Mariner reševalno napravo, 200 karabinarjev in 16 vrvi. PZS bo dobila od tega poleg obeh radioparatov, šotorskih vreč in materiala za Mariner napravo še 60 karabinarjev in 4 vrvi. PZS je že poskrbela za tozadevne predračune, ki jih je takoj odprenila PSJ.

Za odpravo v Centralne Alpe, ki jo je šteti kot trening za Himalajo, je PSJ odobril din 500 000 kredita, naloga republiških zvez pa je, da same poskrbe za devize. Izbor kandidatov v Francijo bo izvršila posebna komisija po končanem predhodnem treningu, ki ga bo izvedla PZS od 25. VI. do 5. VII. 1953 v Julijskih Alpah. Člani te komisije so: Kušić Rade, predsednik PSJ, Dolinšek Lavoslav, član sekretariata PSJ, Zulič, član PSH in Bucer Tone, podpredsednik PZS.

PSJ je bilo ponovno naročeno, da urgira pri DOZ-u, kako bi se izvedlo skupno zavarovanje vseh alpinistov po najnižji premiji.

Zanimanje za alpinizem so pokazali mladinci PD Idrija. Komisija za alpinizem je že izvedla pri tem društvu eno predavanje, pomoč pa mu bo nudila tudi pri treningu.

Planin. založba se bavi z misljo, da bi izdala priročnik o planinski flori. Za sodclovanje je naprosila univerzitetnega asistenta dr. Majerja Ernesta, prof. Branca in Petkovska.

Vprašanje Vodiča Slovenije, ki naj bi ga založila Planinska založba s sodelovanjem Turistične zveze Slovenije, je obstalo na mrtvi točki, ker Turistična zveza Slovenije ni še nikdar pokrenila.

Za ureditev zemljiske knjige PZS je bila formirana posebna komisija, ki jo tvorijo dr. Urbanc Anton, Torelli Albin, Berden Vasilij in Matičič Tone. Komisija je že pričela z delom.

Knjižnica še vedno ni urejena, ker PZS za to še ni dobila primernih prostorov. Obstoje pa izgleda, da bo to urejeno še to leto.

Ker sta PD Bovec in Tolmin odklonila prevzem Černutove hiše v Logu pod Mangrtom zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, bo v teh prostorih uredila gostišče Kmetijska zadruga v Logu.

Gospodar. komisija ugotavlja, da ima PZS pri društvih velike vsote denarja, društva se pa nič preveč ne menijo za to, da bi uredila svoje finančne obveznosti do PZS. Ker s takim ravnanjem ogrožajo finančno poslovanje PZS, naj bi društva to upoštevala in dolžne zneske čimprej nakazala. Je pa tudi še več društev, ki v tem letu še niso nakazala nikakih članških prispevkov za to leto, dasi so dolžna po sklepu skupščine te prispevke odvajati redno mesečno.

Gospodar. komisija se stalno zanima, kdaj in kako se bo izvršila ocenitev planinskih postojank. Društva bodo zadevno pravočasno prejela navodila.

Oskrbniški izpiti so za letošnje leto odpali, ker se je prijavilo premalo kandidatov.

Na prihodnji skupščini PZS, ki bo spomladi 1954, bo gospodarska komisija predlagala ustanovitev amortizacijskega sklada, od katerega bi se en del stekal pri PZS za izgradnjo plan. postojank.

Gospodarska komisija je zavrnila prošnjo Putnika, da bi društva za inozemske goste vršila rezervacijo tudi v visokogorskih postojankah, ker so te postojanke v glavni letni sezoni preveč frekventne.

Ker se je glede na spremenjene gospodarske prilike pokazala potreba po sestavi novih proračunov, je gospodarska komisija te ponovno izdelala in predložila upravnemu odboru v potrditev.

Proračun gospodar. odbora predvideva din 2 545 993.— dohodkov in enak znesek razhodkov (potrebna subvencija je din 1 355 993.—), proračun GRS 1 495 000.— din razhod in enak znesek dohodkov (subvencija din 1 000 000.—), proračun Planinskega Vestnika pa din 4 295 564.— razhod in enak znesek dohodkov (subvencija din 1 447 364.—). Izdatki za revijo pa se bodo še zvišali, ker sta se medtem ponovno podražila papir in tiskarska barva.

Upravni odbor je ugodil želji PD Jesenice, da bivaki I.—IV. preidejo v upravo tega društva, ostanejo pa še nadalje last PZS.

Investicijski plan za l. 1953 znaša din 96 031 300.—. Prvoletni plan je bil sicer daleko višji, vendar so ga pa društva znižala glede na okolnost, da so bile subvencije ukinjene in da bodo morala društva najemati dolgoročna posojila. Za zdaj pa še ni izgledov, da bi prejeli posojilo.

Propagandni odsek je nabavil 230 barvnih diapozitivov iz slovenskih, francoskih in švicarskih Alp. Čim bodo urejeni, bodo društvom na razpolago.

Od 3.—8. VIII. t. l. se je vršil na Vršču zvezni začetniški reševalni tečaj, ki se ga bodo udeležili kandidati iz vseh republik. Namen tečaja je, da se udeleženci seznanijo z osnovnimi pojmi reševanja. Tečaj bo vodil ing. Modec Vinko, predavali pa bodo naši najboljši strokovnjaki-reševalci.

Kabinet maršala Tita je sporočil PSJ, da je tov. Tito pripravljen sprejeti deputacijo planincev vseh republikah zvez predvsem zaradi ureditve popusta na železnici.

PD Tolmin je z vsemi posoškimimi planinskimi in turističnimi društvi poslal PZS odprto pismo z zahtevom, da se naj spomenik Kugyju ne postavi na Supci, kakor sta to želela arhitekt in kipar, temveč v Trenti. Zaradi tega so se 20. VI. 1953 sestale v Trenti vse prizadete stranke in sporazumno določile, da bo stal spomenik na Gmajni v Trenti. Komisija za določanje ožjih lokacij OLO Tolmin je že izdala zadevno dovoljenje.

PD Bohinj protestira proti nameravani gradnji rova pod Voglom za hidrocentralo. Društvo smatra, da bo naravna lepota Bohinja zaradi tega močno trpela in imela kvarne posledice za Bohinj in njegovo okolico. Protestu se pridružuje tudi PZS.

PD Bohinj namerava letos pričeti z gradnjo nove koče na Vellem polju. Pripravljala dela so že v teku. PD Ljubljana-matica pa namerava še letos povečati Triglavski dom na Kredarici za 6 m proti ledeniku. S tem se bo povečala je-

dilnica pridobljenih pa bo tudi nekaj novih ležišč. Potrebna denarna sredstva si je društvo že preskrbelo.

Na seji gospodarske komisije je bilo postavljeno načelno vprašanje glede bodočih gradenj. Komisija je prišla do zaključka, da je mreža planinskih postojank več ali manj izpolnjena in da bi bilo zato potrebno pred pričetkom vsake gradnje na podlagi eksaktnih podatkov ugotoviti, če je gradnja postojanke tudi potrebna. Komisija je misljenja, da je boljše, če bi društva že obstoječe postojanke povečevala in modernizirala, kakor pa gradila nove nerentabilne postojanke. Rezultat takih nepremišljenih gradenj je tudi v tem, da se v takih postojankah vse bolj uvaja pijačevanje.

PZS je izdala na vsa društva okrožnico zaradi pretiranega točenja alkoholnih pijač, razgrajanja in pijačevanja v planinskih postojankah. Kaže pa, da ni povsod naletela na polno razumevanje in da bo morala zaradi tega proti nekaterim društvom ostreje nastopiti.

V Mariboru se pripravljala ustanovitev Obrtniškega planin. društva. Inicijativnemu odboru načeluje znani planinski delavec tov. Gubensek. Odbor ima na razpolago že din 600 000.— iz naslova odpovedi izplačila dobička zadružnikov Obrtno-nabavno prodajne zadruge za Maribor-mesto in okolico. Društvo namerava zaradi postojanke na Kožjaku. PD Maribor soglašala z ustanovitvijo tega društva.

Planinski savez Hrvatske je priredil od 26.—27. VII. t. l. zbor planincev na Plitvičkih jezerih.

Markacijskemu odseku PD Celje je bilo naloženo, da takoj pristopi k prestavitvi poti na Savinjskem sedlu. Dela bodo stala okrog din 80 000.— in bo za potrebna finančna sredstva poskrbela PZS.

Založba Freytag & Berndt je izdala zemljevid Julijskih Alp in v njem v celoti prevzela našo nomenklaturo. Založba Rother pa je dala našo izdajo zemljevida Julijskih Alp v svoj seznam.

Do 30. VI. t. l. so planinska društva odvedla članske prispevke za 10 713 članov, 3897 mladincev in 1267 pionirjev. Od tega se je na novo vpisalo 1367 članov, 570 mladincev in 248 pionirjev.

Po sklepu plenuma PSJ ni dovoljena zamenjava med našimi in inozemskimi planinci po sedanjem načinu, ker se šteje to za devizni prekršek.

Planin. Vestnik bo v bodoče vsako leto objavil razne statistične podatke. Društva naj zaradi tega takoj prično z zbiranjem teh podatkov (za obisk postojank ter za gradnjo planinskih koč in potov), da jih bodo PZS lahko takoj stavila na razpolago čim bo to potrebno.

PZS je na pristojnem mestu posredovala za dovoljenje za prodajo znamk in tobačnih izdelkov v planinskih postojankah.

PZS je dala v izdelavo planinske zastave, ki bodo v smislu čl. 4 pravil PZS sinje modre barve z znakom Planinske zveze Slovenije v sredini. Doslej se je že več društev priglasilo za nakup zastav.

Po sklepu komisije za alpinizem naj bi v bodoče PD pošiljala alpinistična poročila po sedanjih obrazcih samo tromesečno.

Mnenje zdravnikov šport. ambulanc je, da je večina alpinistov neharmonično telesno razvitih. Zato štejejo za nujno, da alpinisti goje dopolnilne športe kot lahko atletiko, plavanje, orodno telovadbo itd. Glede na to priporoča komisija vsem alpinistom, da se tisti, ki še niso priključeni v telovadna društva Partizan, takoj vključijo v ta društva in si izberejo sobi primerno dopolnilno vadbo. Prvi pogoj za uspešne plezalne vzpone ni le telesna kondicija, temveč tudi vsestranska harmonična telesna razvitost.

Komaj se je začela pomladanska sezona v gorah in komaj se je prikazalo prvo cvetje, ki krasi naše gore, že smo pričali neštetih pritožb o vandalskem obnašanju nekaterih planincev, ki trgajo cele šope zaščiteneh cvetic. Dolžnost društev je, da na to opozore oskrbnike, ki naj prijavijo vsakogar, ki bi trgal zaščiteno cvetje. Prav tako naj tudi člani društev, še prav posebno pa društveni funkcionarji, pazijo na take zlikovce in brez predsodkov prijavljajo oblasti.

Gostin. zbornica za LRS je izdala ličen hotelski vodič Slovenije, ki vsebuje med drugim tudi vse planinske postojanke z navedbo kapacitete, dostopa itd. V propagandne svrhe priporočamo nabavo tega vodiča, ki stane din 40.— in se naroča direktno pri omenjeni zbornici (Ljubljana, Tomšičeva 7 — tekoči račun pri NB 601-T-326), ali preko Okrajnih gostinskih zbornic.

Da omogočimo članom Počitniške zveze Slovenije udeleževanje v naših planinah in da na ta način pritegnemo čim večje število mladine v svoje vrste, je PZS na prošnjo Glavnega odbora Počitniške zveze Slovenije sklenila, da bodo člani Počitniške zveze Slovenije — mladinci, plačevali minimalno (pionirsko) članarino. Ta popust ne velja za člane Počitniške zveze — učno in vzgojno osebje t. j. odrasle. Društva sprejmejo člane Počitniške zveze Slovenije ob predložitvi njihove legitimacije za svoje člane s tem, da jim izdajo redno člansko legitimacijo in poberejo članarino v znesku din 25.—, vpisnino v znesku din 10.— in stroške za legitimacijo.

Po prilogi I. tarife za prevoz potnikov, prtljage in ekspresnih pošilk na jugoslovan. železnicah in 19. čl. te tarife, imajo člani planinskih društev pri kolektivnih potovanjih (od 3 oseb dalje) pravico do 50% popusta od rednih voznih cen. Popust se potrjuje na podlagi posebne objave, ki jih tiska železnica in prodajajo vse železniške postaje po din 5.— V toku pa je akcija za večje ugodnosti. L. R.

† Anton Kravanja-Kopišar. (Glej sliko v PV 1948, str. 307.) Dne 19. junija 1953 je pri delu na gorski poti nenadoma izrgala smrt iz rok dleto in kladivo — mojstru gorskih potov Antonu Kravanju-Kopišarju iz Trente. Delal je zavarovano pot v Koritih v Trenti, ko ga je zadela kap. Bil je še duševno in telesno krepak in bi mu prisodil le dobrih 50 let, dasi je bil star 67 let. Še je sveža gomila Antona Tožbarja-Spika, ki je umrl pred osmimi meseci, pa mu je že sledil enajst let mlajši Kopišar in tako sta legla v grob zadnja dva trentarska veterana stare in klene planinske generacije. Mlajša generacija žal ne bo nikoli dosegla svojih prednikov v skromnosti in žilavosti in bo tudi težko

zgradila toliko in tako drznih gorskih potov, kot sta jih pokojna.

Kopišar je precej planinskih potov na novo zgradil in lepo število popravil, saj je večino svojega življenja posvetil temu delu. Dolga leta je pomagal Antonu Tožbarju-Spiku graditi in popravljati gorska pota. Ko je Tožbar opešal, je prevzel njegovo mesto. Med drugimi je pomagal zgraditi drzno zavarovano Hanzovo pot preko mogočne severne Prisojnikove stene (glej PV 1953, str. 130), gradil je tudi klasično zavarovano pot po značni severni steni na Mojstrovko. Trajen spomenik pa si je postavil z dograditvijo zavarovane jeseniške poti s severa na Prisojnikovo Okno. Sklenil je napraviti pravo mojstrovino, nad katero naj bi uživali še pozni rodovi in ustvaril je res doslej najbolj izpostavljeno zavarovano gorsko pot v naših planinah. Dobila je sloves in številni planinci ponovno radi hodijo po njej. To pot je zgradil leta 1948 in je bilo to njegovo zadnje večje delo v gorah. Letos mu je bila poverjena gradnja nove zavarovane poti na Mangrt, ki bo speljana preko težkih mest in bodo delavci gotovo pogrešali njegovih strokovnih nasvetov in dolgotrajnih izkušenj.

Kopišar je bil navdušen gornik. Kot Trentar je moral že po potrebi zahajati v planine kot pastir, drvar in utiralec gorskih potov, pa tudi kri trentarskih divjih lovecev se je pretakala po njegovih žilah. 3. maja letos sva se srečala v Trenti pa sem mu rekel, naj mi brezskrbno in odkrito pove, če je ujel res samo tistega gamsa, ki je v Prisojniku sam padel s stene, pa se je nasmejaj in rekel, da jih je ujel še nekaj več.

Anton Kravanja je bil tudi drzen plezalec. Plezal je vselej prosto, brez vsakih tehničnih pripomočkov. Še na stara leta se ni ustrašil in je bil kos vsaki nepredni steni. Nazorno nam to pove tudi dogodek, ko je s Koblarjevim Stanetom in Copovim Jožem trasiral jeseniško pot na Prisojnik. Znašli so se pred izpostavljeno steno. Jože in Stane sta se navezala, Kravanja pa se ni hotel. Rekel jima je, da je navajen plezati brez vrvi in klinov. Pognal se je prvi v steno. Prišel je do težkega previsa. »Kravanja, počakaj, bomo zabili klin,« se je glasilo povelje od spodaj. A on se ni zmenil. V strahu in razburjenju sta gledala tovariša nani. Za čas jima je zgnil izpred oči, kmalu pa so se pokazali njegovi veliki, črni brki iznad previsa.

Kopišar je ljubil svoje rodne gore in jim ostal vse življenje zvest. Dasi so mu nudile le revno in skromno življenje, je bil vedno dobre volje in nasmejan. Med planinci je bil znana in upoštevana osebnost. Kdor je količkar zahajal v gore, je lahko srečal moža, in videl, kako je krotil prepadne stene in pripravljaj planincem varno hojo po gorah. Nepozaben bo ostal po svojih velikih delih v gorah. V zgodovini slovenskega planinstva pa je njegovo ime neizbrisno zapisano.

Anton Blažej

V Slovenski Bistrici so počastili spomin lanskoletnih ponesrečencev v Špiku in jim odkrili spomenik. Dne 13. VI. 1953 so priredili v Slov. Bistrici spominski večer petorici alpinistov, ki so se lani v prvomajskih dneh ponesrečili v severni steni Spika.



Spominski večer je bil skrbno pripravljen. Meščani so se povabili odzvali v obilnem številu. Med gosti sta bila predstavnik Zveze R. Lavrič in T. Bučer, Marjan Keršič-Belač, ki je izdelal relief in ploščo za spomenik, tov. Kopač, študentje in drugi.

Ze simbolna slika je ustvarila vzdušje. Oder je bil obdan s sivim in rdečim žametom, v ozadju petero slik, nekaj zelenja in lorvorjeva vejica, Klavir. Glas.

Poznali ste nas ...
 Petero nas je bilo,
 po kateri smo hrepeneli
 petero mladih src,
 desetero dobrih rok ...
 Franček,
 Vanči,
 Jože,
 Milan,
 Hinko.

Počasi kakor solze padajo besede:

Vzeli smo lepoto,
 po kateri smo hrepeneli
 in odšteli zanjo svojo neveselo
 mladost ...

Toda vse, kar je veliko,
 je visoko,
 vse, kar je drago,
 si je treba priboriti.

Bistriški orkester je toplo in doživeto izvajal Schubertov Adaggio. Ko so utihnili zvoki, je spregovoril prijatelj ponesrečenec, študent Janko Čar.

Mija Vidic, mariborska operna pevka, je z občutkom zapela dve pesmi; v po-

sebno lep ton je zajela znano Kajuhovo »Bosa pojdiva«. Njo in študentko Jelko Ambrož, ki je s čustvom zajela narodno »Pojdem v Rute«, je spremljal mariborski pianist prof. Breznik.

Med zbranimi so vzbudile zanimanje pesmi, ki jih je napisal pokojni Uršič Ivan. Iz njih diha grenka slutnja smrti.

Zelo lep je bil tudi odlomek iz nedokončanega scenarija, v katerem opisuje slavnega Sarha in boje Pohorskega bataljona.

Odlomki iz dnevnikov so bili prekrasen prerez njihovega življenja v gorah, njihovih tur, vzponov in taborjenj.

Globoko je ganila zbrane pesem »Pomlad planine«, ki jo je napisal slavist Kolenc Janez in jo poslal Uršičevi mami. Recitiral jo je profesor Slavko Kovačič.

Ob skioptičnih slikah, ki jih je komentiral alpinist Frangeš Joško, prijatelj ponesrečenec, so se ljudje seznanili z vzponi in kraji, kamor so zahajali bistriški alpinisti.

S tem je bila spominska slovesnost končana. Bistriški planinci, prosvetno kulturno društvo »Svoboda«, pevci in vsi ostali so s tem večerom najlepše počastili spomin ponesrečenec, obenem pa so dokazali, kako so ljubili svoje mlade alpiniste, da so skušali razumeti njihovo življenje, njihovo prizadevanje — in končno tudi njihov tragični konec.

Naslednji dan, v nedeljo 14. VI. je bilo na pokopališču odkritje spomenika. Spomenik je monolitni granitni stožec, ki se mogočno dviga nad ostale spomenike in spominja po obliki na Špič. Vanj je vklesana plošča in relief glave izmučenega mladeniča. Relief je zelo lepo delo, izdelal ga je akad. kipar Marjan Keršič-Belač, načrt za spomenik VI. Kopač.

Spomenik je odkril član nadz. odbora PD Slov. Bistrica Nahtigal Milan. Govorili so: prof. Slavko Kovačič, Tone Bučer, predstavnik Zveze, Lojze Petelinšek, zastopnik AO in PD Maribor. Zadnja dva sta položila na grob tudi lepe vence. Poslednji je stopil k spomeniku Čopov Joža in položil na grob šopek cvetic; ko pa je spregovoril, so ga premagale solze ...

Vmes je zapel tri pesmi moški zbor »Svobode«: »Oj Triglav moj dome«, »Kje so moje rožice«, tretja pa je privrela prav iz srca. Še enkrat je stopila pred oči laskoletna tragedija. Tiho je valovala preko pokopališča tja v daljavo:

Triglav, kdo bo tebe ljubil,
 ko bom jaz v grobu spal ...

J.

Nova planinska postojanka »Pristava« na Javornškem Rovtu. Oficialna otvoritev te planinske postojanke je bila v nedeljo 17. maja 1933. Otvoritve se je udeležilo do 2000 planincev, ki so prispeli deloma že v soboto zvečer in pri tabornem ognju poslušali zanimive planinske doživljaje našega planinskega veterana tov. Čopa Jože. Z vlaki došle planince sta v nedeljo zjutraj na kolodvoru pozdravili godba na pihala in tamburaški zbor Javorniške »Svobode«. V otvoritvenem govoru je predsednik PD Javornik tov. Krajcar Franc podal zgodovino slovenskega planinstva in v zvezi s tem razvoj domačega društva, nato pa jim je čestital k delovnim uspehom zastopnik PZS tov. Lavrič Rado. Sle-

dile so še čestitke in pozdravi župana mesta Jesenice tov. Maksa Dolinarja ter zastopnikov PD Jesenice, Radovljica, TRŽIČ, Ljubljana-matica in Zelezničarja iz Ljubljane, nato so planinci položili lep venec na spomenik padlim partizanom. Na improviziranem plesnem odru je nato nastopilo več plesnih skupin gorenjske folklore, ki so žele navdušeno priznanje. Po oficijelnem delu proslave se je razvilo pravečato planinsko rajanje. Za veselo razpoloženje je skrbelo več godb, ki so neutrudno igralle ves dan.

Postojanko Pristavo je PD Javornik prevzelo v brezplačni najem od Zelezarne Jesenice že konec decembra 1952. Stavba je stara 320 let in jo je društvo z izdatno pomočjo navadene tovarne temeljito popravilo in preuredilo. Razpolaga s 30 ležišči in bo koristno služila predvsem jeseniškim in javorniškim delovnim kolektivom za letni oddih, zlasti še, ker ima koča tudi lasno ekonomijo in torej tudi dovolj mlika. Dostop je lahak in drži do nje markirana pot.

Otvoritev planinskega doma na Lubniku (1027 m). Marljivi in agilni Loški planinci so v nedeljo 24. maja 1953 odprli nov dom na Lubniku, ki je že 111. planinska postojanka v Sloveniji. Izredno lepo majsko vreme je na to slavlje privabilo nad 500 planincev, med častnimi gosti pa so bili sekretar za prosveto in kulturo LRS tov. Ziherl Boris ter zastopniki ljudskih oblasti, JLA in Partije. Društvo so čestitali tudi predstavniki številnih PD, v imenu PZS pa sta se otvoritve udeležila tov. Skrajnar Tone in Lavrič Rado. Čestitkam se je pridružila tudi tov. Pečarjeva, bivša oskrbnica požganega doma na Lubniku, katere sin je postal prva žrtev nacističnega nasilja. Društvo je od zastopnikov oblasti in planinskih društev prejelo tudi več lepih in praktičnih daril. Pevski zbor KUD DUH je zapel nekaj planinskih pesmi, za zabavo in razvedrilo pa je skrbelo godba iz Skofje Loke.

V novi dom so škofjeloški planinci vložili veliko truda in znoja, po svojih močeh pa je prispevala tudi šolska mladina, JLA, sindikati in še mnogi drugi. Opravili so skupno najmanj 50 000 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti nad din 1 500 000.—. Na lanskoletnem občnem zboru so si zastavili nalogo, da bodo dom slovesno odprli na predvečer rojstnega dne maršala Tita, kar so tudi vestno izpolnili. Iz slavlja so poslali maršalu Titu brzojavno čestitko k njegovemu 61. rojstnemu dnevu.

Kekčev pionirski planinski dom na Katarini. Dne 26. IV. je PD Nova Gorica otvorila Kekčev pionirski planinski dom na Katarini pri Novi Gorici. Dom je otvoril predsednik PD Nova Gorica, ključ doma pa je prevzel zastopnik Okrajnega pionirskega sveta ter se pri tej priliki planinskemu društvu zahvalil za pomoč pri delu s pionirji. Otvoritev se je udeležilo okrog 300 pionirjev, navzoči pa so bili tudi predstavniki OLO in ZKJ. Otvoritev je bila povezana s pevskimi točkami, recitacijami in baletom. PZS je zastopal tov. Prosenec Živojin.

Novi dom predstavlja montažno hišico s tremi prostori, t. j. kuhinjo, jedilnico in posebno pionirsko sobo, v kateri je nameščena majhna lična oprema. K tej sijajni zamisli moremo društvu samo čestitati.



Koča pri Izviru Soče
Foto Jaka Čop

Otvoritev koče pri izviru Soče. Dne 7. VI. t. l. ob 12. uri je PD Jesenice otvorilo novo kočo pri izviru Soče. Kočo so preuredili iz bivšega vojaškega objekta in bo koristno služila planincem, ki bodo preko Vršiča zahajali v Trento, posebno pa izletnikom, ki si bodo hoteli ogledati izvir Soče. Nedvomno je, da bo ta zamisel PD Jesenice mnogo pripomogla k razvoju turizma v Trentu. Koča ima na podstrešju tudi 16 ležišč.

Planinski dom na Vrsnem. Mlado, komaj ustanovljeno planinsko društvo v Kobarižu je dne 3. maja 1953 ob rojstnem kraju Simona Gregorčiča v Vrsnem odprlo planinski dom. V zelo kratkem času so preuredili in obnovili zapuščenno hišo, last ljudske imovine, ki jim jo je dala na razpolago občina Kobariž, v prijazen planinski dom. Dom ima v pritličju prostorno kuhinjo in lepo jedilnico, v prvem nadstropju pa bodo tri sobe za prenočevanje. Do končne ureditve razpolaga dom le s 6 ležišči. Čim bodo prejel potrebna denarna sredstva, bodo preuredili tudi prostorno podstrešje za skupna ležišča.

Dom ima lepo lego in bo predvidoma oskrbovan skozi celo leto. Otvoritev se je udeležil kot zastopnik PZS tov. Kacjan Rudi. PD Kobariž zasluži za to vse priznanje.

Otvoritev nove planinske koče na Križki gori. V nedeljo 28. VI. 1953 so mladi in agilni Križki planinci slovesno odprli novo kočo na Križki gori (1582 m), ki so jo pričeli graditi že l. 1950. Koča stoji na vrhu Križke gore ob robu zelenega bukovnega gozdiča, od koder se planincem nudi lep razgled na nižje ležečo pokrajino.

Otvoritveni govor je imel društveni predsednik tov. Petrinac Ivan, obširnejše poročilo o društvenem delu in gradnji postojanke pa je podal tov. Golmajer Vinko. Pohvalil je vse tiste, ki so društvu med gradnjo izkazali kakršno koli pomoč, grajal pa one, ki se niso izkazali. Posebno se je zahvalil za veliko pomoč garniziji JLA Križe, ki je s tovarnimi mulami znosila skoraj vse gradbeni material na Križko goro. Sledila sta govora zastopnika JLA in podpredsednika PZS tov. Skrajnarja Toneta, nato so društvu čestitali zastopniki PD Kranj, Skofja Loka, Ljub-

Ljana-matica in Tržič. Delegati so društvu ob tej priložnosti poklonili tudi darila. V zahvalo za pomoč pri gradnji je tov. Golmajer vsem vidnejšim podpornikom v imenu društva poklonil lepo izdelane diplome.

Koča na Kriški gori ima 30 ležišč in bo čez poletje stalno oskrbovana. Do koče drži dobro markirana pot. Z železniškega kolodvora Križe do koče na Kriški gori je 2½ ure hoda.

PD Križe k temu delovnemu uspehu iskreno čestitamo, posebej pa še tov. Golmajerju Vinku.

PD Kamnik se trudi, da bi čimprej končalo adaptacijo koče na Jermanovih Vratih, Zeli, da bi bila vsa dela končana še v tem letu, ko slavi društvo 60-letnico svojega obstoja. Za svoje delo je društvo našlo priznanje tudi na najvišjem mestu. Predsednik republike tov. Tito je namreč v znak priznanja nakazal društvu za gradnjo navedene postojanke din 100 000.—. Čestitamo!

Dne 25. VI. t. l. je znani in priljubljeni planinski pisatelj tov. prof. Mlakar Janko v Ljubljani izpolnil 70. in stopil v 80 leto starosti. V imenu PZS je jublantu čestital tov. dr. Anton Urbane.

Odkritje spominke plošče maršalu Titu na Tončkovem domu na Lisci. Dne 10. V. 1953 je PD Krško na novo zgrajenem Tončkovem domu na Lisci odkrilo spominško ploščo, ki naj opozarja na sestanek tov. Tita z njegovimi sodelavci leta 1940 v tej postojanki. Pri odkritju je bilo navzočih nad 500 planincev, prevladovala je mladina. Kot govornika sta nastopila društveni propagandist tov. Košorok Jože in sekretar Okrajnega komiteja ZKJ okraja Krško, navzoči pa so bili poleg drugih še sekretar Okrajnega komiteja ZKJ okraja Trbovlje in zastopniki Okrajnih ljudskih odborov in Okrajnih odborov SZDLJ Krško in Trbovlje. PZS je zastopal tov. Prosenec Živojin. Odkritje plošče je spremljal kulturni program s sodelovanjem pevskega zbora »Svobode« iz Senovega in godbe na pihala iz Trbovelj.

Telefonski priključek na poštarski koči pod Solno glavo. Kljub neugodnim vremenskim razmeram je 8-članska skupina dolenske skupine nizkih gradenj pri Direkciji PTT zgradila v prvi polovici junija t. l. telefonsko traso, TT sekcija iz Kranja pa je 14. VI. ob 18. uri izvršila telefonski priključek na poštarsko kočo pod Solno glavo na Vršču. Telefon bo na razpolago vsem gornikom, planincem in alpinistom, predvsem pa naši GRS pri izvrševanju njenih dolžnosti. Telefonska številka poštarske koče je 73. Erjavčeve koče pa 43. Planinski aktiv Poštar pri PD Jesenice je pri tej priliki poslal PZS v imenu vseh poštarejv-planincev prisrčno planinske pozdrave. Planinskemu aktivu Poštar pa za njegov trud vse priznanje.

45-letnica PD Tržič. Dne 17. junija t. l. je preteklo 45 let, odkar je bilo ustanovljeno v Tržiču planinsko društvo. Čeprav ni to izrazita jubilejna obletnica, so vendar tržički planinci sklenili, da jo proslave v zvezi s 60-letnico slovenskega planinstva. Kakor drugod, ima tudi planinsko društvo Tržič velike zasluge v narodno-obrambnem in turističnem oziru in je danes eno najdelavnejših in najmočnejših društev v Tržiču. Svoje delovanje pa je razvilo tudi po okolici. Dalo je spodbudo, da sta se

ustanovili dve novi društvi, eno v Križah, druga pa pri Sv. Ani pod Ljubeljem. Zadnje dni pa so ustanovili planinsko skupino v Lesah in Lomu. Tako sledi idealom najdelavnejših planincev.

Proslava 45-letnice se je vršila v obliki »Planinskega tedna« od 14. do 21. junija t. l. in je program obsegal izlete v gore, predavanje o planinskem svetu (povezano z diapozitivi, orkestralno uverturo in planinskimi pesmimi), množični članski sestanek združen z družabnim večerom, slavnostno sejo upravnega odbora, sestanek članov AO-ja in GRS, komemoracijo na grobovih žrtev gora in ureditev posebnega groba, propagandna sestanka v Lesah in Lomu ter »Planinski dan« pod Storžičem. Proslava so počastili zastopniki PZS, s predsednikom tov. Koširjem Fedorjem, zastopniki ljudske oblasti, organizacij in podjetij. Proslava je bila povezana s proslavo Kokskega odreda v Gorizah in s poklonitvijo spominu prvih partizanov pod Storžičem. Med člane in prijatelje pa je društvo razdelilo lične spominške obeske. Na jubilejnih slovesnostih v Vratih je sodelovalo z močno skupino in pevskim zborom.

Sindikalni popust v planinskih postojankah. Da bi čimbolj omogočila članom sindikatov obisk planinskih postojank, je PZS poskrbela, da volja ta popust tudi za večje število planinskih postojank. Priporočila pa, da se zainteresirani poslužijo te ugodnosti v višje ležečih postojankah le po sezoni (po 1. IX. 1953), ker so te postojanke v glavni sezoni prenapolnjene s prehodnimi gosti. Sindikalni popust imajo po odločbi Državnega sekretariata v Julijskih Alpah; Dom na Komni, Koča pri Sedmerih jezerih, Koča pod Bogatinom, Aljažev dom v Vratih, Dom Planika pod Triglavom, Koča Tamar v Planici, Erjavčeva koča in Tičarjev dom na Vršču, Mišev dom, Blejska koča na Lipanci, Koča v Lepeni in Koča na Gozdu, Savinjske Alpe; Dom na Krvavcu, Dom pod Storžičem, Dom na Kofcah, Češka koča na Ravneh, Frischaufov dom na Okrešlju, Planinski dom v Logarski dolini, Mozirska koča na Golteh, Kocbekov dom na Korošci, Koča na Loki pod Raduhu, Andrejev dom na Slemenju, Koča na Kozjaku, Dom v Kamniški Bistrici, Cojzova koča na Koksškem sedlu, Dom na Veliki planini, Dom na Smohorju, Dom pod Tolstim vrhom (Celjska koča), Koča na Jermanovih vratih in Koča na Mali planini, Karavanke; Pristava na Javornškem rovtu, Koča na Smrekovcu, Koča na Uršlji gori, Skofjeloško hribovje; Dom na Lubniku, Pohorje; Mariborska koča, Ribniška koča, Koča na Pesniku, Koča pod Šumikom, Koča na Pesku, Koča pri Treh kraljih, Dom na Boču, Koča pod Kremzarjevim vrhom, Zasavje; Tončkov dom na Lisci, Dom na Mrzlici, Koča na Kumu, Koča na Sv. Gori, Koča na Čemšenški planini, Koča na Kalu, Notranjska; Vojkova koča na Nanosu, Dolenska; Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih.

Sestanek markacijske baze Nova Gorica se je vršil 17. V. 1953 v Mostu na Soči. Udeležili so se ga načelniki markacijskih odsekov PD Nova Gorica, Sezana, Ajdovščina, Most na Soči, Tolmin, Kobarid in Bovec, vabilu pa se niso odzvali zastopniki PD Cerkno, Idrija in Koper. Razpravljali so o razmejitvi področij poso-



Severozapadna stena Mangrta (2678 m) posneta izza vzhodne škrbine Malega Mangrta (2259 m) z vrisano smerjo nove planinske poti

Foto Vidmar Janez

skih planinskih društev, o delih, ki jih imajo v programu poedini markacijski odseki in o trasi transverzalne poti, ki bo tekla tudi po njihovem terenu. Vsa navedena društva kažejo živo zanimanje za popravilo in markiranje poti, v programu pa imajo tudi nekaj novih poti. Razgovarjali so se tudi o popravilu avtomobilske ceste na Mangrt, pri katerem bodo svoj delež prispevala s prostovoljnimi delom. V načrtu je nadalje nova pot na južni strani Mangrta, za kar bodo prispevali OLO Tolmin in PZS, ostalo pa naj bi zbrala posoška planinska društva. PD Bovec naj bi obnovilo že obstoječo pot iz Loga in iz Koritnice. V program dela so si tudi zastavili dokončno izdelavo zavarovane plezalne poti iz Drežnice na Kcn. Traso naj bi določili PD Tolmin, Gorica in Kobarid, in sicer naj bi šla prva polovica poti po stari vojaški poti. Tretja četrtina poti bi bila lahko izvedljiva, zadnja četrtina pa bi bila precej zračna, vendar primerna. Misli bi bilo tudi na dokončno izdelavo poti v severozapadni steni Kanjavca, ki je že začeta in bi povezala Dolič z dolino Triglavskih jezer. Za to pot bi bilo potrebnih din 100 000.—Pot naj bi se ime-

novala po pokojni alpinistki Miri Marko Debelakovi.

Za načelnika baze je bil izvoljen dosedanji načelnik tov. Hvala Alfred iz Nove Gorice, za namestnika pa tov. Ostan Boris iz Bovca.

Nova pot na Mangrt. — Ker sedanja planinska pot na Mangrt poteka dobrih dvajset minut po Haljanskem ozemlju, bodo člani alpinističnih odsekov posoških planinskih društev zgradili novo planinsko pot po povsem jugoslovanskem ozemlju. Traso, ki je s črtkami označena na sliki je določil tov. Ceklin Franc (PD Tolmin). Nova pot bo speljana po strmih žlebu, ki se vleče od vznožja severozapadne preko zapadne stene Mangrta, ki je ponekod udoben, drugod utesnjen ali celo pretrgan. Težaven za izdelavo poti je samo v spodnjem delu, kakih deset metrov, medtem ko je zgoraj pripravnejši.

Nova pot bo stala okrog din 250 000.—. OLO Tolmin je že prispeval din 50 000.—, akcijo pa bo podprla tudi PZS. Predvidevajo, da bo pot gotova do planinskega slavlja v Vratih.

Hkrati pa posoški planinci popravljajo tudi avtomobilsko cesto na Mangrt, ki je

naša najvišja alpska avtocesta (2072 m). Tudi ta dela se že bližajo svojemu koncu. Potrebna denarna sredstva je stavil na razpolago OLO Tolmin, ki ima sploh veliko razumevanje za razvoj planinstva in turizma v svojem okraju, posoška planinska društva pa bodo z udarniškim delom pomagala pri obnovi te ceste. Cesta bo sposobna za avtomobile do 5 ton.

II. tečaj odseka za vzgojo lavinskih psov pri PZS se je vršil od 17.—19. IV. 1953 pod Storžičem. Tečaj je vodil tov. Čop Jože s sodelovanjem tov. Perka Marjana in Skerlepa Dušana ter zastopnika Kluba ljubiteljev športnih psov tov. Klemenčiča Janeza, strokovnjaka za športno dresuro psov — inštruktorja za vzgojo službenih psov Ljudske milice Slovenije. Vsi trije so pripeljali s seboj tudi svoje dresirane pse, s katerimi so demonstrirali način dresure in iskanje ponesrečenecov po lavinskih psih izpod plazov. Tečaja so se kot tečajniki udeležili: Krajner Frane, reševalna postaja Jesenice s psom Leso, starim 1 leto, Ažman Zvone, reševalna postaja Jesenice s psom Rolfo, starim 1 leto, Horvat Ignac, reševalna postaja Jesenice s psom Perunom, starim 1 leto, Uršič Stane s psom Tassom, starim dve leti, Voduček Ivan s psom Dixom, starim dve leti, oba iz šole za vzgojo službenih psov LM v Ljubljani, Pančur Andrej, reševalna postaja Tržič, s psico Trlo, staro dve leti in Križman Milan, reševalna postaja Tržič, kot opazovalec. Tečaj je otvoril tov. Perko Marjan in nakazal namen tečaja, nato pa je tov. Čop Joža na kratko orisal zgodovino GRS in njene naloge v prihodnosti. Tov. Klemenčič Janez je izrekel željo po nadaljnjem sodelovanju, nato se je razvila živahna diskusija o vzgoji psa, dresuri za lavinsko službo itd.

S sončnim vzhodom so nato tečajniki krenili s psi pod vodstvom inštruktorjev na pomočje Storžiča. Vodniki so sprva pričeli z osnovnim urjenjem psa v iskanju predmetov v snegu, najprej nizko, nato pa vedno globlje v sneg. Hitro pa so ugotovili, da so tečajniki to urili že doma, zaradi česar je bilo to delo, za katerega bi se sicer porabilo največ časa, prihranjeno v prid ostalemu programu. Nato se je tečaj pomaknil višje na plazovino, ki je bila letos idealna in originalna, tako da je pes lahko brez posebnega truda vodnika iskal na pravem terenu. Tečajniki so s psi iskali predmete, ki jih je skrivaj zakopal vodnik, sprva z enim psom, nato z več psi. Po kosilu je tov. Klemenčič preizkusil osnovno dresuro oz. vzgojo vseh psov ter s svojimi strokovnimi nasveti popravil napake vodnikov v odnosu do psa in napake psov. Ugotovil je, da na splošno vsi psi obvladajo nekaj dresure, potrebna pa jim je še trda vzgoja. Nato so tečajniki ponovno krenili na plazovino, kjer so vodniki pričeli s kopanjem jam za »ponesrečence«. Izkopani sta bili dve jami, za vsako grupo ena, nato so psi pričeli z iskanjem. Uspeh psov je bil zadovoljiv. Inštruktorji so skušali čim bolj nazorno prikazati pravilno reševanje in vodenje, odnosno spremljanje psa. Zvečer po večerji sta tov. Čop in Perko predavala o organizaciji GRS, obveščanju o nesrečeh ter o organizaciji reševalnih akcij. Prikazala sta tudi ves tehnični material in opremo, ki jo potrebuje reševalec pri reševanju pozimi ter vsa transportna sredstva, s katerimi razpolagamo, oz. jih v pri-

meru potrebe lahko sami improviziramo. Tov. Klemenčič je nato še do trde noči vadil s psi osnovno dresuro od ubogljivosti in nošenja predmetov do obrambe.

Naslednji dan so krenili na plazovino pod bivakovo grapo. Sprva so psi posamič iskali več zakopanih predmetov v različnih globlinah ter sta njihovo delo ocenjevala tov. Perko in Klemenčič. Nato pa so vsi psi pričeli z iskanjem »ponesrečencev«. Tov. Perko je hkrati na terenu prikazal reševanje ponesrečenecov s sondami in organizacijo transporta z reševalnim čolnom in vrečo. Tečajniki so se tako seznanili z načinom reševanja, z varnostnimi ukrepi in nevarnostmi plazov, kje se nevarnosti porajajo in kako se jim izognemo. Tov. Klemenčič pa je predaval tudi o pasjih boleznih, negi psa in kako psa najbolje ohranimo. Po izkopu zadnjega »ponesrečenca« iz plazovine so tečajniki z reševalnim čolnom transportirali »ponesrečence« po snežičkih navzdol do senožeti v Javorju, nato so »ponesrečence« v reševalni vreči odnesli do koč.

Ne samo Ljubljana, Jesenice in Tržič, sleherna vas pod gorami naj bi imela izurjenega lavinskega psa. Ker je življenjska doba psov kratka, 6—8 let, bi morali stalno skrbeti za vzgojo novih psov in vodnikov-reševalcev.

Komisija, ki sta jo tvorila tov. Klemenčič in Perko je nato za tečajnike in pse podala oceno, ki je vsebovala značaj, zanimanje, vzgojo in vztrajnost psa.

Kot vodniki so bili ocenjeni vsi razen tov. Kraimerja nezadostno in to zaradi tega, ker še ne obvladajo nevarnosti v gorah in transporta ponesrečenecov. Na sporedu ni bilo zajeto smučanje in prva pomoč. Gorska reševalna služba naj bi v bodoče na svoje redne reševalne tečaje povabila tudi vodnike lavinskih psov odnosno naj bi bili tovrstni tečaji za vzgojo lavinskih psov daljši, najmanj 10 dni. V teh tečajih čas ne bi priganjal in škodoval delu. Pa tudi uspeh bi bil popolnejši.

Gorska reševalna služba naj še to leto organizira tečaj, in to po možnosti v mesecu decembru, na katerem bi se opravljal izpiti. Ravno tako se mora to leto izvesti zbor vseh vodnikov in lavinskih psov, pri čemer se bo pregledala osnovna dresura, dali napotki za zimsko delo in delo lavinskega odseka GRS.

Od 1.—3. maja 1953 se je vršil v planinski postojanki PD Poštar iz Beograda nad krajem Rudnik, Šumadija, pod najvišjim vrhom šumadijskih planin Slurcem (1132 m) prvi sestanek planincev poštarjev Jugoslavije. Sestanka so se udeležili tov. Kobilica in Debeve za planinsko skupino Ljubljana, tov. Pustavrh za planinsko skupino Kranj, tov. Pridigar za planinsko skupino Slov. Bistrica ter tov. Jenko za planinsko skupino Jesenice, dalje 2 delegata PD Slieme, Zagreb, 5 delegatov iz BiH-a ter 20 planincev iz Beograda. Delegati so podali poročila o svojem dosedanjem delu, nato pa se je razvila živahna diskusija. Sklenili so, da bodo čimbolj popularizirali planinstvo, predvsem v krajih, kjer se to še razvija ter da bodo med seboj čim tesneje sodelovali. V to svrhu si bodo posamezni aktivni tudi zamenjavali planinsko literaturo. Poedini delegati so prevzeli tudi že konkretne obveze. — Govorili so na-

dalje o sodelovanju z GRS ter je bil sprejet sklep, da se bodo funkcionarji PD Poštar v Beogradu lotili potrebnih korakov pri Generalni direkciji PTT za znižanje tarife telefonskih pogovorov in drugih poštinskih pristojbin za GRS. Ustanovili bodo tudi »potniško blagajno za zbiranje finančnih sredstev, ki naj bi članom poedinih skupin omogočala prirediti izlete. Končno je sprejel sestanek enoten sklep, da bo postalo sestajanje planincev poštarijev Jugoslavije za prvomajski praznik tradicionalno in da se bodo ti sestanki vršili vsako leto izmenoma v drugi republiki. V letu 1954 se bo vršil ta sestanek v poštarskem domu pod Solno glavo. S sestanka so bili poslani pozdravi vsem višjim poštarnim funkcionarjem, prav tako pa tudi vsem poštarijem-planincem FLRJ.

PD Pobjeda v Beogradu je dne 31. V. t. l. ob 11. uri dopoldne slovesno otvorilo novi veliki planinski dom na Rajcu (Srbija). Od Železniškega kolodvora Kadine Luke do doma je le dve uri hoda.

PD Ljuboten v Tetovem je razposlalo na vsa društva propagandne letake za obisk njihovih planinskih postojank. Priporoča obisk planinskega doma Popova Sapka (1785 m), ki razpolaga s 160 ležišč, dnevni pension din 380.— in din 420.—, z izleti na Dom Jelak (1. uro), na vrh Ceripašina (2 uri), Titov vrh (2.02 m) — 3 ure in Šarsko jezero (4 ure), dalje planinskega doma Jelak (1830 m), ki razpolaga s 40 ležišč in ima lepe izlete na Crni vrh (4 ure), na Prizren (6 ur), dnevni pension 350 din in doma Ljuboten (1495 m), ki razpolaga s 60 ležišč. Dnevni pension din 380.—, izleti: vrh Ljubotena (2495 m — 1 uro in pol), Livadičko jezero (2116 m — 2 uri) in na Piri-Beg (3 ure). V vseh teh domovih je možno imeti tudi sindikalni popust.

Enak propagandni letak za obisk svojih planinskih postojank je izdal tudi PD Treskavica v Sarajevu. Društvo ima na Treskavici dva planinska doma, od katerih Centralni dom na Kozioj Luci (1510 metrov) razpolaga z najmodernejšim komfortom in je oskrbovan vse leto. Tristop iz Trnova (37 km iz Sarajeva) je lahek in nenaporen. Lepak vsebuje tudi zemljevid bosanskih planin in vrsto letnih in zimskih motivov, ki ponazorjujejo lepoto teh planin. Treskavica je jako bogata s planinsko floro in favno, ima krasni planinski jezeri (Črno jezero 1670 m), stolecne gozdove, izredne smuške terene in privlačne stene. Morda ne bi bilo napačno, če bi s to vrsto propagande prišla tudi naša planinska društva.

Dne 23. in 24. maja 1953 se je vršil v Aljaževem domu v vratih sestanek načelnikov alpinističnih odsekov. Poleg članov komisije za alpinizem, ki jo vodi podpredsednik PZS tov. Bučer Tone, so se sestanka udeležili načelniki alpinističnih odsekov Ljubljana-matica, Celje, Kranj, Radovljica, Maribor, Jesenice, Hrastnik, Univerza, Domžale, Slovenska Bistrica, Postojna, Nova Gorica, Zeleničar, Gorje, Menges, Kamnik, Tržič in Mojstrana. Vabilu se niso odzvali načelniki AO-jev Jezersko, Kranjska gora, Litostroj, Medvode, Prevalje, Škofja Loka, Tolmin in Trbovlje.

Razpravljali so o delu komisije za alpinizem in o delu PSJ na tem sektorju,

o treningu v Franciji, o letnem alpinističnem taboru na Okrešlju, o sodelovanju alpinistov pri proslavi 60-letnice slovenskega planinstva in o delu poedinih alpinističnih odsekov. Ugotovili so, da imajo alpinisti ostalih republik vsekakor večje možnosti za svoj razvoj, ker dobivajo njihova društva zadostne subvencije, kar se vidno odraža tudi v vzgoji kadrov. Zal pa tega ni mogoče trditi o naši republiki. PSJ kaže vedno več zanimanja za alpinizem. Kaže, da so alpinisti s svojim vztrajnim delom dokazali svojo sposobnost in da sedaj PSJ gleda na inozemske odprave s popolnoma drugimi očmi kot doslej. Zato je tudi na zadnji skupščini pristala na to, da se v našem alpinizmu ne more delati samo za kvantiteto, temveč da je treba preiti tudi h kvaliteti. Sklenil je, naj bi se takoj pričelo s pripravami za ekspedicijo na Himalajo. PSJ je bil zadovoljen, da z različni akcijami, ki jih bo še pričel, pripravi potrebna denarna sredstva, udeleženci te odprave, ki naj bi jih bilo 12 do 15, pa se bodo izbrali na skupnem predhodnem kondicijskem treningu, ki ga bo izvedla PZS od 25. junija do 5. julija tega leta v Sloveniji. Načelno je bilo sklenjeno, da gre v Francijo le tisti, ki more izvršiti najtežje vzpone v Sloveniji. Treninga v Sloveniji se bodo udeležili tudi alpinisti ostalih republik. Vsak posameznik pa mora predložiti svoj planinski življenjepis, tako da bo že vodstvo treninga v Sloveniji lahko ugotovilo, kdo sploh pride v poštev za kombinacijo odprave v Francijo. Izbiro kandidatov bo izvršila komisija na terenu, ki jo bodo formirali predsednik PSJ tov. Kušič, član sekretariata PSJ tov. Dolinšek, član PSH tov. Zulič in podpredsednik PZS tov. Bučer Tone. Trening bo pričel dne 25. VI. t. l. v Tamarju, kjer bodo vsi kandidati tudi zdravniško pregledani. Naslednji dan bodo izvršili pohod preko Vršiča, Minašice, Razorja in Kržiških podov v Vrata. Predvideni so vzponi v vseh smereh Triglavske severne stene, Čmrlja in Rokava ter več smeri v Martuljkovi skupini. Vzporedno s tem treningom bo vsak udeleženec dobil perspektivni plan vseh vzponov v Franciji, opise smeri in fotografije, da bi tako vsak podrobno spoznal teren, kjer bo plezal. Zbor bo nato v Krnici, kjer bo še trening na snegu in nato zaključek v Vratih. Na trening lahko pošle vsaka republika neomejeno število alpinistov, vendar na svoje stroške. Za vse predvidene udeležence je treba do 1. VI. t. l. vložiti listine za potne liste in vizume. Trening v Franciji bo izveden v dveh skupinah po 6 plezalcev. Glede na uradno mnenje patofiziološkega inštituta, ki navaja, da je bilo na podlagi izkušenj doslej izvršenih odprav v najvišje gore, ugotovljeno, da je za take odprave izbrati starejše, preudarnejše in razsodnejše ljudi, je komisija za alpinizem, upoštevaje tudi tehnično sposobnost poedinih alpinistov, sestavila predlog kandidatne liste za ta trening in ga izročila v diskusijo zboru načelnikov AO-jev. Po živahni debati so bili izbrani naslednji kandidati: Silar Janko, Debeljak Ciril, Kočvar Rado, ing. Dolar Drago, ing. Modec Vinko, Keršič Marjan, Medja Maks, Prevorsek Dušan, Krušič Janez, Perko Marjan, Zupan France in Verovšek Miha, v rezervu pa Levstek Igor, Kšar Mitja, Čebulj Adolf, Vavken Vido, Primožič Frane, Herlec Roman,

Robič Dušan, Kersnik Stane, Jenko Alojz, Zupančič Uroš, Mirmik Alojz, Orehek Silve in Jerovšek Ivko. Listo kandidatov pa mora potrditi še upravni odbor PZS.

Sestanek načelnikov AO-jev pa je tudi sklenil, da se organizirajo odprave v inozemstvo tudi za ostale alpiniste ter se jim tako nudi možnost razvoja in izpopolnitve.

Težave v preskrbi rekvizitov bodo alpinisti skušali premostiti s tem, da bo plezalne vrvi skušal nabaviti v inozemstvu PSJ, možnost izdelave vponk bo proučil PS Srbije, izdelavo klinov pa je obljubila PZS. Za AO-je, kjer alpinizem še ni razvit, se bodo preizkusile vrvi, ki jih izdeluje iz uvožene dolge konoplje tovarna Induplata v Jaršah.

Po odhodu instruktora za alpinizem tov. Perko Marjana iz službe PZS, komisija za alpinizem nima nikogar, ki bi z AO-ji vzdrževal ožje stike in organiziral tečaje. Ta kontakt z AO-ji bodo morali odslej vzdrževati člani komisije. V alpinističnih odsekih pride večkrat do raznih problemov, ki bi jih alpinisti skupno s člani komisije vsekakor lažje in boljše rešili.

PZS je za leto 1953 vstavila v svoj proračun za potrebe komisije za alpinizem din 350 000.—, kredit za pomoč AO-jem pa znaša din 140 000.—. Za trening oz. odpravo v inozemstvo ima komisija na razpolago din 50 000.—, določen znesek pa je predviden tudi za alpinistični tabor na Okrešlju. MLO Ljubljana, je nakazal za AO Univerza din 100 000.—, enak znesek za isti namen pa tudi Svet za kulturo in prosveto I.R.S. Odnosi PD do AO-jev se izboljšujejo, niso pa še taki, kot bi bilo želeli. Ker PZS za dvig karov ne sprejema več subvencij, bodo morala društva v bodoče sama kriti potrebe svojih AO-jev. Govora je bilo tudi o zimski alpinistiki, ki jo je treba pri nas predvsem razviti.

Alpinisti so tudi obljubili, da bodo sodelovali pri proslavi 60-letnice slovenskega planinstva v Vratih. Prevzeli bodo vodstvo izletov in plezalnih vzponov.

Pri poročilih načelnikov AO-jev o delu v njihovih odsekih se je izkazalo, da skoraj vsi odseki razvijajo živahno delavnost. Tako predvideva AO Maribor odpravo na Durmitor, 4-5 dnevni tečaj v Martuljku in dvodnevni tečaj na Raduhi, AO Postojna taborjenje v Trenti, ki naj bi predvsem vključilo manjše člane, AO Radovljica pa tečaj na Kriških podih. AO Trzin namerava organizirati plezalno šolo in vključiti v odsek gimnazijsko skupino. Sodeloval bo pri proslavi 45-letnice društva in s pevskimi točkami pri proslavi 60-letnice v Vratih. Padlim alpinistom bodo na pokopališču postavili lep spomenik. Organizirali bodo odpravo v Avstrijo, za kar bodo prejeli finančna sredstva od svojega društva, ki je finansiralo tudi njihov zimski tečaj. Izvedli so Kramarjev smuk, ki pa s strani alpinistov ni bil dobro obiskan. AO Slovenska Bistrica razpolaga s številnim naraščajem, primanjuje pa mu vodilni kader in finančna sredstva. Namerava organizirati tečaj v Vratih in Krnici, za pomoč pa bodo zaposlili sosednje alpinistične odseke. — AO Zelezničar je že izvedel zimski alpinistični tečaj na Korosici, 6 članov pa se bo udeležilo tečaja na Čvrtnici. Predvidevajo tudi odpravo v Avstrijo. AO Univerza je organiziral vi-

sokogorsko smučanje pri Sedmerih triglaviških jezerih. Poizkušajo pritegniti v svoje vrste tudi nove ljudi. Njihovo plezalno šolo obiskuje 12 članov. Reden trening vrše na Turncu in v Iški. Za zaključek šole bodo izvedli izlet na Kamniško sedlo. Udeležili se bodo tabora na Okrešlju ter organizirali odpravo v Nemčijo. So v živahnem stiku z drugimi republikami, katerim bodo nudili instruktore in predavatelje. Za to bodo tudi sami izdelali 100 diapozitivov. AO Gorje prestaja težko krizo. Primanjuje mu kader, finančna sredstva ter tehnična oprema. AO Domžale je izvedel visokogorsko smučanje, ustanovil smučarski odsek in priredil tekme na Veliki planini. Odseku je poverjena organizacija proslave 60-letnice slovenskega planinstva, sodeluje pa pri vsem društvenem delu, razen na gospodarskem sektorju. AO Hrastnik je 1. maja odprl plezalno šolo v Bobnu, ki se dobro obnese. Predvidevajo odpravo na Visoke Ture in Veliki Klek. Izvedli so tečaj prve pomoči in alpinistični tečaj na Kalu, sodeluje pa tudi pri gradnji postojanke na Prehodavcih. AO Kamnik organizira odpravo v Svico. Tečajev ne bo organiziral, ker nima toliko naraščaja, vežbali pa bodo posamično. Za 60-letnico društva bodo organizirali razstavo planinskih slik in opreme ter slovesno akademijo, pripravili pa bodo tudi gradivo za jubilejno številko Planinskega Vestnika. AO Mojstrana je polno udeležen pri pripravah za 60-letnico slovenskega planinstva, ki bo v Vratih. Kljub temu pa bodo v bližini organizirali tečaj. Primanjuje jim plezalne vrvi. AO Celje je izločil iz svojih vrst vse one člane, ki se letos niso aktivno udeleževali v odseku. Letos bodo zgradili bivak pod Ojstrico, ki bo pričel služiti svojemu namenu že konec julija. Načelnstvo odseka bo najbrže ponovno prevzel tov. Kokošinek. AO Nova Gorica ima pionirsko plezalno šolo pod Katarino. Ena skupina se bo udeležila tabora v Vratih, druga pa na Okrešlju. Konec sezone bodo imeli tečaj pri Krnskem jezeru. AO Ljubljana-matica ima tudi plezalno šolo, letni tečaj pa bodo imeli na Korosici. V maju se izvede tečaj na Češki koči. Udeležili se bodo tečaja na Okrešlju in v Vratih. AO Kranj še nima izdelanega točnega programa, ravnali pa se bodo po tem, koliko bodo imeli na razpolago finančnih sredstev. Vsekakor pa predvidevajo skupni izlet vseh članov odseka pod Dachstein. Naraščaja imajo dovolj, pogrešajo pa starejše ljudi, ki bi jih povezali. Primanjuje jim tudi tehnična oprema. Če bodo prejeli zaproseno finančno pomoč, bodo organizirali tečaj in najnovejši tudi sosednje odseke. Na Krvavcu so izvedli smučarsko tekmo. AO Jesenice bo izvedel avtobusni izlet v Trento in Loško Koritnico, kar bo izkoristil tudi za plezalne vzpone. Predvideva enak izlet na Jezerško in v Krmo. V odsek nameravajo pritegniti gimnazijce, kjer je zadnje čase večje zanimanje za alpinizem kot prej. Predvidene imajo tudi manjše odprave v Avstrijo, Svico in Grčijo.

Zbor načelnikov je na podlagi podanih poročil AO-jev prišel do zaključka, da bi odsekom priporočil koordinacijo dela pri raznih prireditvah, tečajih in odpravah. Kakor vabi AO Jesenice na svoje tečaje vedno tudi najbližje druge AO-je, bi to prakso uvedli lahko tudi ostali AO-ji. Posamezne odprave v inozemstvo bi se

lahko združile v eno samo, na terenu pa razbile v skupine. Take odprave naj bi se izvedle predvsem za tiste, ki še niso imele možnosti priti v inozemstvo t. j. za manjše AO-je. Med ostalimi zaključki so sprejeli sklep, da se ukinja opravljanje izpita pred posebno komisijo za sprejem v članstvo AO-ja in da so odslej AO-ji upravičeni sami na svojih sestankih sprejemati nove člane. Komisija za alpinizem bo v bodoče le potrjevala take sklepe AO-jev s pridržkom, da bo lahko kasneje izvršila revizijo sklepov. Pri sprejemu v članstvo pa naj se odseki ozirajo predvsem na tehnično sposobnost, dasiravno mora kandidat poznati tudi Julijske in Savinjske Alpe ter Karavanke. AO-ji bodo zbrali imena vseh alpinistov, ki so bili kdaj vključeni v odseke ali se morda v alpinizmu še samostojno udeležujejo zaradi pregleda alpinistov v Sloveniji in da se bo komisija za alpinizem po potrebi nanje lahko obračala za pomoč pri svojem bodočem delu. Ker odseki nimajo prave evidence o alpinističnih rekvizitih, ki so jih leta 1949 in 1950 brezplačno prejeli od PZS, bo komisija za alpinizem to sporočila vsem PD-jem, da bodo lahko uredili to evidenco in se dogovorili o načinu izposojanja tega materiala. 4. oktober so določili kot dan alpinistov. Organizacija letošnje proslave tega dneva je poverjena AO-ju Celje. Vršili se bo v Logarski dolini in bo imel tudi kulturni program. Predlagalo se je, naj bi komisija za inozemstvo vključila nekaj alpinistov v to komisijo, ki bi bili komisiji v pomoč z nasveti, komisija pa naj bi z nasveti pomagala tudi AO-jem pri iskanju potnih dovoljenj. Izražena je bila nadalje želja, naj bi društva v svojih planinskih postojankah namestila večje fotografije svojih sten z vršanimi plezalnimi smermi. AO-jem se priporoča, naj skušajo pionirje najprej vzgojiti v dobre planince, ne smejo pa jih v tej starostni dobi navajati na plezarijo. Oni AO-ji, ki bi našli na težave pri organiziranju plezalne šole, naj stopijo v stik z AO Ljubljana-matica. Gospodarskim odsekom PD alpinisti priporočajo, da uvedejo v svoje postojanke brezalkoholne pijače, predvsem sadni sok in naj bi koče imele vsak čas na razpolago tudi razne juhe, ne pa vedno in povsod samo čaj.

Na zadnji dan sestanka so alpinisti v zgodnjih jutranjih urah pomagali alpinistom iz Jesenic pri prenosu delov bivaka IV. na Rušje, hkrati pa so se obvezali nuditi pomoč tudi celjskim alpinistom pri prenosu delov bivaka pod Ojstrico.

Otvoritve postojanke na Smarni gori (667 m). S 1. III. 1953 je prevzelo PD Ljubljana-matica postojanko na Smarni gori v svojo upravo. Postojanko so popolnoma obnovili in olepšali okolico, hkrati pa popravili in na novo markirali vse dohode na Smarno goro. Koča je bila doslej v socialističnem zakupu, vodi pa jo vdova po prejšnjem najemniku. Društvo ima v načrtu, da izpelje na Smarno goro tudi cesto.

V začetku maja t. l. je dvoje predavanj g. Grossa Hansa iz Beljaka pripravilo v dvorano doma sindikatov v Ljubljani nemalo planincev. Predavatelj je ob spremljavi lepih barvnih diapozitivov predaval o življenju v Dalmaciji in o Dolo-mitih, predavanja o Dalmaciji pa je

spremljalo tudi petje dalmatinskih narodnih pesmi, ki jih je predavatelj sam posnel na gramofonske plošče. Dr. Gross je s predavanjem o naši Dalmaciji žel velik uspeh tudi v Nemčiji in Avstriji, kjer je predaval v približno 30 mestih in povsod za našo lepo Dalmacijo vzbudil ogromno zanimanje. Dr. Gross je star naš planinski prijatelj in dober poznavalec naših Julijcev. PD Ljubljana-matica ga bo tudi naprosilo, da bo jeseni izdelal diapozitive o lepotah našega gorenjskega kota.

Sklad za zaslužne planince. Na zadnji skupščini PZS na Bledu je bil na pobudo podpredsednika PZS in načelnika gospodarske komisije tov. Skrajnerja Toneta osnovan pri PZS sklad za zaslužne planince. S sredstvi tega sklada naj bi se podpirali zaslužni planinci, ki bi morda zašli v težak gmotni položaj. Koristi tega sklada so se hitro pokazale. Stalno mesečno podporo po din 3000.— in din 1500.— prejemata že dva zaslužna planince. V sklad pritekajo razni dohodki, zanj pa stalno skrbi tudi njegov iniciator tov. Skrajnar Tone, ki ne zamudi nobene ugodne priložnosti, da ne bi v krogu svojih prijateljev spomnil na ta sklad in zbral denarne prispevke. Ti njegovi prispevki v preteklem letu so znašali okrog din 10 000.—, v letošnjem letu je pa tudi že zbral din 3500.—. Posnemajte!

Darila. Na posredovanje PD Trbovlje je nakazalo DPD »Svoboda« — Zasavje v Trbovljah v tiskovni sklad Planinskega Vestnika din 5000.—. Prisrčna hvala!

PD Koper je nakazalo v sklad za gradnjo planinskega doma v Ljubljani din 5000.—. V sprememnem dopisu društvo navaja, da naj ta prispevek služi kot dokaz njihovih simpatij za PZS.

PD Zabukovica je letos ponovno nakazala PZS za GRS din 10 000.—. Društvu, ki je v septembru lanskega leta nakazalo enak znesek v iste svrhe, prisrčna hvala.

Uspela vaja Gorske reševalne službe na Vršiču. Postaja GRS Jesenice je pod vodstvom načelnika tov. Moreta Andreja in drugih reševalcev organizirala 6. in 7. junija 1953 na Vršiču uspelo vajo gorskih reševalcev iz Jesenic, Rateč, Mojstrane, Trente, Bovca, Kranja in Tržiča. Vaje se je udeležilo nad 30 gorskih reševalcev in 3 zdresirani lavinski psi. Vsi reševalci so izvedli praktične vaje na sodobnih reševalnih pripravah: reševanje z Marinerjevo napravo in spuščanje čez stene po 100-metrski žični vrvi v Gramingerjevem sedežu. Za vajo z Marinerjevo napravo so reševalci napeli žično vrv čez znano škribno na poti na Mojstrovko, ki je dobro vidna s sedla na Vršiču. Skoro 100 m dolgo zračno »vožnjo« prek škribne v višini ca. 50 m nad reševalci, prav tako pa so se seznanili z namestitvijo in rokovanjem z napravo pri spuščanju in »pristajanju«. Prav vsi reševalci pa so nato opravili še vajo v Gramingerjevem sedežu. Vsi reševalci so to vajo prav spretno in disciplinirano izvedli, čeprav so mnogi izmed njih prvič imeli opraviti s tako visokim in na videz tveganim spustom. Zavoljo teh delno novih reševalnih priprav (posebno žične vrvi) se bo v bodoče namesto zamudnega nameščanja navadnih plezalnih vrvi, katerih dolžina je 30–40 m, in zapletenega manevriranja z njimi, reševanje poenostavilo in lahko tudi hitreje izvedlo, ne glede

na to, da bodo tudi fizični napori živih ponosrečencev lahko manjši.

Izkazali so se tudi trije vodniki lavinskih psov z Jesenic. Psi volčjaki so v snežnem plazju poiskali zakopanega »ponosrečence« in več na raznih krajih plazju globoko v snegu skritih predmetov.

Vaja je pokazala, da so se gorski reševalci izpod Julijskih Alp z vso vnemo in pravo planinsko požrtvovalnostjo ter velikim čutom za odgovornost virgil na delo, da bi bili ob nastopu glavne planinske sezone čimbolj pripravljeni na morebitne nesreče, glede katerih pa želimo sebi in njim, da bi jih bilo čim manj!

L. R.

IZ OBČNIH ZBOROV

PD Trbovlje. Občni zbor se je vršil dne 13. XII. 1962. Otvoril ga je predsednik tov. Strniša Anton, ki je v svojem lepem nagovoru prikazal vse društvene uspehe in napake ter pozval občni zbor, da sprejme take zaključke, ki bodo društveno delo še bolj poživili in poglobili. Pravilno je nakazal v svojem poročilu tajnik tov. Lenarčič Tine, da okolnost, ker se sedanji odbor ne more postaviti s kako novo gradnjo, še ne priča, da je odbor stal križem rok in prišel na občni zbor praznih rok, saj z dograditvijo postojanke društveno delo še ni v celoti opravljeno. Pravo delo se prične šele potem, kajti zgrajeno je treba opremiti, čuvati in vzdrževati, skratka: gospodariti, poleg tega pa društvo organizacijsko utrditi ter skrbeti, da se bo planinska ideja zakoreninila čim globlje med delavskimi množicami. Tov. Simčič Viktor je vzorno skrbel za delo gospodarskega odseka. Z vsakim letom bolj dviga nivo tega odseka. Postojanko je obiskalo 7900 planincev, med ostalimi tudi nekaj Angležev in Avstrijcev. Pri postojanki je bilo opravljenega mnogo drobnega dela in izvršenih 720 ur prostovoljnega dela. Pretekla zima je na postojanki povzročila večjo škodo, za kar je društvo prejelo od PZS 85.000.— din. Posebno pozornost pa je odsek posvetil notranji opremi postojanke. Alpinistični odsek ne beleži vidnejših uspehov. Vzroke za to je iskati v tem, ker so se nekateri alpinisti mudili na orožnih vajah, ker so nastopile težave z dopusti in tudi vreme ni bilo povsem povoljno. Deloma pa je popustila delavnost alpinistov z ustanovitvijo alpinističnega odseka pri PD Kum-Trbovlje. Enotnost in tovarištvo se je razcepilo, sile so se delile, sad vsega tega pa je bila mlačnost in nedelavnost. V veliki meri je vplivala na nedelavnost odseka tudi visoka železniška tarifa, kar se je nedvomno vidno odražalo tudi v vseh ostalih alpinističnih odsekih. V glavnem so bile preplezane smeri 3. in 4. težavnostne stopnje v Savinjskih oz. Julijskih Alpah. Odsek je vodil tov. Kovačič Rado. Propagandno delo ni bilo posebno živahno. Izkazalo pa se je ob priliki tekmovanja vseh športnih, telovadnih in planinskih organizacij preteklo zimo, za kar je prejelo od GOZB diplomu. Za Titovo Stafeto je odsek organiziral množično udeležbo, izvedel pa je tudi 9 skupinskih izletov in eno predavanje z barvnimi diapozitivi. Markacijski odsek je markiral 18 km poti, ki držijo na planino oz. Mrzlico in namestil več smernih tablic. Smučarskega tečaja, ki ga je organiziral smučarski odsek

na Mrzlici, so se v glavnem udeležili gojenci rudarske industrijske šole. Tečaj je uspešno vodil tov. Zmrzlak Janez. Delo fotoodseka se ni moglo razmahniti, ker odsek ne razpolaga z zadostnimi gnotnimi sredstvi za opremo temnice. Zato je bil dan predlog za fuzijo fotoamaterskega društva, ki zadnja leta ne kaže preveliko delovanja, z društvenim fotoodskom. Od 859 evidentiranih članov je vplačalo članarino le 508 članov, od teh 230 delavcev, 140 nameščencev, 4 kmetije in 134 dijakov ter pionirjev. Naloga bodočega upravnega odbora naj bi bila, da dvigne število članstva in pridobi čim več naročnikov za planinsko revijo. V bodoče naj bi postal naročnik Planinskega Vestnika vsaj vsak drugi član. Tov. Kovačič Rado je nato seznanil občni zbor tudi z nalogami, ki jih ima društvo opraviti v zvezi s postavitvijo zasavske koče na Prehodavcih. Odbor za postavitev te postojanke tvorijo zastopniki PD Zagorje, Kum-Trbovlje, Hrastnik, Radeče in Trbovlje, načeluje pa mu tovariš Brečko Stane. Obnovili bodo bivšo obmejno karavio Albo za prvim triglavskim jezerom na prehodu iz Zajezerske doline v Trento, od koder je edinstven razgled. Z deli so že pričeli. Po sporazumni odločitvi vseh zainteresiranih društev je PD Zagorje prevzelo skrb za notranjo opremo, PD Hrastnik za okna in vrata, PD Trbovlje za tla in strop, PD Kum-Trbovlje in Radeče pa hosta poskrbeli za ostali drobni material. Nameravajo zgraditi tudi novo pot od Doliča do Kanjavca, ki bo držala mimo Zasavske koče, kar bo za mladi rod alpinistov velika pridobitev na času, saj jim bo s tem omogočen pristop k veličastnim stenam Vodnikovega Vršca (višina stene ca. 1000 m) in k doslej malo obiskanemu Velikemu ošpiču. Občni zbor je nato sprejel vrsto sklepov, ki naj odpravijo pomanjkljivosti v letošnjem letu in poglobijo bodoče društveno delo.

PD Litostraj, Ljubljana. Društvo šteje 191 članov in je v primer z lanskim letom nekoliko nazadovalo v številu članstva. Za primerno propagando je skrbel tov. Smerajc, ki je v društveni izložbeni omariči stalno objavljval planinske slike in drug propagandni material. Organizirali so 16 skupinskih izletov v Julijske in Savinjske Alpe, predavanje pa je eno. Na Planinski Vestnik je naročenih 22 članov. Društvo se gospodarsko ne izživlja, ker nima postojanke. Blagajnik tov. Božič ni bil preveč zaposlen, saj je imel opravka le s članarino. Alpinistični odsek je štel spocetka 8 članov in 1 članico, ki pa je konec leta odšla iz podjetja. Na novo sta se vključila dva člana, ki sta se vrnila od vojakov. Vseh vzponov so izvršili 13, medtem več ponovitev klasičnih smeri v Triglavu ter v Planjavi. Izvedli so smučarski izlet v Krnico in zimski vzpon po severni steni Triglava. V novi odbor so bili izvoljeni tov. Smerajc Marjan, Šarf Ludvik, Černčec Milan, Polanc Rajka, Božič Božena, Rotar Majda in ing. Mal Vojan, v nadzorni odbor pa tov. Levstek Tone, Cajhen Drago in Gersak Slavko. Za predsednika je bil soglasno izvoljen tov. Smerajc Marjan. Zalostna je bila ugotovitev občnega zbora, da uprava podjetja Litostraj ne kaže nikakega zanimanja za društveno delo. Delavski svet tovarne je zavrnil prošnjo društva po do-delitvi podpore, društvo pa mora tudi

plačevati odškodnino za uporabo tovarniške dvorane. Društvo je upravo podjetja že večkrat prosilo za uporabo avtobusa za prirejanje izletov, vendar mu je pa tovarna doslej le enkrat ugodila.

PD Postojna. Občni zbor je otvoril predsednik tov. Rozman Ivan, nato so sledila poročila tajnika tov. Zwölf Stane-ta, blagajnika Zmitka Zdravka, gospodarja Bajca Franca, markacista Klemenca Franca in načelnika alpinističnega odseka Valiča Toneta. Iz referatov sledi, da je bilo organizacijsko delo društva zelo ovirano predvsem zaradi tega, ker se izvoljeni odborniki niso dovolj zavedali prevzetih nalog, nekaj pa jih zadnje mesece sploh ni prišlo več na sejo. Število članstva se je v primeri z lanskim letom ponovno skrčilo. Akcija za pobiranje članarinc preko zaupnikov pa je uspela le deloma. Društvo šteje skupno 264 članov, od teh 179 rednih članov, 71 mladincev in 14 pionirjev. Od krajevnih skupin v Malem potoku, Razdrtem, Hruševju, Rakeku in Cerkljici je delovna samo Rakovška skupina. S skupinskimi izleti tudi niso impeli posebnega uspeha, pač pa so člani obiskovali v manjših skupinah domače gore, kar ni bilo zvezano z velikimi izdatki. Praksa je pokazala, da kaže članstvo veliko zanimanje za predvajanje planinskih filmov. Žal je pa teh malo na razpolago. Število naročnikov na Planinski Vestnik so dvignili od 20 na 32. Pridobili so sicer nekaj več naročnikov, vendar jih je pa nekaj več odpovedalo, nekaj pa se jih je izselilo. Promet v Vojkovi koči na Nanosu se je popravil in temu primerno zvišal tudi dobiček postojanke. Škoda, ki jo je povzročila lanska zima na postojanki, je v celoti povrnila PZS. Nabavili so nekaj novega inventarja za postojanko, pred njo pa pripravili prostor za balneiranje. Koča je zabeležila 1452 obiskovalcev. V koči bodo uredili knjižnico, za kar so nabavili že nekaj publikacij. Alpinistični odsek šteje 13 članov in pripravnikov, delo odseka pa je nekoliko zastalo, ker so šli trije člani k vojakom. Izvedli so izlete v Kamniške in Julijske Alpe, s pomočjo društva in raznih podjetij ter JLA pa so priredili tudi vsakoletni plezalni tabor v Korintnici pod Mangrtom. Dve navezi sta preplezali detajle v Loški steni, ena naveza pa je prečkala južno steno Mangrta. Markacijski odsek je popravil pot v Skočjan čez Javornik, obnovil so pot na Sv. Trojico in pot od Vojkove koče do Hieronima proti Stranam. Na novo so markirali pot od Pivke jame čez gozd Studence do Sv. Lovrenca. V novi odbor so bili izvoljeni kot predsednik tov. dr. Lokovšek Mirko ter Rozman Ivan, Ditrich Luce, Zwölf Stanko, Valič Tone, Vetovec Albin, Bajc Duša, Zmitek Zdravko, dr. Ambrožič Franc, Klemenc Franc, Bratina Stefan, Vivoda Breda in Čelan Zinka. Nadzorni odbor tvorijo tov. Sorman Adolf, Jordan in Rink Miro. Posebno pohvalo s strani nadzornega odbora za delo v odboru so prejeli tov. Zwölf Stane, Zmitek Zdravko, Rozman Ivan, Klemenc Franc in Bajc Franc.

R. L.

PD Zerjav. Občnega zbora se je udeležilo 68 članov, poleg zastopnikov krajevnih množičnih organizacij pa so zbor pozdravili tudi zastopniki PD Mežica in Prevalje ter tov. dr. Sašelj kot zastopnik PZS. Iz predloženih poročil sledi, da se je

društvo v glavnem izživljalo v gospodarstvu. Koča na Smrekovcu sicer še ni popolnoma dogotovljena, prepričani pa so, da jim bo to uspelo v letošnjem letu. Preteklo leto so se omejili le na nabave prepotrebne inventarja, tako da je koča tudi v nofanjosti že primerno urejena. Zopet jim je priskočil na pomoč rudniški sindikat, ki je na svoje stroške opremil nekaj sob, PZS pa je prispevala din 290 000.—. Dosedanje investicije v postojanko znašajo okrog din 1 577 000.—, udarniško delo din 525 000.—, skupaj torej din 2 102 000.—, računajoč po starih cenah, medtem ko znaša današnja dejanska vrednost postojanke din 7 000 000.—. Udarnike, ki so največ pripomogli h gradnji postojanke, je društveni odbor nagradil na ta način, da je vsakemu upravičencu za čas letovanja na Smrekovcu prispeval po din 50.— dnevno. Člani rudniškega sindikata uživajo v postojanki znižan penzion. Organizacijsko delo ni bilo tako plodno. Članstvo je padlo za 31% in šteje danes le 239 članov, med temi komaj 14 mladincev in samo dva pionirja. Zalostna je bila tudi ugotovitev tov. dr. Sašlja, da ima društvo procentualno najmanj naročnikov na Planinski Vestnik. Iz vsega tega sledi, da bo moralo društvo posvetiti veliko več pažnje idejni vzgoji članstva. Saj ni društvo organiziralo nikalih predavanj in množičnih izletov, nalo pa tudi ni poživiti zanimanja za planinsko literaturo. Tudi sodelovanje s Crno ni Slo od rok. Odborniki iz Crne se sploh niso udeleževali društvenih sej, članstvo na tem področju pa zaradi tega ni bilo obveščeno o delu in sklepih društva. Ni čudno, če se je čutilo članstvo iz Crne zaradi tega zapostavljeno. Izvoljen je bil povečini prejšnji odbor, ki ga bo zopet vodil agilni planinski delavec tov. Maurier Franjo.



ALI JE USPELA NAŠA AKCIJA ZA DVIG NAROČNIKOV PL. VESTNIKA?

V decembrski številki nas je Uprava revije resno opozorila na porazno stanje Planinskega Vestnika, ki se je vidno odražalo tako v neprimerno nizkem številu naročnikov kot v njenih financah. Svojo trditve je podkrepila z objavo pregledne tabele, ki je nazorno pokazala odstotek naročnikov revije v primerjavi s številom članstva posrednih društev. Skupno število naročnikov po društvih je tedaj znašalo 2349. Na splošno se je tedaj število naročnikov gibalo med 1—17%, od 1—5% naročnikov je beležilo 40 društev, od 6—10% 14 društev, od 11—17% 6 društev, medtem ko eno edino društvo ni imelo niti enega naročnika.

Apel Uprave revije pa ni ostal brez uspeha. Parola, naj vsako društvo zbere vsaj 20% naročnikov glede na skupno število svojega članstva, je krepko odjeknila pri društvih. Večina društev se je takoj zavedela, da res ni v tej smeri storila tega, kar bi mogla in morala storiti. Število naročnikov je pričelo vidno naraščati. Sicer pa si oglejmo tabelo, ki nam jasno pove, katero društvo je storilo največ v tem pogledu, katera društva zaznamujejo uspeh in katera so društva, ki nimajo pravega odnosa do planinskega čtiva.

PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1952	Stev. naroč. 1952	Stev. naroč. 1953	Porast 1953	Padeč 1953	Stev. naroč. 1952 v ‰	Stev. naroč. 1953 v ‰	Porast 1953 v ‰	Padeč 1953 v ‰
1. Ajdovščina	229	30	40	10		13	17	4	
2. Bled	407	57	106	59		14	29	15	
3. Bohinj	560	13	38	25		2	7	5	
4. Bovec	156	15	47	32		10	30	20	
5. Brežice	173	16	41	23		10	24	14	
6. Celje	1 830	100	383	283		5	21	16	
7. Cerklno	370	24	18	—	6	6	5	—	1
8. Črnomelj	300	1	13	12		0,3	4	4	
9. Domžale	549	22	34	12		4	6	2	
10. Dovje	330	25	29	3		8	9	1	
11. Gorje	537	15	23	8		3	4	1	
12. Gozd Martuljk	44	5	4	—	1	11	9	—	2
13. Hrastnik	477	28	40	12		6	8	2	
14. Idrija	465	21	64	43		4	13	3	
15. Ilirska Bistrica	21	3	3	—		14	14	—	
16. Javornik	642	36	75	39		6	12	6	
17. Jesenice	707	101	181	80		14	26	12	
18. Jezersko	270	10	10	—		4	4	—	
19. Kamnik	830	52	57	5		6	7	1	
20. Kobarid, ustanov. 1953	—	—	11	11		—	—	—	
21. Kočevje	134	6	15	9		4	11	7	
22. Kranj	1 602	132	238	106		8	15	7	
23. Kranjska Gora	230	9	24	15		3	9	6	
24. Križe	89	4	23	19		5	26	21	
25. Krško	394	16	33	17		5	10	5	
26. Laško	359	17	66	49		5	18	13	
27. Litija	23	7	7	—		30	30	—	
28. Litostroj	191	9	80	71		5	42	37	
29. Ljubljana-matica	8 870	729	1092	363		7	11	4	
30. Zelezničar	435	5	39	34		1	9	8	
31. Univerza	1 036	—	1	1		—	—	—	
32. Ljubno	67	10	17	1		24	25	1	
33. Ljutomer	108	11	31	20		9	25	16	
34. Majšperk	93	13	41	28		14	44	30	
35. Maribor	2 563	142	342	200		6	13	7	
36. Medvode	183	16	9	—	7	9	5	—	4
37. Mengeš	141	17	44	27	—	12	31	19	
38. Metlika	63	—	—	—		—	—	—	
39. Mežica	356	13	46	33		4	13	9	
40. Mekronog	10	2	2	—		20	20		

41. Most na Soči	191	27	49	22		14	25	11	
42. Mozirje	108	6	8	2		6	3	2	
43. Murska Sobota	219	29	36	6		13	16	3	
44. Nova Gorica	357	41	66	25		11	18	7	
45. Novo mesto	390	10	10	—	2	3	3	—	
46. Oplotnica	160	1	4	3		1	3	—	
47. Pivka	21	15	9	—	6	71	42	2	
48. Podljubelj	—	—	11	11		—	—	—	28
49. Poljčane	169	2	2	—		—	—	—	
50. Postojna	260	36	44	9		1	1	—	
51. Prevalje	511	17	67	50		13	17	4	
52. Radeče	166	7	25	18		3	13	10	
53. Radovljica	919	48	80	32		4	15	11	
54. Rateče	70	12	12	—		5	9	4	
55. Ravne	11	30	44	14		17	17	—	
56. Ruše	243	13	42	29		273	400	127	
57. Sežana	—	—	27	27		5	17	12	
58. Slov. Bistrica	434	10	82	52		—	—	—	
59. Slovenj Gradec	914	25	145	80		2	14	12	
60. Slov. Konjice	238	12	70	58		3	11	8	
61. Sentjur	69	10	19	9		5	29	24	
62. Skofja Loka	382	49	55	6		14	28	14	
63. Soštanj	288	12	49	37		13	14	1	
64. Tolmin	250	23	126	103		4	17	10	
65. Trbovlje in Kum	747	63	91	29		9	50	41	
66. Tržič	620	24	74	50		8	12	4	
67. Velenje	95	5	9	4		4	12	8	
68. Vuzenica	201	—	10	10		5	9	4	
69. Zabukovca	430	26	18	—		5	5	5	
70. Zagorje	543	30	31	1	8	6	4	—	2
71. Železniki	147	3	10	16		6	6	—	
72. Gornji grad	292	7	15	8		2	13	11	
73. Žerjav	302	4	6	2		2	4	2	
74. Ziri	97	11	19	8		1	2	1	
	36 746	2949	4690	2371	30	11	19	8	
Beograd		29	32	3		6	13	7	
Zagreb		42	42	—					
Republiška PD		63	89	26					
Druge republike		43	60	17					
Inozemstvo		93	95	2					
Zamena inozemstvo		21	21	—					
Zamena v državi		12	14	2					
		2652	5043	2421					

Kaj nam vse pove ta statistika? Predvsem je razveseljivo dejstvo, da se je število naročnikov Planinskega Vestnika v prvi polovici leta 1953 napram številu v letu 1952 podvojilo. Revijo sedaj prejema 4690 naročnikov. Če pa upoštevamo še dejstvo, da je znašal skupen odstotek naročnikov v letu 1952 le 5% v primerjavi s članstvom konec leta 1951, ko smo imeli 48 991 članov in da pričujoča statistika temelji na stanju članstva, konec 1. 1952, ko je število članov padlo na 38 746 in da smo torej beležili padeč 12 153 članov, kljub temu pa znaša skupni odstotek naročnikov 13%, ugotavljamo, da se je število naročnikov še več kot podvojilo.

Kaj nam še pove statistika?

Da imamo 13 društev, ki so od skupnega števila svojih članov dosegla že 20 ali več odstotkov naročnikov (Tolmin 50%, Majšperk 44%, Litostroj 42%, Mengeš 31%, Bovec 30%, Bled in Slovenske Konjice 29%, Sentjur 28%, Jesenice in Križe po 26%, Ljubno, Ljutomer in Most na Soči po 25%, Brežice 24% in Celje 21% — PD Litiija, Mokronog, Pivka in Ravne niso upoštevani, ker ni znano točno število članov).

11 društev, ki so se že znatno približala številu svoje obveze in beležijo od 15–20% naročnikov (Ziri 19%, Laško in Nova Gorica po 18%, Ajdovščina, Postojna, Rateče, Ruše in Šoštanj po 17%, Murska Sobota 16%, Kranj in Radeče po 15%).

6 društev, ki jim je uspelo pridobiti od 1–15 odstotkov (Kranj in Radeče 15%, Slovenska Bistrica in Skofja Loka 14%, Idrija, Maribor, Mežica, Prevalje in Železniki po 13%, Javornik, Trbovlje in Kum-Trbovlje ter Tržič po 12%, Kočevje, Ljubljana-matica in Slovenjgradec po 11%, Krško 10%, Mojsdana, Kranjska Gora, Gozd Martuljk, Zelezničar, Radovljica in Velenje po 9%, Hrustnik in Mozirje po 8%, Bohinj in Kamnik po 7%, Domžale in Zagorje po 6%, Medvode in Vučenica po 5%, Crnomelj, Gorje, Jezersko in Gornji grad po 4%, Oplotnica 3%, Žerjav 2% in Poljčane 1%).

1 društvo, ki je pridobilo le enega novega naročnika (Zagorje).

6 društev, ki niso kljub majhnemu številu dosedanjih naročnikov pridobili niti enega novega naročnika (PD Ilirska Bistrica, Jezersko, Mokronog, Rateče, Litiija in Poljčane).

2 društvi, ki nimata nobenega naročnika (PD Univerza in Metlika) in

6 društev, ki ne le, da niso pridobila nobenega novega naročnika, temveč celo izgubila del svojih naročnikov (PD Pivka, Medvode, Gozd Martuljk, Zabukovica, Cerkno in Novo mesto).

Zal, da tudi take pojave beležimo pri naših društvih. Prepričani smo, da je to le trenutno stanje in da bodo prizadeta društva poskrbela, da bodo zamujeno pravočasno popravila in v letni statistiki zavzela častno mesto.

Število naročnikov PD Kobarid, Podlujbelj in Sežana nismo mogli izraziti v

odstotkih, ker ta društva še niso bila registrirana v letu 1952.

Katera društva pa so se v tej nabirni akciji najbolj izkazala? Med najboljšimi prednjači PD Tolmin, kateremu je uspelo svoje članstvo v točki meri za zainteresirati za našo revijo, da ima to društvo pri 250 članih danes že 126 naročnikov. Leta 1952 je imelo to društvo le 23 naročnikov in je torej v pol leta dvignilo to število naročnikov za 103 in s tem tudi dvignilo odstotek naročnikov od prvotnih 9% na 50%, torej za 41%. K temu izrednemu uspehu PD Tolmin, za kar gre nedvomno največja zasluga njegovemu predsedniku tov. Staniču Jožetu, ki je znal tako spretno organizirati to akcijo v območju svojega društva in tudi sam pridobil za naše glasilo večje število naročnikov, iskreno čestitamo in želimo, da naj bi uspeh tega društva služil tudi ostalim društvom kot zgled, kaj lahko tudi ona store za uspešno širjenje revije. Če bi vsa društva pokazala tako vnemo in zavednost kot PD Tolmin, bi naklada Planinskega Vestnika narasla v tako višino, da bi vzporedno z njo odpadli tudi vsi finančni problemi, ki so logična posledica prenizke naklade.

Pohvale vredna pa je tudi aktivnost ostalih društev. Navajamo le nekaj najboljših društev, ki so se v tej akciji posebno izkazala. Tako je PD Litostroj dvignil letos število naročnikov za 37%, Majšperk za 30%, Slovenske Konjice za 24%, Križe za 21%, Bovec za 20%, Mengeš za 19%, Celje in Ljutomer za 16%, Bled za 15%, Brežice in Sentjur za 14%, Laško in Šoštanj za 13%, Jesenice, Ruše in Slovenska Bistrica za 12%, Most na Soči, Radeče in Železniki za 11%, Prevalje za 10% itd.

Naša akcija za dvig naročnikov je torej v dobri meri uspela. Če bodo društva s takim članom nadaljevala, ni več daleč čas, ko bo naša revija dosegla tako naklado, da se bo tudi sama lahko vzdrževala. To pa bo le tedaj mogoče, če se bodo vsa društva tudi vedno zavedala svoje dolžnosti do revije in stanovitno skrbela za širok krog naročnikov. Predvsem pa naj bi ona društva, ki iz kakršnega koli razloga niso zadostila svoji obvezi še letos, nadomestila to, kar so zamudila. Letna statistika, ki jo bomo objavili konec leta, naj nam pokaže, da ni več društev, ki ne bi imelo svojemu številu članstva primernega števila naročnikov. Na razpolago je še 800 kompletov in prav toliko potrebujemo letos še novih naročnikov. Mislimi pa moramo že danes tudi na to, da bomo za prihodnje leto ponovno dvignili naklado vsaj za 1000 ali 2000. Ker moramo naklado za 1954 določiti že letos, naj društva pohite z zbiranjem novih naročnikov.

Potrudila pa se bo tudi Uprava revije in ukrenila vse, da bo revija na dostojni višini in zavzela mesto, ki ji gre.

L. B.



IZ PLANINSKE LITERATURE

Ivan Bučer (1910—1950). Ob obletnici njegove smrti. V nedeljo 24. septembra 1950 se je ponesrečil v Severni triglavski steni Ivan Bučer, alpinist, planinski pisatelj in predavatelj, ki je tolikanj pomemben za slovensko planinstvo in naše dokaj revno planinsko slovo, da si hočemo ob triletnici njegove smrti ogledati njegovo osebo in delo in mu z orisom njegovega življenja postaviti skromen spomenik.

Ivan Bučer je bil roj. 20. VII. 1910 v Zagrebu kot sin železniškega uslužbenca. V šolo pa je hodil že v Ljubljani, kjer je poleg osnovne šole dovršil 6 razredov gimnazije in dva semestra učiteljskega. Potem ko je leta 1930 odslužil vojaško leto, je vstopil kot knjigovodja v trgovsko podjetje »Bonbon« na Miklošičevi cesti v Ljubljani in je ostal v tej službi do italijanske okupacije v II. svetovni vojni. L. 1942 so ga Italijani zaprli in ga čez nekaj časa izpustili. Nato se je zdravil v bolnišnici in se skrival po Ljubljani, končno pa se mu je posrečilo, da se je čez Trst in Švico umaknil v Francijo, kjer je nekaj časa opravljal službo zveznega oficirja, pozneje pa se je bavil z repatriacijo jugoslovanskih rojakov. L. 1945 se je vrnil v Ljubljano ter pri ministrstvu za gozdarstvo prevzel organizacijo gozdarskih šol, kasneje isto opravljal v Mariboru, zadnje mesece pa je bil tajnik gozdarske šole v Kromberku pri Gorici. V teh šolah pa ni bil samo administrativno zaposlen, temveč je tudi poučeval slovensščino, računstvo in druge predmete.

V nedeljo 24. septembra 1950 je Ivan Bučer v družbi tovariša Svetine ob 12. uri vstopil v slovensko smer Severne triglavske stene. Bil je precej pust, meglen dan. Plezalca sta se povzpela do Triglavske grape, od koder sta hotela kreniti na levo na tako imenovano Ustoličenje, kjer je vstop v Zlatorogove steze. Pri vstopu sta zgrešila pravo polico; ker je bilo vrh tega še mnogo snega, sta se vrni-

la do Triglavske grape. Tu sta prišla v stik z navozo Ivanovega brata, Ladota Bučerja, ki je s tovarišem plezal nemško, Zimmer-Jahново smer in se je tudi vračal zaradi preobilega snega. Ivan Bučer in Svetina sta sestopila že skoro do Belih plati. Ko je dospel Svetina že blizu polic nad platmi, sta zamenjala vrstni red. Ivan je plezal naprej, Svetina pa je varoval. Nesreča je hotela, da se je Ivanu utrgala debela skala, zdrsnil je in potegnil za seboj Svetino, ki ni mogel zdržati sunka. Nista padla daleč, morda kakih 10 m, in obležala na polici. Skala, ki se je odtrgala, se je med padcem razletela in drobci so strli Ivanu Bučerju več reber, mu ranili pljuča in odbili prst na nogi. Svetina, ki mu je samo malo odrgnilo nogo na stegnu, je jel klicati na pomoč. Slišal ga je tretji od bratov Bučerjev, Tone, ki je prišel pod steno, ker se mu je zdelo čudno, da se plezalca nista vrnila do dogovorjene ure. Svetinove klice je razumel tako, da sta nekje pod Oknom. Vrnil se je v Aljažev dom ter takoj naročil reševalno odpravo, ki naj bi po njegovem navodilu odšla v slovenski smeri in po prečnici v nemško smer. Sam pa je ponoči odšel v Staničevo kočjo in nato na Kredarico ter tam poizvedoval po obeh plezalcih; ker ju tam ni našel, je ob štirih zjutraj odšel na rob stene in se spustil do izstopa Zimmer-Jahnovе smeri in skoro do Okna. Ker se mu tam ni nihče oglasil, je odšel ob robu ledenika v dolino. Na Pragu je izvedel, da so medtem reševalci ob pol devetih zjutraj prišli do ponesrečencev in da je reševanje že v polnem teku. V ponedeljek popoldan so prenesli Bučerja v Aljažev dom. Razne nevšečne okoliščine, zlasti težave z vozili so zavlekle nadaljnje reševanje, tako da so Bučerja šele v terek zjutraj prenesli do Peričnika in od tod odpeljali na Jesenice, kjer so mu v bolnišnici, žal že skoro dva dni po nesreči, takoj nudili vso pomoč. Rane niso bile nevarne in bila je podoba,

da bo ponesrečenec kmalu okreval. Toda v torek, 26. septembra popoldan je nastopila embolija, ki ji je Bučer v kratkem času podlegel.

Tako je, šele 40 let star, legel v grob Ivan Bučer, ki je v svojih maloštevilnih, a bogatih spisih povetlčeval lepoto gora, ugibal o vzrokih in silah, ki nas priklepajo nanje in opisoval usodo ljudi, ki so se jim predali. Svoje literarne prvence je objavljaj pod imenom Ivan Krstnik v »Mentorju«; so to drobne črtice, ki slikajo zanimive ljudske tipe in male, včasih smešne dogodke iz vsakdanjega življenja. Tako n. pr. »Častna beseda« v Mentorju l. 1930/31 itd. Toda že takrat mu je zorel večji načrt gorskega romana, ki je pod naslovom »Čez steno« l. 1934 zagledal beli dan. Bil je to naš prvi »planinski« roman, čigar dejanje se razpleta v planinskem okolju, sredi planinskih potov, vzponov in plezanja in ki so mu osebe planinci. Kritika je sprejela to delo ugodno, podčrtala lepe opise gorske pokrajine, omenila nekoliko preobširna razglabljanja in teoretična razpravljanja o planinstvu, njega bistvu in pomenu in nekoliko pograjala šibkosti v označbi oseb ter pri vsakem prvcenu ob sebi umevne neuglašenosti, pohvalila pa lepoto jezika, dramatično silo nekaterih prizorov in očitvidni pripovedni talent pisatelja.

V kasnejših letih najdemo Bučerjeve prispevke v družinskem listu »Mladika«, kjer je l. 1936 objavil obširno, v vsem letniku nadaljujočo se razpravo: »Človek v gorah«. V tem spisu je skušal od vseh strani osvetliti odnošaje človeka do gore. Potem ko je planinstvo označil v uvodu kot svobodno hotenje, s pomočjo neoskrunjene narave uveljaviti in razviti svojo osebnost in vzgojiti v sebi čut za vse dobro, resnično in lepo, je razpravljaj v nadaljnjih poglavjih o vplivu narave na čustvovanje človeka in njega duševno rast v borbi z goro in o njenem pomenu za telesni in нравni razvoj planinca, o planinstvu in moralni ter obdelaj v končnih poglavjih zgodovino planinstva v tujini in doma; razpravo je zaključil z opisom planinca in telesnih, duševnih in нравnih lastnosti, ki jih gornik pri svojih vzponih nujno mora imeti. Bučerjev spis »Človek v gorah« je poleg Tumovega »Razvoj in pomen

alpinizma« najbolj izčrpen poskus prikazati teoretično in praktično vlogo planinstva v življenju človeka ter podatki natančno sliko tega gibanja v Slovincih. Ko si je tako teoretično razčistil pojem alpinizma, se je Bučer zopet povrnil k planinskim povestim. Pet nadaljnjih let je v njem zorelo njegovo glavno delo, roman »Koča na Robu«, s katerim je dosegel višek svoje tvornosti in ki obenem najbolj jasno kaže obseg in meje njegovega talenta. S »Kočo na Robu«, ki je izšla leta 1942, je Bučer opravičil pričakovanje, ki ga je vzbudil s svojim prvim romanom »Čez steno«.

Kritik Božidar Borko je temeljito razčlenil roman in ga označil takole: Ivana Bučerja roman »Koča na Robu«, ki ga je izdala založba »Viharnik« v Ljubljani, prinaša čitatelju poslednjih slovenskih knjižnih novosti znatno presenečenje. Kdor je sposoben napisati toliko značilnih in epično krepkih strani, kakor jih najdemo v tem Bučerjevem romanu, kaže nesporno pripovedno nadarjenost. Čeprav razodeva »Koča na Robu« v svoji notranji izgrajenosti in po tisti pretehtani dognanosti, ki izloča sleherni odvečno snov in poslušaj samo skrite zakone umetniške nujnosti, pomanjkljivo ustvarjalno izkušnost, pa kaže po drugi strani prikupno moč doživetja in s formalne strani znatno skrb za slog in jezik. Bučerjeva »Koča na Robu« je mogla nastati samo iz stopnjevanje ljubezni, ki jo čuti planinski narod do svojih gora in ki se v mladih poedincih razplamti v pravo strast, razvname v kult gora in navdahne s kar religiozno močno ideologijo alpinizma. Že pisateljjevo posvetilo pričuje, da se šteje Bučer med tiste naše ljudi, ki so spremenili ljubezen do gora v goreč zanos in v neugnani nagib k razvoju močne volje in trdnega osebnega etosa. »Vam vsem, ki ste v tovarištvu doživljaj Človeka«, pravi pisatelj v posvetilu, »in Tebi, Klement Jug, ki si nam — od 11. avgusta 1924 mrtev — živ vodnik.« V majhni skupini gornikov, ki jih mikajo gore ne samo po svoji divji, prastari lepoti, marveč tudi kot vzgajališče močnega in požrtvovalnega človeka, je pisatelj pokazal ta doživljajsko neizčrpani in duhovno povzdigujoči stik med goro in človekom, med kamnito, v višave kipečo ze-

meljsko skorjo in med najinteligentnejšim bitjem na tej skorji. Alpinistični motiv ni nov v slovenski literaturi, toda Ivan Bučer ga je v svoji »Koči na Robu« obdelal tako, kakor doslej še nihče pri nas. Alpinistična filozofija Klementa Juga, ki je navdihovala celo pokolenje naših plezalcev, je prešla v tem romanu iz sfere mišljenja v literarne podobe doživljenega življenja. — Bučer je v »Koči na Robu« razpredel dva etično močna in enako zanimiva motiva: tovarištvo in erotiko. Poleg vnanje prirode, ki pomaga s svojimi težkočami razvijati voljo in stopnjevati do silne napetosti telesne in duševne energije, obstoji tudi svet notranje intimne prirode, svet Erosa, večne polarnosti med možem in ženo, zapletenega vzajemnega iskanja tja do končne osvojitve, ki izpolnjuje voljo nadosebne vrste. — »Koča na Robu« je naš najizrazitejši alpinistični roman. Zdi se ob sebi umljivo, da je moglo nastati delo samo pri neposrednih virih življenja in prav ta topli živelj rešuje roman tudi na mestih, kjer čutimo bolj šelest papirja kakor pa vroči utrip krvi. Bučerjev jezik nas zavzema s svojo kleno čistostjo, s svojim planinskim izrazjem in s svojim večidel polnim stilističnim tokom. Vsa zgodba pa je podprta s poezijo visokogorske krajine, z mistiko njenih pravljinih skrivnosti, kakor jo zaznavamo ne le v poglavju o Srebrnokrilcu, marveč tudi kot podtalno spremljavo vsega doživlja gorske divjine.

S »Kočo na Robu« je zaključena vrsta spisov, ki jih je Bučer dokončal in objavil. Nedovršeni so ostali osnutki za dve večji povesti, za roman »Podstrcharji«, v katerem je hotel obdelati življenje proletarcev v bivši Jugoslaviji ter njih priprave na socialno revolucijo, in planinski roman iz narodnoosvobodilne borbe, za katerega je napisal in pripravil že vrsto skic in prizorov. Iz njegove medvojne produkcije naj omenimo še v Planinskem Vestniku l. 1943 pod imenom Gregor Skalar objavljeno simbolično črtico »Listi iz cepinovega dnevnika«, v kateri italijanska cenzura ni opazila očitnega namigavanja in upanja v uspešnost narodnoosvobodilne borbe ter članek »Boleči prividi«, ki prikazuje padec gornika

v steni in njega misli in občutke na meji med življenjem in smrtjo.

Zanimiva in zelo privlačna so bila Bučerjeva planinska predavanja. Če je govoril o »Obrazih gora« in z živo besedo na svojstven način slikal večne lepote gorskega sveta ter čustveno prikazoval prizore iz gorske narave, je nazorno razodeval poslušalcem svoje bogato in globoko doživetje planin. Gladko mu je tekla beseda, kadar je govoril o največji ljubezni svojega življenja — o gorah.

Usoda nam je iztrgala Ivana Bučerja v času, ko je bil na višku svoje moške dobe in svoje tvorne sile. Marsikaj bi nam vedel še povedati; morda je umolknil, preden je spregovoril svojo glavno besedo. Sled, ki je ostala za njim, je dobro vidna in še dolgo se bodo planinci ogrevali ob toplih virih njegove pripovedne umetnosti.

Dr. A. Brilej

90 Jahre — 1862—1952 — Sektion »Austria« des Österr. Alpenvereines. — Zbornik, izdan ob 90-letnici obstoja sekcije »Austria« avstr. Alpenvereina na Dunaju podaja na čelu kratak pregled zgodovine tega najstarejšega, po trditvah avtorja Roberta Obrechta prvega planinskega društva sploh, ustanovljenega 19. XI. 1862, ki se je kmalu nato preobrazilo in združilo 1873 z nemškimi Alpenvereinom in nadaljevalo življenje kot njegova dunajska sekcija. Ker sta že izšli poročili ob 50-letnici (1912), ob 70-letnici (1932) in ker se pripravlja spomenica za stoletnico, so zgodovinski podatki razmeroma kratki. Obširneje se peča članek s homatijami v planinstvu v Avstriji po letu 1945 in zaključuje s tem, da ima sekcija danes okrog 10 000 članov in oskrbuje 20 koč in domov. — Sledijo članki, iz katerih se da posneti, da se je sekcija zavzemala zlasti za Dachstein in Gesäuse in tam opravila veliko delo (članki dr. Bruno Streitmanna, Radio-Radiisa). Prvi vzpon na Dachstein je napravil 1834 Peter Karl Thurwieser, prvi vzpon preko znane njegove južne stene pa Schmitt in Drasch, katerima so sledile najrazličnejše variante. — Prvi turist na Hochturu (Gesäuse) je bil Wilh. Schleicher 1866, udeleževal se je tam tudi znani Zsigmondy in tudi nam še posebej dobro znani prof. Johannes Frischauf se je zanimal za

to gorovje in nasvetoval pot čez Gurgelgrat. — V zborniku se oglašata tudi dr. K. Blodig, ki ga na več krajih omenja dr. Kugy v svojih spisih, s člankom: »Moja prva in zadnja gorska tura«. V njej pisatelj zelo živo in zanimivo popisuje svoji dve turi: Prvo kot sedemletni fantek na Schöckl pri Gradcu, kar da je prizadejalo staremu veliko vznemirjenje, in svojo zadnjo. To je napravil kot 73-letni starček sam brez vodnika in brez spremstva z bivakom na Col Armand Chalet na Aiguille de Jardin! Rolf Werner pravi v članku Planinstvo kot no-tranje doživetje: slike, fotografije, vse to ni nič — zakaj »slika gore je treba doživeti«. Dalje: »Matterhorn: ... vendar mi je ime postalo brez pomena; stvor narave, ki je zmogel vzbuditi v meni tako pobuno, tak pretres, ni potreboval imena: Bila je gora.« O samohodeh pa pravi: »Najgloblje in najvišje doživetje planinca pa je v tem, da hodi sam. Tu ni nobenega vzpodbujanja, nobene duševne opore, nobenega računanja s pomočjo tovariša. Samo jaz se udejstvujem, jaz sam moram opraviti s seboj, če sem dovolj močan...«

Visokemu jubileju primerno je oprema knjige, tisk in slike na višku.

Dr. Pr.

Alpinizem v SZ (U. R. S. S.) je našlo v članku, ki ga je v »La Montagne« napisala gospa Nicole Leininger v letošnji spomladanski številki. Novembra leta 1952 je avtorica obiskala Moskvo s 17 drugimi zastopnicami U. F. F. (Union des Femmes Françaises — Zveza francoskih žena) različnih poklicev in različne izobrazbe. Gospa Leininger je izrazila željo po vzajemnem spoznavanju francoskih in sovjetskih alpinistov, kakor je to v navadi v zapadnih deželah. V Moskvi je spoznala Leonida Jurasova, inženirja 45 let, najboljšega moskovskega alpinista. Ta ji je pripovedoval, da se moskovski plezalci ob nedeljah urijo na razvalinah nekoga starega gradu, pozimi pa smučajo na neki mali vzpetini zunaj Moskve, vse za to, da spomladi lahko nastopijo težje ture. Leiningerjeva je opazila, da je Jurasov glede svetovnega alpinizma, posebno francoskega, na tekočem. Navdušena je nad načeli, ki jih je razlagal Jurasov, češ v SZ je glavno fizična in moralna usovrše-

nost alpinista, ne pa uspeh in razcvet; nato podrobno poroča o planinski organizaciji v SZ. V vsaki republici SZ je Vrhovni športni sovjet, ki naj bi odgovarjal francoski Generalni direkciji de la Jeunesse et des Sports (mladine in športa). Skelet športne organizacije tvori 32 glavnih sindikatov, ki imajo po 20 ali več športnih sekcij, med drugimi tudi alpinistično in smučarsko. V tem skeletu je torej kak CAF ali PZS nemogoča. Šport je vezan na podjetje in preko podjetja povezan z velikimi centralnimi združenji. Baje se je alpinizem začel razvijati tudi med vasko mladino (?) v goratih pokrajinah. Vendar vodnikov à la Chamonix v SZ ne »delajo«. So le »svetovalci«, ki diplomirajo na enem od trinajstih Visokih zavodov za telesno vzgojo in so se specializirali za alpinizem. Po štirih letih študija dosežejo ti svetovalci rang profesorja nižje srednje šole. Zveza sindikatov sama ima lastno šolo za športne kadre, tudi za alpinizem.

V SZ goje množični alpinizem. L. 1951 se je 20 000 alpinistov povzpelo na preko 2500 vrhov. Če pomislimo, da se ta šport tam razvija komaj 30 let, je to res precej. Glavna torišča so Kavkaz, Pamir in Tien-Šan. Začetniki morajo prebiti 20 dnevni staž v taborišču pod šotorom. Tečaji so razporejeni po težavnosti v pet kategorij od I. do V., ki jih mora sovjetski začetnik opraviti zapovrstjo. Stopnje težavnosti se ocenjujejo drugače: več je stopenj in vsaka tura je ocenjena v celoti, ne samo od vstopa v steno do vrha. Izredno važnost povesčajo varnosti alpinistov. Začetniku je pot v gore brez izurjenega spremstva tako rekoč zaprta. Šele za služni mojster športa ni več na valetih, vendar tudi ti raje plezajo vedno v dveh navezah.

S plezalnega stališča se ocenjujejo v SZ posebej tri kategorije:

- plezanje na vrhove iznad 6000 m
- tehnično težko plezanje
- prečnice oz. grebensko plezanje.

Vendar je težko oceniti tehnično raven sovjetskih plezalcev prav zaradi drugačne ocenjevalne lestvice, po opisih njihovih tur pa lahko sklepamo, da so najboljši med njimi zelo dobri v ledu in imajo izredno kondicijo, kar izpričujejo njihove grebenske ture, posebnost sovjetske alpinistike.

Te trajajo od osem do petnajst dni. Z njimi so začeli l. 1932. Brata Abalakova sta z Germogenovom prečila grebene od Besenghi — Gistole na Džangitau. L. 1938 sta Abalakov in Miklaševski v 13 dneh prečila vse vrhove od Dikhtaua do Koščantaua. L. 1949 so Jurason, Simanovič, Nagejev, Lapšenkov in Kurbesov od vzhoda proti zapadu prečili vse vrhove prelepe Škelde. Udeleženci imajo s seboj do 25 kg bremena, vendar pred turo poskrbe za medpotno zalogo hrane na vrhovih, ki jih prečijo. Bivakirajo pod lahkiimi šotori v spalnih vrečah, ki so tudi zelo lahke, pozimi pa v iglujih. Prečnice začenjata dve skupini večkrat vsaka s svoje strani. Ko se skupini na sredi ture srečata, si izmenjata kaka prijetna presenečenja. L. 1947 je na Kavkazu tako srečanje izvršilo 89 navez ali 489 plcazcev. Prečili so 92 vrhov.

Sovjetski alpinistični opremi je dal končno podobo ing. Abalakov ob podpori posebnih strokovnih komisij. Dereze imajo na 10 ali 12 zob, prednja dva sta zelo kratka, kar se obnese v izrednih strminah (60° C in več). Od l. 1948 so v rabi sestavljene dereze, vsaka se poda na vsako nogo. Za začetnike imajo žabice na 6 zob in so zelo poceni. Cepin je dolg 40 do 50 cm, a se lahko podaljša. Ima oklo in kladivo, namesto kladiva pa se lahko navije rovnica (ali lopatica), na konico pa se lahko pritrudi lopatica za gradnjo iglujev, sekanje stopenj v srenu pa tudi za vožnjo na nevarnih pobočjih. Šesterokotna luknja v lopatici služi za univerzalni ključ za sestavljanje in razstavljanje cepina. Ledni klini so okrogli, tenki in imajo šesterokotno glavo. Klini za suho skalo imajo obliko črke L in se prilagajo pokončnim ali horizontalnim razpokam. Imajo tudi specialni klin — kavelj za obešanje stremen (stopnih zank).

Poročilo Leiningerjeve so pridejani izvlečki iz opisov, ki so jih v skopem, telegrafskem slogu napisale korigeje sovjetskega alpinizma. Ti opisi so kemično prosti tistega duha, ki jo od klasične dobe vzdržuje evropska planinska literatura, vse do danes, tu manj tam več.

T. O.

Harrerjeva knjiga »Sedem let v Tibetu« je že prevedena na francoščino in je bila simpatično sprejeta

v francoski planinski javnosti. Kritično jo je ocenil Gerard Herzog v »La Montagne«, marca 1953. V isti številki ocenjuje Schönerrjev prevod Abalakovljeve knjige »Temelji alpinizma« Georges Loyer in zaključuje svojo oceno z besedami: »Jasno je, da je naše gledanje na Alpe drugačno kakor v SZ, saj se je alpinizem razvijal bolj sam zase, ločeno od družbe (v najširšem smislu besede), kljub izžarcvanju v javno življenje. Pri nas se šport goji individualno. Kdor hoče razumeti sovjetski šport mora brez ozira na vrednotenje vedeti, da se razvija po načelih marksizma-leninizma. Mimo vse politike je etika tega športa podrejena hegeljanskim idejam. Verjetno je, da se tam razvija čisto nov pogled na alpinizem. Za nas je to čudno ali celo smešno, pa tudi čudovito. Predlagam pa, da o tej stvari raje ne debatiramo niti se ne čudimo, marveč raje pogledjmo, kako Abalakov in njegova šola goje alpinizem.« — S predlogom se mi sicer strinjamo, potrebno pa se nam zdi zavzeti tudi načelno stališče do te tudi za nas »bizarne« oblike sovjetskega alpinizma. Loyer je dobro začel bistveni razloček med zapadnim in vzhodnim alpinizmom. Sovjetskemu absolutno manjka klasično izročilo, zato so mu prav lahko vcepili in diktirali novo, samosvojo vsebino. Mi po njihovi sledi ne moremo. Danes se nam zde alpiniade raznih vrst, ki smo jih prirejali po vojni, že skoraj smešne zadeve, čeprav jim ne moremo odrekati družbeno koristnega smisla. V zapadnjaški individualizem, v personalistično dekadenco prav tako ne smemo zaiti, kakor tudi ne v vzhodnjaški uniformirani, sivo pobarvani kolektivizem. Po Cankarju bi lahko rekli, da je od Moskve do Ljubljane dolga pot in da torej moramo usmerjati razvoj našega alpinizma v smislu naših izročil, našega duha, naših pozitivnih pridobitev.

T. O.

Hotelski vodnik po Sloveniji, ki ga je pravkar izdala Gostinska zbornica za I.R. Slovenijo in izdelal Biro za propagando pri Putniku v Ljubljani, je gotovo zelo koristna publikacija, saj se je že dolgo čutila potreba po takšnem priročnem pomagalu. V teh osmih letih po vojni je bilo na polju gostinstva tako v pogledu podjetij

kakor tudi njih imen in zmogljivosti toliko sprememb, da so tujskoprometni interesi, izletniki in gostje vsak dan znova morali grajati nezanesljivost podatkov, ki so jih dobivali v informacijskih pisarnah. Zato smo prav toplo pozdravili sporočilo Gostinske zbornice, da tak vodnik v kratkem izide; naše navdušenje pa se je precej poleglo, ko je ista zbornica sporočila javnosti, da seznam in podatki niso popolni zaradi malomarnosti raznih podjetij, ki niso pravočasno, ali sploh niso izpolnili vprašalnih obrazcev. Publikacija, ki izide v štirih jezikih in je očitveno namenjena tujcem in ni samo za »domačo uporabo«, bi morala biti v tem pogledu kratkoma popolna; prej pod nobenim pogojem ne bi smela iziti; mislim tudi, da je vodja podjetja, ki na zadevno vprašalno polo ni odgovoril z vso vestnostjo in natančnostjo, dokazal svojo absolutno neuporabnost v gostinski stroki.

V ostalem je knjižica dokaj priročna, zunanja oblika čedna, informacije o nadmorski višini krajev, o kategoriji podjetij, o prometnih zvezah, številu ležišč, udobnostih in o cenah prenočišč smotrno podane in menda v glavnem točne. Zanimivo bi bilo ugotoviti, ali so sobe in postelje res v navedenem številu na razpolago in če jih ni morda dobršen del zaradi stanovanjske krize oddanih kot mesečne sobe; v tem primeru seveda za tujski promet ne pridejo v poštev in se v takem vodniku tudi ne bi smele izkazovati.

Na preglednem zemljevidu, ki je sredi knjižice, so vrisane železnice, ceste, podzemeljske jame, terme, slatine, uradi Putnika in bencinske črpalke. Mislim, da bi morali biti vrisani vsaj vsi kraji, ki so v seznamu, takisto tudi vsaj vse glavne planinske kočice. Seznam planinskih postojank, ki tvori v drugem delu knjižice precej obširno poglavje, vsebuje 94 planinskih koč, domov in zavetišč in je sestavljen zelo vestno po najnovejših podatkih Planinske zveze Slovenije; nemara ne bi škodovalo, če bi bile pri posameznih kočah navedene tudi cene prenočišča in pensiona, saj bi to koristilo društvom, ki bi lahko izkazala, da je bivanje v planinskih postojankah kljub drage- mu dovozu marsikdaj cenejše kot v

dolinskih gostiščih. Marsikako poučno in zanimivo spoznanje se človeku kar vsiljuje, če lista po tej drobni knjižici. Tako n. pr. preseneča, da ima Ljubljana le 344 postelj (pred zadnjo vojno jih je imela nad 600, Salzburg jih je že pred vojno imel nad 3000!). Jasno je, da Ljubljana s tem bornim številom postelj ne zmore nobene večje prireditve, zlasti, ker so vse zasebne sobe zaradi stanovanjske krize stalno zasedene. Ali pa dejstvo, da imajo planizške kočice v Sloveniji skupno 3119 ležišč, to se pravi, da lahko ob polni zasedbi izkažejo mesečno 40 000 nočevanj; to je številka, ki jasno kaže, kako pomembno vlogo igra planinstvo v tujskem prometu Slovenije itd. itd.

Hvalevredno je, da je Gostinska zbornica Slovenije izdala Hotelski vodnik. Pričakujemo, da bo prav kmalu, najkasneje pa drugo leto poskrbela za drugo, popolno izdajo tega važnega vodnika, ki pa mora vsebovati vse, prav vse hotele in gostišča, ki imajo prenočišča, s popolnoma zanesljivimi podatki.

Dr. A. B.

Novi vozni red 1953/54, ki ga je izdala Železniška tiskarna v Ljubljani in natisnila tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani, ima prikupnejšo zunanjo obliko kot dosedanji vozni red. Kartonirane platnice z učinkovito sliko lokomotive, ki drvi preko zemljevida Slovenije, so močnejše kot dosedanje, zato pa nas neprijetno preseneča množica reklam (okrog 90 strani od 216), ki izdatno zmanjšuje priročnost knjižice. Če bi bil reklamni oddelek samo priložen in ne uvezan v knjigo, bi bila brošura pripravnejša. Pogrešamo tarifo za avtobusne voznice, za letalski promet, za plovbo po Jadranu in za prevoz koles. Popotnik si hoče pred nastopom potovanja izračunati stroške potovanja, to mu pa iz tega voznega reda ni mogoče. Tudi tabelo o vozarini do posameznih važnejših žel. postaj v Sloveniji in državi, ki je bila v prejšnjih voznih redih, neradi pogrešamo; saj je prihranila popotniku precej zamudnega računanja. Z obžalovanjem ugotavljamo, da nam je železniška uprava z novimi tarifami prinesla danajsko darilo: od zgovorno obetanih znižanj ni ostalo skoro nič, nedeljski

popusti so skromnejši kot dosihdob, vožnja zato po večini dražja kot po dosedanji tarifi. Silno pa bo prizadela razna športna društva, organizacije, ustanove itd. ukinitvev 67% odnosno 75% popusta pri skupni vožnji 5-30, odnosno nad 30 članov. Notranji promet bo bržkone zaradi tega izdatno padel. Za planinstvo pomeni ukinitvev te ugodnosti jako občuten udarec; posledice se bodo pokazale v slabem obisku planinskih postojank in v padanju članstva, pojav, ki smo ga opazili po vsaki podražitvi železniške vožnje in ki sili društva, navezana v glavnem na dohodke od članarine in donosa koč, k omejitvi, če ne opustitvi gradbenega in drugega za napredek planinstva bistveno važnega delovanja.

Ali ni tu nobene pomoči?

Dr. A. B.

Freytag-Berndt — Touristenkarte Blatt 46, Ortlergruppe 1:100.000. Kartographische Anstalt Freytag-Berndt u. Artaria, Wien.

Našim planincem je znana ta serija kart, priljubljen nam je bil zlasti list 14: Julijske Alpe, ki je pa že dolgo razprodan. Pravilno je, da smo v tem domačem sektorju dunajsko založbo prehiteli s svojo karto: Julijske Alpe v seriji: Planinske karte Slovenije. Iz reklamnega lista posnemamo, da pripravljamo dunajska založba list (zadnji) 47: Kamniške Alpe. Ali morda samo do državne meje, kakor so začeli Avstrijci s svojo novo karto 1:25.000 (Österreichische Karte) za list 211/2 Slovenji Plajberk, kjer je južni del docela bel nepopisan list. Karta se prične šele na Ljubelju.

Kakor je naša prva karta te vrste (Julijske Alpe) lepa in so naši turisti in planinci z njo zadovoljni, utegne biti avstrijska karta še za stopnjo lepša, kar je treba lojalno priznati.

Tisk avstrijske karte je prav tako večbarven: imena so črna, gozd zelen, vodovje in snežniki modri, višje lege svetlorjave, zaznamovane poti rdeče, planinske postojanke so okvirjene v rdečem krogu.

Ortlerjevo ozemlje s svojo okolico je državni teritorij. Nemška kritika (Berge und Heimat, št. 7/1952) pozdravlja, da so imena krajev in vrhov na nemškem ozemlju označena z nemškimi imeni in šele v oklepajih z italijanskimi.

Škoda, da nemško planinsko slovo v tem ni dosledno. V Berge und Heimat (št. 6/1952) beremo na strani 238, drugi stolpec, da mora veljati temeljno načelo, o katerem se sploh ne da diskutirati (nicht diskutabel) za zemljepisno imenovanje, da se brez izjeme uporabljajo domača (bodenständige) imena.

Ko pa prebiramo v Österr. Bergsteigerzeitung z dne 15. VII. 1952 o avstrijski najbolj južni točki, ki meji na naše Jezersko, kar mrgoli nemških pokvarjenk za naša pristna imena: Grintouz, Kotschna, Merslagora in Pod Merslagora ipd.

Kar velja za nemško ozemlje, naj velja tudi za slovensko!

Pogrešamo pa pri karti besedilo, ki je bilo tem kartam svoj čas priloženo.

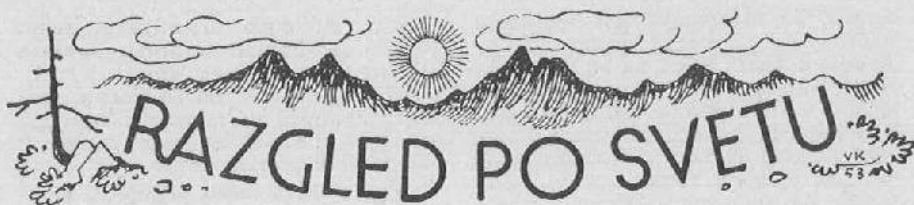
Naslov karte je trojezični, nemški po izdaji, italijanski po državni ureditvi (Južna Tirolska) ter končno angleški po okupacijskem statutu in zaradi prepotrebne reklame.

V tej zvezi par kratkih besed o ustanovitelju tega znanega kartografskega zavoda:

Gustav Freytag je bil rojen v Nemčiji v Magdeburgu 23. januarja 1852. Litografije se je učil pri svojem stricu F. Köhe na Dunaju. Po končani učni dobi je delal v topografskem oddelku velikega generalnega štaba v Berlinu kot topograf in pozneje kartograf pri Brockhausu na Lipskem. Vrnil se je na Dunaj, kjer se je osamsvojil in pripeljal svoj kartografski zavod do evropskega slovesa. Za nemško-avstrijsko planinsko društvo je izdelal znane karte Alp.

Dne 19. dec. 1938 je v svojem 87. letu zaslužni kartograf evropskega formata umrl.

-c



RAZGLLED PO SVETU

Alpine Climbing Group je nov plezalni klub v Angliji, ustanovljen leta 1953. Združuje 40 udov, predsednik je Tom D. Bourdillon, tajnik Hammond.

Avstrijci v Himalaji. Že leta 1890 je vodil Hans Kerrer dr. Boeckea v Garhvalsko Himalajo. 1892 je vodil dr. Carl Diener večjo ekspedicijo v Centralno Himalajo. Leta 1902 sta naskočila K2 dunajski plezalca dr. Pfannl in dr. Wessely s tremi Angleži in enim Švicarjem. Od leta 1929, ko so se lotil osvajanja najvišjih vrhov nemški plezalci, so jih skoro vedno spremljali tudi Avstrijci. V ekspediciji na Kanč leta 1929 in 1931 sta sodelovala Peter Aufschnaiter in ing. Erwin Schneider. Schneiderja so imenovali »zbiralca sedemtisočakov«, saj jih je imel kar šest pod seboj. V Merklovi Nemško-amerikanski ekspediciji l. 1932 je bil tudi Peter Aschenbrenner, pa se je moral vrniti iz višine 6500 m zaradi ozeblin. V nemški ekspediciji 1934 so bili tudi Peter Aschenbrenner, Erwin Schneider in dr. Willi Bernard. Aschenbrenner in Schneider sta z Welzenbachom, Merklom, Wielandom in 11 šerpaji dosegla višino 7597 m. Zajel jih je vihar, ki je trajal 10 dni, zahteval 8 smrtnih žrtev in onemogočil vsako reševalno akcijo. Aschenbrenner in Schneider sta si priborila umik. Leta 1937 se je nemške ekspedicije na Nanga Parbat udeležil tudi Tirolec Pert Fankhauser. Tedaj je taborišče V. podsul ledeni plaz in ubil 16 udeležencev, med njimi tudi Fankhauserja. Od Evropejcev je ostal živ samo zdravnik dr. Luft. 1938 so se Nemci lotili nove ekspedicije na Nanga Parbat, ki se je je udeležil tudi Tirolec Hias Rebitsch. Tudi to ekspedicijo je vreme prisililo h kapitulaciji. L. 1939 je vodil manjšo ekspedicijo na Nanga Parbat Peter Aufschnaiter iz Kitzbühchla s Heinijem Harrerjem iz Gradca. Ekspedicijo je zajela vojna, prav tako drugo

avstrijsko znanstveno ekspedicijo, ki sta jo vodila dr. Fritz Kolb in Ludvik Krenek.

Prvo samostojno avstrijsko himalajsko ekspedicijo so organizirali leta 1938 v Garhvalsko Himalajo. Vodil jo je Rudolf Schwarzgruber, udeležili so se je Monakovčan Toni Meissner, Avstrijci Ellmanthaler, dr. Frauenberger, Spannkraft in dr. Jonas, brat dunajskega župana. Povzpeli so se na mnoge šesttisočake in raziskali Gangotri.

Nemška ekspedicija dr. Herligoferja je posvečena nemški usodni gori — Nanga Parbat. 14 alpinistov in 17 nosačev so demoni te gore in hude ure terjali od nemško-avstrijskih ekspedicij.

Österreichische Bergsteiger-Zeitung je 15. aprila 1953 objavila dve prilogi našega Vestnika: Magoličeve Kriške Pode s Pogačnikovim domom in Vilme Batič sliko »Človek in gora«.

»Till Fjälls«, švedski planinski zbornik za l. 1952 prinaša kot vodilni spis Bolinderjev opis vzpona na Aussangate, o katerem smo že poročali. Poleti 1952 je namreč v Peruju delovala avstrijsko-švedsko-italijanska ekspedicija. Vzpon na Aussangate je bil njen največji uspeh. Ostali članki so posvečeni nižjemu gorskemu svetu v Evropi, na Švedskem, en članek M. Everestu, eden plezalcemu vrtu blizu Stockholma, nadaljnja dva pa spet ekspedicijam velikega stila v Ande in Nanga Parbat.

Wolfgang Herberg je v aprilskem Bergsteigerju »sistematiziral« užitek in zadovoljstvo, ki ga ima človek v gorah. Pri tem je vsa mogoča čustva, ki človeka prevzemajo v alpinističnem in planinskem delovanju, potisnil celo v razpredelnice in jih razporedil po točkah. Ne verjamemo, če bo ta znanstvena akribija kaj prida doprinesla k ideologiji alpinizma, za katero se »Bergsteiger« sicer zgledno zavzema. Konec koncev je prišel do rezul-

tata, ki ni prav nič nov: »V gorah najdemo tisto, kar prinašamo s seboj. Kakor zavriskaš v gozd, tak bo odmev.« Popolnoma res to ne more biti, ker je preveč subjektivistično. Gore imajo vendarle lahko nek objektivni vpliv na našo duševnost, neko delovanje, ki ga nikjer drugod nismo še mogli doživeti.

Gozdar Georg v. Kaufmann je 12. in 13. decembra 1952 po berchtesgadenski smeri sam preplezal vzhodno steno Watzmanna, v noči od 27. na 28. februar pa je je Hermann Buhl sam preplezal salzburško smer, najtežjo v tej visoki in popularni steni. Buhl je svoj vzpon izvršil navkljub tistim, ki so se razpsali, da nemška himalajska ekspedicija ni dovolj pripravljena. Kdor steno pozna, bo moral priznati, da je ta zimski nočni solo vzpon čno od najčudovitejših alpinističnih dejanj. Watzmann je imel zimski obisk takoj naslednji dan: Sommer in Stocker, oba iz Berchtesgadna ter Jurgen Wellenkamp in Fritz Riegel so se povzpeli na Watzmann po Kederbacherjevi smeri.

Hans Ertl je že tri leta v Boliviji. 22. marca letos pa je nastopil dolgo pot na Nanga Parbat, kjer je snemal barvni film. V Boliviji je v zložljivem čolnu prevalil 1500 km, 800 km peš skozi pragozd, 400 km na kmečkem vozu, večidel po nepreiskanih pokrajinah.

Aiguille Noire de Peuterey. Njena zapadna stena se primerja s severo-vzhodno Piz Badile ali direktno severno Lalidererspitze s to razliko, da sta obe zajed v Aiguille težji od najtežjih mest v imenovanih stenah. Doslej so uspeli v steni l. 1939 Ratti in Vitali, leta 1949 Bernard in Rébuffat, Bonatti, Oggione in Villa, leta 1950 Cassin in Mauri, l. 1951 Schlicsler, Martini, Hechtel in Feustel, leta 1952 pa Avstrijec Hiebeler in Švicar Wyss.

ÖAK ima v letu 1953 skoro isto upravo kakor v preteklem letu. Na čelu mu je še vedno stari dr. Prusik, v odboru sodelujejo dr. Paul Kaltenegger, Hubert Peterka, Alfred Horeschovsky, Karl Lugmayer i. dr. Klub bo imel v decembru 1953 75-letnico. Proslavil jo bo s spominskim zbornikom, slavnostnim govorom na Dunaju, s klubskim zborom v Admontu in slavnostnim večerom na

Dunaju. Verjetno bo za 75-letnico izšel tudi znani Herzs-Pichlov vodič za Gesäuse.

Dva umetnika, **Segantini in Richard Strauss**, sta doslej poskusila z umetniškimi sredstvom upodobiti skrivnostne osnovne lastnosti visokih gora. Giovanni Segantini s svojimi poznimi deli iz Savognina, Soglia in Maloje, R. Strauss pa s svojo Alpsko simfonijo. Med obema je 30 let časovne razdalje, vendar obe deli pripadata romantičnemu impresionizmu. Prof. Schaffran se v aprilski številki revije »Berge und Heimat«, glasila ÖAV, ukvarja z vsebinsko in formalno analizo Straussove simfonije.

Narobe alpinizem bi lahko imenovali početje tistih ambicioznih plezalcev, ki so si priborili direktni vzpon preko zapadne stene Predigtstuhl (Nordgipfel) na ta način, da so steno opremili s klini in karabinarji najprej od vrha proti vzhodu, nato pa po »garnirani« smeri izvršili doslej nezasišano, izredno dejanje v zgodovini alpinistike. Seveda, stvar je vzbudila vrsto protestov, saj gora ne sme postati navaden športni objekt. Bötcher označuje to dejanje kot »greh zoper duha«, zoper duha, ki preveva človeški odnos do gora. Guido Rey je nekoč na Matterhornu naredil nekaj podobnega, toda samo na majhnem odseku, pa se je svoje napake takoj zavedel in jo obžaloval. Morda bo tudi ljudi iz Predigtstuhla srečala prava pamet, saj gre za dva renomirana plezalca Hansa Wömdla in Petra Hoferja. Vsa stojišča so bila v stremenih (zankah).

V Fulpmesu izdelujejo zadnje čase razne vrste derez, ki so lažje od tradicionalnih. Dvanajsterke tehtajo 680 g. Težo so prištedili s tem, da so skrajšali zobe in počezne vezi. Tudi znamka Marwa (Mariner Wastl) se uveljavlja pri moderniziranju derez. Tehtajo komaj 470 g in so preaklji-ve. Uvajajo se tudi specialne žabice (krampižarji) za neprestrma ledena pobočja. Izdelali so tudi škarjaste dereze, nov model je izdelal stari strokovnjak Horeschovsky. Prestavljive dereze je izdelalo tudi podjetje Simon v Chamonixu. Relativna novost je robno okovje, nekakšni robniki, potrebni zato, ker so se že skoro povsod uveljavili najrazličnejši gumijasti podplati, ki na gladkem ledu in

srenu odpovedo. Pri tem je bil prvi na delu Wastl Mariner. Z njegovimi robniki so se slovenski plezalci kmalu po vojni seznanili, vendar nad njimi niso bili očarani. Tudi ing. Fuchs, čigar nakovanje za kvedrovce je bilo včasih zelo popularno, se je poskusil z robniki; njegovi so mnogo lažji (530 g) in boljše zložitivi.

Ledeniki pojemajo po vsem svetu. Dr. Hans Ahlmann, švedski poslanik na Norveškem, strokovnjak za glaciologijo, je na kongresu Mednarodne geografske zveze leta 1952 poročal, da je vsa severna zemeljska polobla v 20. st. postala toplejša. To se pozna tudi v favni in flori. Vsaka četrta vrsta ptičev, ki žive v Evropi, je svoja gnezda pomaknila proti severu. V Skandinaviji, Ameriki, v Alpah pa tudi ledeniki na južni polobli se dosledno umikajo. Ta velika izprememba klime je prva v zgodovini, ki jo znanstveniki lahko merijo in opazujejo. Gozdna meja v Skandinaviji se je pomaknila više, na Islandiji so opazili 37 vrst in podvrst ptičev, ki jih prej nikoli niso videli na tem otoku. Vsa osrednja planota Islandije doživlja temeljno spremembo.

Svicarska ustanova za raziskovanje gora je letos začela izdajati svoj »Journal«. V prvem zvezku prinaša izčrpen seznam himalajskih nosačev in spremljevalcev, ki ga je sestavil prof. Ludvik Krenek. Seznam sega vse do leta 1921, to je do prve angleške ekspedicije, ko so nosačem vzdeli ime »tiger«. Leta 1934 so jim bile izdane službene knjižice in medalje tistim, ki so se v ekspedicijah posebno odlikovali. Vsaka medalja je imela tigrovo glavo. Seznam obsega 150 imen od leta 1921 do leta 1939. Himalayan Club, ustanovljen 1928, je dal 138 možem kontrolno številko. »Tigrov« je bilo 17 in so se udeležili ekspedicij od leta 1921—1924. Sedaj jih od teh živi komaj polovica. Največ nosačev je iz mongolskega plemena Sherpa iz osrednje nepalske pokrajine Solo Khumbu. Drugi so Bothia, Tibetanci z južne meje Tibeta. Ker so Sherpaji v večini, se je to ime prijelo vseh nosačev. Imena imajo vsi tibetanska brez priimkov. Imena po navadi pomenijo dan, na katerega so se rodili. Prav je, da Evropejci vsaj zabeležijo ta imena,

saj so nosači za odkrivanje najvišjih gora prav tako pomembni kakor za odkrivanje Alp klasični vodniki iz prvih časov evropskega alpinizma.

»Journal« v štirih jezikih prinaša alpinistično kroniko, ki jo pišejo Christian Rubi, Arnold Glatthard, Hans Bernhard, Hans Fritz von Tscharner, Jean Pelissier, Piero Ghiglione, Jean Couzy, Lucien Devies, Jos. Jul. Schätz, Heinrich Klier, Jacques Santorincoos (za Grčijo), Hans Keller (za Turčijo), Rodolphe Tissières, Pierre Bernard, J. F. Fino (za Argentino), H. E. Porter (za Novo Zelandijo). O dopisniku za Jugoslavijo doslej ni govora. Prav bi bilo, da bi ga imeli. Jean Couzy in Lucien Devies sta na strani 43 pogrela poročilo o mladi Čehinji Mle Cernic (Černič) v Ailefroide in reševanju iz nje. Sicer pa so poročila sumarična, sestavljena v prijetni obliki, pregledna in ne predolga.

Berge der Welt (šesti zvezek) prinašajo pregled grškega planinstva. CAH (Club Alpin Hellenique) doživlja po vojni reorganizacijo. Nastale so mnoge nove sekcije, obnovile so se kočje in zgradile nove, vendar še ni dosegel višine, na kateri je bil leta 1940. Večji napredek izkazuje smučarstvo. Na Vermionu v Makedoniji je vsako leto nacionalno prvenstvo v smučskih disciplinah. Letna skupščina grških planincev je bila l. 1951 na Olimpu, l. 1952 na Tymfu v Epiru. Leta 1951 so se nekateri Grki povzpeli na Mont Blanc in na Matterhorn. CAH si prizadeva za obnovoitev nacionalnega parka na Parnasu in na Olimpu.

V Turčiji ni mogoče govoriti o kakem razcvetu alpinizma. Po dolgem času so si Francozi pridobili pravico, da ponovno obišejo Veliki Ararat (Büyüik Agri ali Agri Dag, 5165 m), najvišji vrh Turčije. Spremljali so jih turški oficirji in vojaki, ki so bili skozi 20 let edini obiskovalci Ararata. Je pač obmejno ozemlje.

Akademski alpinistični klub v Münchenu je za svojo 60-letnico izdal v samozaložbi skromno letno poročilo. V njem najdemo kratko zgodovino kluba, razdeljeno na tri dobe: do prve svetovne vojne, med obema vojnoma, po drugi svetovni vojni,

dalje razmišljanje o sedanjih problemih v alpinizmu pod naslovom »Homo alpinus sapiens« in »Od gospoškega gornika do kolektiva« in nekaj sentenc. Ostalo zavzemajo osmrtnice, blagajniško poročilo in naslovi vseh sedanjih in nekdanjih članov kluba. Knjižica obsega 66 strani in ima dve prilogi.

E. N. B. A. (Ecole nationale de beaux-arts — Narodna šola lepih umetnosti) je razpisala natečaj za spomenik v čast kakemu najnovejšemu pomembnemu prvemu vzponu. Uspeh natečaja je bil porazen. Noben načrt, noben zamisek ni zajel predmeta v celoti, marveč je večina mladih arhitektov ostala pri napisih ali pa zastrašujočem gorskem ambientu, ki pa vendarle ni popolna impresija visokih gora.

V Vzhodni Nemčiji po vojni ni alpinizma v pravem smislu besede. Vzhodnonemški alpinisti se morajo zadovoljiti s pečinami v Elbrandsteingebirge, v Saški Svici. Tu je kakih 400 pečin z 2000 različnimi pristopi in plezalskimi problemi, visokih 30 do 120 m. Plezalci zato v enem dnevu utegnejo preplezati po več smeri. Predhodniki teh plezalcev so, tako pravijo, srednjeveški roparski vitezi, ki so na teh pečinah urejali svoja opazovališča, na kar še danes spominjajo nekatera poimenovanja. Pred 70 leti so se v teh pečinah začeli uriti nemški plezalci, med njimi najbolj znan dr. Schuster. Nenapisan zakon je bil, da sme samo prvopristopnik zabijati kline in to pri višini 70 do 80 m kvečjemu 3, a to samo za varovanje, nikdar pa ne za oprimek ali stop. Kdor se tega ne bi držal, bi bil spoznan za nešportnika. — Mnogi znani plezalci so potrdili, da se je v Polabskem pogorju plezalna tehnika povzpela do prave akrobatike, med drugimi tudi Toni Schmidt, zmagovalec severne stene Matterhorna. Po letu 1945 je zraslo tu nekaj talentiranih plezalcev, med njimi najboljši Karl Heinz Gonda, ki se je prvi povzpel preko vzhodne stene Oberreintaldoma v Wettersteinu. Poleg Polabskega pogorja imajo v Vzhodni Nemčiji še pogorje Zittau, Erz ter Greifenstein v bližini Chemnitza. Plezalci iz Leipziga in Berlina pa se urijo kar v kamnolomih. Vsega skupaj je včlanjenih v turistični sekciji državnega komiteja

za šport in telesno vzgojo ca. 5 do 6000 planincev in cnako število turistov. Kakor v Sovjetski zvezi je tudi tu šport organiziran po proizvodnem sistemu, bogato subvencioniran od države. Reševalna služba je podrejena Ministrstvu za zdravstvo. Vendar v DDR (Die Deutsche demokratische Republik) ni izpolnjen sen vzhodnonemških gornikov. Enotno Nemčijo si žele že zaradi Alp, ki so jim zdaj nedosegljive.

Specialne škornje so izdelali za angleško himalajsko ekspedicijo v British Boot, Shoe and Allied Trades Research Ass. in jih imenovali »jurišne« škornje. Da priprava na himalajsko ekspedicijo ni samo v športnem urjenju, je dokaz tudi ta spodnji artikel opreme. Škornji so bili izdelani za višine nad 6900 m in za najostrejši mraz. Tehtajo komaj 1,9 kg, pa so kljub temu zelo trdni in solidni, dobri tudi za zelo strm sneg in se jim dereze dobro prilagajo. Nataknejo se lahko brez vsch težav, kar je jako važno, saj je znano, da so nekatere mokasine tudi po celo uro vlekli za ušesa, da so jih obuli. To pa je v višinah prehuda izguba energije. Vrhnje usnje je glacé, podloga je iz specialne gumirane tkanine. Vmes je zunanja izolacija iz več plasti netkanega koptok-prediva. Notranjo izolacijo tvori zopet več plasti netkanega prediva in dva para onuč iz kamelje dlake. Podplat je iz specialnega gumija, prilepljen, na robeh dvojen.

Pomembni zimski vzponi so bili izvršeni pretéklo zimo. 25. januarja so Kuno Rainer, Sepp Jöchler in Ernst Senn prečili 9 vrhov od Bergwerkskopfa do Steinkarspitze v Lechtalskih Alpah. V Kaiserju je naveza Hansa Wörndla preplezala zapadno steno Totenkirchla (Dülferjevo smer), v Wettersteinu pa sta Nees in Lukas preplezala vzhodno steno Schüsselskar Spitze (VI +), ki sta jo leta 1938 prva preplezala Kleisl in Schober. Plezalca sta se borila z mrazom, snežnim viharjem in pršnimi plazovi. Eden je hudo ozebel. Več najtežjih smeri je bilo to zimo ponovljenih v Dolomitih po italijanskih in nemških navezah. Nemške naveze iz Berchtesgadenu so se letos povzpele na Etno, nemški smučarji pa so opravili vrsto lepih smuških tur na Korziki.

Vulkan Aso na otoku Kiušiu, ki se letos večkrat omenja zaradi izrednih naravnih katastrof, je aprila meseca dvakrat izbruhnil. Iz žrela, ki meri v obsegu 110 km in je največji na svetu, so nenadoma švignili visoki plameni, velikanske skale in vdrla se je lava, ki je pokosila 14 šolarjev. Aso je največji japonski ognjenik.

Uredništvo je prejelo v zameno:

Proteus, leto XV 1952/53, št. 4-5. Iz vsebine: Akademik Kuhelj - petdesetletnik; Lavo Čermelj, Kamen modrijanov; Hubert Pehani, O zimskem spanju; Marijan Bolinščak, O vplivu svetlobe na življenje rastlin; Miroslav Zei, Življenje globokomorskih rib; Nada Čadeževa, Nove raziskave v Trebenski jami pri Trstu; Drobne vesti; Za bistré glave. Štev. 7: Lavo Čermelj, Žive električne baterije; Anton Ramovš, Strešni skrilavci v Selški dolini; Igor Vrišer, Kako prodira kultura v Arktiko; Anton Polenec, Ali lahko dajo živali lice pokrajine; F. Planina, Ob stoletnici realke v Ljubljani; Drobne vesti; Za bistré glave.

Ugostitelj, list za pitanja ugostiteljstva i turizma god. 1 br. 1, Sarajevo, januar 1953. Iz vsebine: Unčević Ljubomir, Zašto izdajamo list »Ugostitelj«; Kamenica Adem, Naše ugostiteljstvo; Kancir Viktor, O kadrovima u ugostiteljstvu; ing. Taubmann Ivan, Uredjenje i izgradnja ugostiteljskih objekata; Papo Albert, Privremeno kreditiranje preduzeća; Soć Velimir, Banje, banjско ugostiteljstvo i turizam; Finci Joscf, Problemi turističke organizacije; Kostić Desa, Jajce u našem turizmu.

Turizam i ugostiteljstvo, god. IV. broj 12, Beograd, izdaje Zavod za unapredjenje turizma i ugostiteljstva FNRJ. Iz vsebine: Milan Apih, Organizacija našega turizma; M. Marković, Naša turistička literatura; Franjo Bratina, Kamping u snegu; ing. Hugo Vajs, O turističkom vaspitanju; Aleksandar Škerlec, Medaillon de veau a la Chaillot; Veselin Sekulović, Iz uspomena starog ugostitelja; Iz inostrane štampe; Mali leksikon; Receptura za spravljanje jela; Receptura za mešanje pića.

Vodnik, časopis za poljudno fizično kulturo, leto IV. sept. 1952. Iz vsebine: dr. Viktor Murnik, Sistem prostih vaj; Miroslav Černe, Met kopja; Drago Ulaga, Nekaj metodičnih naptokov za sestavo vadbene ure; Drago Franković, Razvoj nogometnih sistemov; Vesti iz organizacij.

Obzornik, časopis za ljudsko prosveto, izdaja Ljudska prosveta Slovenije, Ljubljana. L. VII, 1952, št. 9. Iz vsebine: Ž. Mount Everest; Anton Ingolič, Bela vrana I.; Viktor Pirnat, Ob polarni cesti na Severno Ledeno morje; Protest proti sprejemu Spanije v UNESCO.

Planinar, bilten planinsko-smučarskog saveza Bosne i Hercegovine, januar 1953, god. IV. br. 16-18. Iz vsebine: Borba za sadržinu rada u našim društvima; Zapisnik plenuma planinarsko-smučarskog saveza Bosne i Hercegovine održanog 16 novembra 1952. god. na Jahorini; Vrčević Slobodan, Durmitor, Uspon na Bobotov Kuk (2528 m). Investicije za planinarsko-smučarsku izgradnju u 1953 god.; Osnivanje alpinističkog otdjeka pri planinarsko-smučarskom savezu BiH; U čast VI. kongresa KPJ — partiska zastava na Magliču; Gorska služba spasavanja PSS BiH; Grimani Ante, Kako sam postao planinar; Izveštaj i predlog za rad po smučarstvu; Hronika; Planinarska literatura.

Turizam, februar 1953. Iz vsebine: Naš turizam u 1952. godini; Marko Ivanetić, Nekoliko teoretskih misli povodom organiziranog razdvajanja turizma i ugostiteljstva; Slobodan Stefanović, Turističko savetovanje u Beogradu; Petar Đedjanski, Istoriski razvoj planinarenja u Fruškoj gori; Inostrani turizam u Francuskoj; Iz belgiskog turizma; Naše ogledalo; Iz rada Zavoda; Iz domaće štampe; Iz inostrane štampe; Bibliografija; Beleške.

Ugostiteljstvo je izšlo kot priloga. Iz vsebine: Spasoje Vukičević, Za doslediju primeru principa socialističnog nagrađivanja u ugostiteljstvu; Rade Kojadinović, Da li su potrebni radnički inspektori u ugostiteljskim preduzećima; Prilog: receptura za spravljanje slovenačkih narodnih jela.



KAMNIŠKE PLANINE Z JEZERSKEGA VRHA



JERMANOVA VRATA Z BRANO

IVAN TAVČAR

Ali ste si že oskebeli

zavarovanje zopet nezgode

?

Sprostite se gmotnih skrbi v primeru nesreče in predajte se popolnemu užitku v planinah in v športu. Skrbi preložite na zavarovanje. — Lahko se zavarujete skupinsko v okviru Planinskega društva, lahko pa tudi posamezno za vsote, ki odgovarjajo vašim zahtevam. Premije in pogoji so ugodni!

Državni zavarovalni zavod

Ravnateljstvo:

LJUBLJANA, Miklošičeva 19, tel. 21-777

Podružnice:

CELJE, Titov trg 1, tel. 23-45

KRANJ, Prešernova ul. 10, tel. 534

KRŠKO, Trška gora 32, tel. 13

LJUBLJANA-MESTO, Ljubljana, Beethovnova 10, tel. 21-023

LJUBLJANA-OKOLICA, Ljubljana, Miklošičeva 17, tel. 21-777

MARIBOR, Partizanska cesta 47, tel. 21-01 in 21-34

MURSKA SOBOTA, Lendavska cesta 22, tel. 95

NOVA GORICA, Blok XIV, tel. 79

NOVO MESTO, Sokolska ul. 1, tel. 150

POSTOJNA, Jamska ul. 5, tel. 28



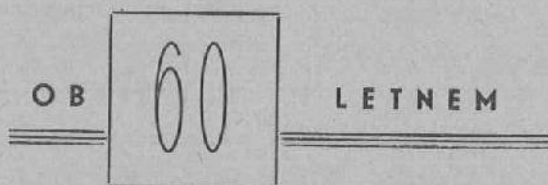
Zastopstva v vseh večjih krajih!

Telefon 23-428 in 21-925

SNAGA

**MESTNI ZAVOD
POVŠETOVA 12, LJUBLJANA**

izvršuje prevoze po kon-
kurenčnih cenah, zaloga
pirotehničnega materiala



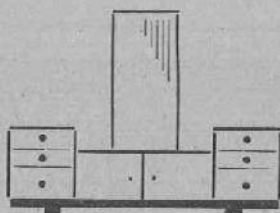
JUBILEJU PLANINSKEGA DRUŠTVA

PRISRČNO
ČESTITA

VAŠ PLANINSKI FOTOGRAF

PELIKAN • CELJE

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE KONJICE



s svojimi obrati:
BISTRICA, KONJICE
LOČE, OPLOTNICA
IN ŽREČE proizvaja
rezan les, pohištvo iz
mehkega lesa, stavbno
pohištvo, zaboje in pod.

*S stavnim in peimecnim
solnim pohištvom opcemlja tudi planinske postojanke!*

Lepa oblika naših izdelkov bo tudi Vam v veselje.
Zato pri nakupu ne pozabite zahtevati le izdelke

**KERAMIČNE
INDUSTRIJE LIBOJE
P R I C E L J U**

*Široka izbira — Kvalitetno blago — Nizke cene — To
so načela našega delovnega kolektiva!*

**ELEKTRO
LJUBLJANA-OKOLICA**

LJUBLJANA, ČRTOMIROVA ULICA 3a

Poštni predal številka 70 • Telefon številke 23-021, 23-022, 23-023

**Z obrati: Domžale, Grosuplje, Kočevje, Vrhnika, TP Črnuče,
Elektromontažna grupa in Elektroinstalacijski servis**

**Dobavlja električno energijo
Gradi elektr. vode in naprave
Instalira in popravlja električne
instalacije, stroje in aparate
Projektira in gradi male elektrarne**

**KUPUJE
IN
PRODAJA**

KOTEKS
LJUBLJANA, KIDRIČEVA 3
PODRUŽNICE
V
VSEH VEČJIH
KRAJIH

**KOŽE VSEH VRST,
KOŽE DIVJAČINE,
ODPADKI OD KOŽ,
STROJILA, ČRESLO,
RUJ, JEŽICE, VOLNO**

TISKARNA

Jože Maškovič

L J U B L J A N A

Nazorjeva ulica št. 6

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

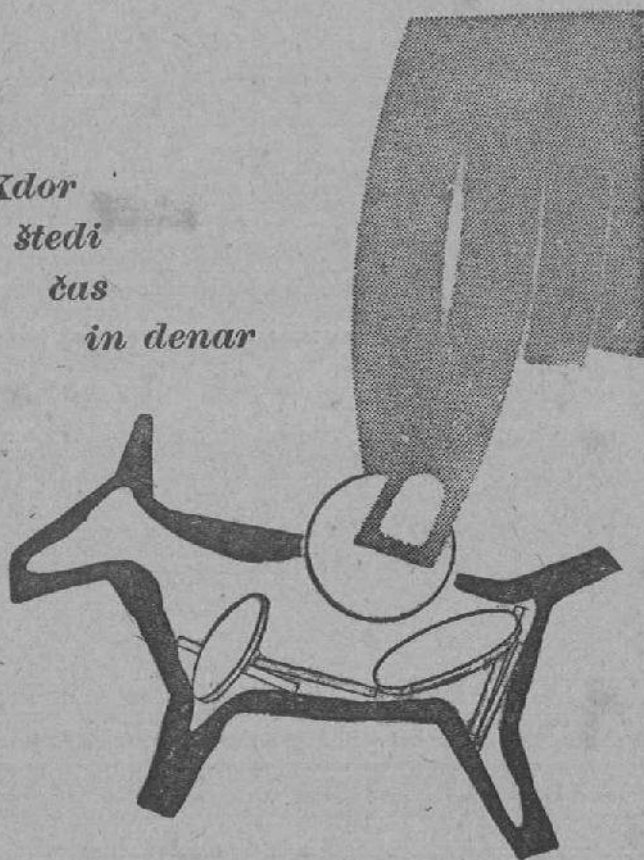
KLIŠARNA

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov in pečatov

*Kdor
štedi
čas
in denar*



KUPUJE PRI

Veleblagovnici

Na-ma
LJUBLJANA

*Delavci in nameščenci, izkoristite pri nakupu
vsega blaga ugodnost obročnega odplačevanja*